az gittik uz gittik

aziz nesin

AZİZ NESİN

AZ GİTTİK
UZ GİTTİK

FIKRALAR

(4. basım)

TEKİN YAYINEVİ

Kapak: **Erkal Yavi**

- Az Gittik Uz Gittik, Aziz Nesin'in gazetelerde yayınlanmış günlük fıkralarından seçilip derlenerek 1959 yılında yayınlanmıştı (6 bin).

- Birinci basımından on fıkra çıkarılarak 1971 yılında ikinci basımı yapıldı (10 bin).

- Kitaba onüç fıkra eklenerek 1974 yılında üçüncü basımı yapıldı (10 bin).

- Tekin Yayınevi «Az Gittik Uz Gittik»in dördüncü basımını övünçle sunar.

YAYLACIK BASIMEVİ
İSTANBUL — 1976

Bu kitabın telif hakkı
NESİN VAKFI'nındır

Aziz Nesin, Türkiye'de ve başka ülkelerde yayınlanacak kitaplarının, sahnelenecek oyunlarının, filme alınacak eserlerinin telif haklarıyla, bütün eserlerinin iç ve dış radyo ve televizyonlarda temsil ve yayınlarından elde edilecek telif haklarını tümüyle NESİN VAKFI'na bağışlamıştır. NESİN VAKFI'nın amacı vakfın yurduna her yıl alınacak dört kimsesiz ve yoksul çocuğu, ilkokuldan başlatarak yüksek okulu, meslek okulunu bitirinceye yada bir meslek edininceye dek, her türlü gereksinimlerini sağlayarak barındırmak, yetiştirmektir. NESİN VAKFI'nın senedi gereğince, bu vakfın amacına uygun olmak koşuluyla, her dileyen hertürlü yardım, katkı ve bağışta bulunabilir.

İsteyenlere Yayınevimiz Nesin Vakfı broşürünü gönderir.

TEKİN YAYINEVİ
Ankara Caddesi No: 51
İstanbul

CONİ, BAYRAĞA DOKUNMA

Bizim gazete yazarlarımız daha çok ele aldıkları konular bakımından birbirlerinden ayrılırlar. Hemen hemen her konu, ayrı bir yazarın tekelindedir. Kimi fıkracı bilgin bilgin yazar. Kimisi bilgiç bilgiç yazar. Birinin yazılarında felsefe kırpıntıları, öbürünkinde Nasrettin Hoca hikâyeleri vardır. Kimisi durmadan evinin önündeki kaldırımların onarılmadığını yazar; eleştirileri belediye sınırlarından öteye geçmez. Kimi başyazar vardır, bizimkileri bitirir, İngiliz Başbakanına yol gösterir; Amerikan Cumhurbaşkanına akıl verir. Kimileri eski günlerin özlemini duyarlar, din konularını kalemlerine uğraşı yapanlar, üç yazıda bir tarihî Türk musikisi konserinde bilmem hangi hanımın tîzden pestenkerâniye nasıl geçtiğini dillerine dolayanlar vardır.

Kısacası, hangi yazarın hangi konu üzerine kalem oynatacağını önceden bilîriz. Ama bütün yazarlarımız milliyetçilik konularında büyük duyarlılık gösterirler, aşırı bir duyarlılık...

Geçenlerde bir Türk kızıyla bir Amerikan binbaşısı evlendi diye hep birden ayaklandık, kalemlerimiz kılıç kesildi.

İyi, güzel ama, yurdumuzda sıksık görülen, millî duygularımızı inciten çirkin bir olay var. Dikkat ediyorum, yazılarında daha çok millî duyarlılık gösteren yazarlarımız bile hiç bu yana

yönelmiyorlar. Amerikalılar ikidebir bayrağımızı yırtıyorlar. Bir değil, iki değil, üç değil, ay geçmez, birkaç Amerikan delikanlısı bayrağımızı yırtar... Yırtar da, Kuzguncuk'a giden bir Boğaz vapurunun bayrağının kirli olmasını coşkulu bir yazı konusu yapan yazarlarımız Amerikalıların yırttıkları bayraklarımız karşısında kıllarını bile kıpırdatmazlar.

Gazetelerin yazdığı bu çirkin olayları görmüyorlar mı dersiniz? Neden bu Amerikan delikanlıları, karşılarında kırmızı bez sallanmış azgın boğa gibi, ikidebir bayrağımıza saldırırlar? Neden bizim yazarlarımız, «Coni bayrağa dokunma!» diye bağırmazlar?

Bir Amerikan binbaşısının Türk kızıyla evlenmesi, dört beş Amerikan delikanlısının bayrağımızı yırtmasından daha mı çok bizi sinirlendiriyor?

Burada düşünülecek iki önemli nokta var:

1 — Neden Amerikan delikanlıları ikidebir bizim bayrağımıza saldırırlar?

2 — Ulusal sorunlar karşısında büyük duyarlık gösteren yazarlarımız, Amerikalılar bayrağımızı yırtınca neden susarlar?

Bunların cevabını kendileri versinler. Bana gelince ben susamıyorum. Bu kadarını olsun söylemeden edemiyorum:

— Coni, bayrağa dokunma!

Dilimin ucuna gelen iki kelime daha var ama, boğaz dokuz boğummuş, susuyorum.

— Sam Amca'nın mirasyedi oğlu, bayrağa dokunma!

4 Aralık 1957

KİBRİTLERDE EŞİTLİK

İnsanlar arasında eşitlik yok, anladık. Hayvanlar arasında eşitlik yok, bunu da anladık. Ama kibritlerde neden eşitlik yok, bunu anlayamıyorum. Hiç olmazsa kibritler arasında eşitlik olsun.

Geçen akşam Kadıköy'e giden vapur güvertesinde bir cıgara içmek istedim. Kibritin birini çaktım, pıs... İkincisini çaktım, tıs... Tıs pıs, tıs pıs yaka çaka on kuruşluk kibrit kutusu yarıya indi. Yani beş kuruşu, beş kuruşluk millî serveti sokağa attım. Karşımda oturan tatlı sözlü biri,

— Eskiden, dedi, genç kızlar «beni seviyor, sevmiyor» diye papatya falına bakarlardı. Şimdi kibrit falına bakıyorlar. Kutudaki bütün kibritleri çakıyorlar. Hiçbiri yanmazsa, sevmiyor demek. Bir tane yanarsa seviyor, iki tane yanarsa çok seviyor.

Biyandan kibritleri yakarken sordum:

— Ya üç tane yanarsa?

— Güldürmeyin insanı... Bir kutu kibrit içinden üç tanesinin yandığı, ne zaman görülmüş...

Demeye kalmadı, çaktığım kibritlerden biri, çocukların bayramda patlattıkları çata-pat gibi

birden patladı. Sonra bir küçük alev hortumu sağ avucumu yaladı.

— Aman! diye bağırmamla kibriti elinden atmam bir oldu. Şaşırmışım, canımı kurtarayım derken, yanan kibriti, sağımdaki bayanın üstüne fırlatmışım. Kadın, saçından tırnağına, biryantinler, pomatlar, yağlı kremler, rimeller, ojelerle bulanmış olduğundan, atik davranmasa, az kaldı parlıyacaktı. Bereket, hâlâ yanmakta olan kibriti, karşısındaki adamın şapkasına savurdu da, bu tehlikeyi atlattı.

Yanan kibrit şapkasına düşen adam, yanındakiyle sıkı bir tartışmaya girmişti. Fener alayında çomaklar üstündeki gazlı meşaleler gibi tepesinde yanıp duran kibriti duymadı. Görenler,

— Yanıyorsun! diye seğirttiler. Adam tepesinden yandığını ne bilsin? Paçalarını muayeneye başladı. Yardımsever adamın biri şapkasını yakalayınca fırlattı. Alevli kibrit, havaî fişek gibi havada keyifli zikzaklar çizerek yol alırken, vapur güvertesindeki vatandaşlar,

— Üzerimize geliyor! çığlıklarıyle birbirlerine girdiler.

Az kaldı vapur devriliyordu. Derken bir kahraman vatandaş, döşemeye düşen alevli kibritin tepesine bindi. Çizmesinin altında düşman başı ezer gibi, kibriti ayağının altına aldı. Ökçesinin üzerinde bütün ağırlığıyle birkaç kez döndükten sonra,

— Su getirin! dedi.

— Artık sönmüştür, ayağınızı kaldırın!

Dedikse de, o,

— Ben onaltı yıllık itfaiyeciyim. Bana mı öğ-

reteceksiniz? diye bağırdı. Bu kibritler ya hiç yanmaz, yada yanarsa etrafı kül etmeden sönmez.

Büfeden satın aldığımız şişe şişe iyi suları döktük de, güçbelâ kibriti söndürebildik. Sönmesi bile kolay olmadı. Suyu üstüne boca ettikçe, kızgın kızgın tıslıyordu.

Kibritin söndüğüne iyiden iyiye güven getirdikten sonra, yolcular biraz yatıştı. Vapur, Kadıköy'e gelene kadar hep, kibrit üzerine konuşuldu. Bu konuşmalardan şunları öğrendim:

Kutudaki her kibritin başına birer parçacık sürülmesi gerekli fosforlu ilâç her kutunun içinde salt bir tek, yada birkaç kibrit çöpüne sürülüyormuş.

Bu işi iyi bildiğini söyleyene,

— Neden böyle yapıyorlar, her kibrit çöpüne o ilâçtan biraz biraz sürseler de her kibrit yansa olmaz mı? dedim.

— O zaman az kibrit harcanır, dedi. Her çaktığın kibrit yanarsa, bir kibritle bir cigara yakarsın. Oysa bir cigarayı bir kutu kibritle yakarsan, kibritin sürümü artar.

Adam bunları söyledikten sonra, cebinden yirmi, otuz kibrit çıkardı.

— Günde bir paket cigara içmek için, bu kadar kibrit kullanırım, dedi.

Cigara içmeyenlerden birisi adama,

— Çakmak kullansanız, dedi.

Adam da,

— Kibrit olmadan çakmağı nasıl yakacaksınız? diye sordu.

Bir kutu içindeki bütün kibrit çöplerine sürülmesi gerekli fosforlu macunu neden bitek kib-

rit çöpüne sürdüklerini yine anlamamıştım.

— Madem sürüm için böyle yapıyorlar, dedim, bütün çöplere sürülecek macunu toplayıp da neden bitek kibrite sürüyorlar? Ona da yanacak kadar macun sürseler olmaz mı?

Kibrit üzerinde yetki ile konuşan adam,

— Olmaz, dedi, o zaman haksızlık olur. Kibrit fabrikaları, fosforlu macunu esirgemediklerini göstermek için, bir kutu kibrite sürülecek macunu bitek kibrite sürüyorlar. İşte bunun için, şansımız tutup da her nasılsa yakabildiğimiz kibrit, eski deniz savaşlarında kalyondan kalyona atılan alevli, yağlı paçavralar gibi düştüğü yeri yakıp kül ediyor.

Cıgaranın sürümü, cıgara içimi günden güne artıyormuş. Hiç artmaz olur mu? Vatandaşlar kibrit belâsından kurtulmak için, zincirleme birbirinden yakarak, arka arkaya, daha cıgaranın birini söndürmeden öbürünü içiyorlar.

1956

BİRİ ARABADA BİRİ YAYAN

İki arkadaş, Kadıköy'den dolmuşa bindik. Arabayı sürerken şoför epiy ter döküyor. Arkadaşım, önüne çıkan yayaları gösterip,

— Yahu şunlara bak, yürümesini bile bilmiorlar, dedi.

Ben de onu destekledim:

— Medeniyet demek, efendime söyliyeyim, yolda yürümesini bilmek demektir.

Az daha gitti arabamız. Tramvaydan inen biri az kalsın tekerleklerin altında kalacaktı. Şoför birden firene basınca arabayı büyüklerden biri gelmiş de biz de ayağa kalkıp onu etekliyecekmişiz gibi ileri doğru fırladık. Arkadaşım, az kalsın tekerleklerin altına girecek olana,

— Önüne baksana! diye bağırdı.

Şoför de,

— Çüüüş!... dedi.

Arabamız yol aldı.

— Bir insan daha yolda yürümesini bile öğrenmemişse...

Sözün sonunu ben bağladım:

— Ondan memlekete hayır gelmez birader...

Elinde çocuğunu tutmuş giden bir güzel bayanın tombasının sol kanadına arabamızın sağ

çamurluğu tosladı, kadın boylu boyunca yere uzanıp, hâtıra resmi çektirecekmiş gibi romantik bir pozla bize baktı. Şoför, arabayı sürdü, Arkadaşım,

— Ne kadınında hayır var, ne erkeğinde... dedi, yahu yaya yoluyla taşıt yolu ayrılmış. A kadın, ne diye arabanın önüne çıkarsın, yaya yolundan gitsene!...

Ben de düşüncemi söyledim:

— Her şeyden önce yolda yürümesini öğrenmeliyiz. Daha demokrasi bize çook uzak...

Bir başka yolcu da beni onayladı:

— Hay ağzını öpeyim beyefendi, biz kiiim, demokrasi kim... Daha yolda yürümesini bile öğrenmeden...

Adam sözünü tamamlayamadı, arabanın içinde birbirimize girdik. Karşıdan karşıya geçen bir yayayı ezmemek için şoför firen yapmıştı.

Eliyle kalçasını tuta tuta iki büklüm giden adama, hepimiz arabanın penceresinden başlarımızı çıkarıp, «hayvan herif», «öküz!», «önüne baksana eşek!...» diye iyice bağırdık. İnsan, daha yolda gitmesini bilmeyen bu salaklara, bu kadarcık da bağırmasa hırsından patlayacak.

Arkadaşım,

— Yolda yürümesini öğretmenin bitek çaresi var, dedi, adam ezen şoföre ceza vermiyeceksin. Beş, on tanesi ezilsin de bak, nasıl adam gibi yürüyorlar.

Başka bir yolcu,

— Eee! dedi. Zâten şehir durmadan kalabalıklaşıyor, böylelerini ezeceksin ki ferahlık olsun...

Ben de karıştım,

— Bayım, bir insan ki daha yolda yürümesini öğrenmemiş, böyle bir insana, efendicağzıma söyliyeyim, hürriyet verilir mi?...

Yolculardan biri,

— Ulan hayvan!... diye bağırdı, sözümü ağzıma tıktı, önce bana söylüyor sandım.

— Höst! dedim.

Meğerse adam, yine arabanın önüne çıkan bir yayaya söylüyormuş. Ben de o yayaya söylüyormuş gibi yaptım. Arabanın içinde hepimiz, yerde uzanmış yatan adama bağırdık:

— Hırt!...

— Eşşek!...

Kızıltoprak'ı geçtik. Şoför, bir çocuğu az kalsın arabanın altına alacaktı.

— Küçüğü böyle, büyüğü böyle...

Ben,

— Yürümek var ya, yürümek, dedim, efendime söyliyeyim, bir insanın şeyini gösterir.

Biz arkadaşımla Göztepe'de dolmuştan indik. Evimiz birkaç yüz adım ilerdeydi. Daha beş - on adım atmıştık, yanıbaşımda giden arkadaşım, apış arasından biri tutup havaya atmış gibi üç metre uzağa fırladı, yere düştü...

O şaşkınlıkla, ne oldu demeye kalmadı, enseme bir şaplak indi, yanımdan bir otomobil rüzgâr gibi geçti. Enseme tokadı indiren el, otomobilin penceresinden bize sallanıyordu.

Yerden kaldırdığım arkadaşım,

— İnsanlık kalmamış... dedi.

— Şunlar şoför değil kardeşim, dedim, araba kullanmak şöyle dursun, öküz bile haydayamazlar...

Arkamdan bir ses duydum:

— Heey!

Döndüm, bir araba,

— Asıl sana heey... Biraz sağdan gitsen olmaz mı? Gel ağzıma gir.

Araba çekip gitmese, şoförün kafasına bir taş indirecektim.

Arkadaşım,

— Yahu şu koskoca yol dururken, herif gelip üstümüze çıkacak... dedi.

— Efendim kabahat bunlara ehli...

Sözün arkasını getirip «yet» diyemedim, çünkü, yüzükoyun yere kapaklanmıştım. Yattığım yerden yumruğumu sıkıp, bana toslayan arabanın arkasından üç, dört dakika söğdüm. Arkadaşım,

— Bizim adam olmamız için daha on fırın ekmek yememiz lâzım... dedi.

Karşıdan ölüm hızıyla bir araba geldi. Ben, ezilmemek için sola kaçtım, arkadaşım da sağa kaçtı. Araba üstüme geldi. Ben sağa koştum, araba da sağa. Ben sola, o sola. Hani kalabalık caddede iki yolcu karşılaşır da, şaşırırlar, birbirlerine yol verip, kendileri de geçmek için boşuna toslaşırlar ya, biz de öyle olduk...

Bir o yana gidiyoruz, bir bu yana. Arabanın şoförü de, yolcuları da yumruklarını sıkmış, bize söğüp sayıyorlar. Arkadaşımla, fır fır bir sağa, bir sola kaçışırken, biz de yumruklarımızı sıkmış, onlara bağırıyoruz...

— Önüne baksana...

— Arkana baksana!...

— Yolundan gitsene!...

— Şey oğlu şey!...
— Sensin.

*

Otomobilde gidenler, yayaların yürümesini bile bilmediklerini söylüyorlar. Yayalar, bu otomobiller yüzünden, yolda yürünmez olduğunu söylüyorlar.

Kimin sözü doğrudur? Otomobildeyseniz, sizin sözünüz doğru, yayalar haksız. Yayaysanız, yine sizin sözünüz doğru, otomobildekiler haksız.

İktidar, otomobilde olandır. Muhalefet yaya kalandır. İkisi de haklıdır. Öylesine haklıdırlar ki, muhalefetteyken otomobildekilere, iktidardayken yayalara kızıyorlar.

Muhalefet ileri gelenlerinden birinin iktidara çatması, sonra bir yolunu bulup, iktidar ileri gelenlerinden biri olunsa, muhalefete çatması bundandır.

Halk, iktidar için,

— Verdiği sözü tutmuyor! diyor.

Nasıl tutsun, arabaya binmiş.

Halk, muhalefettekilere de,

— Dün söylediğinin tersini söylüyor... diyor.

Nasıl öyle söylemesin, yaya kalmış.

1957

ZAMAZİNGO

Dilimizin zengin olmadığını söylerler. Ben o kanıda değilim. Bizim dilimiz çok zengindir. Belki dilimizdeki kelime sayısı azdır. Ama bundan ne çıkar... Siz kelimelerin azlığına çokluğuna bakmayın. Bir kelime kaç anlama geliyor, ona bakın. Bizim kelimelerimiz, sözlerimiz, «istediğin yana çek uzat» denildiği gibi, lâstikli olduktan başka, ayrıca da pek çok anlamlara gelir. Bitek kelimemizin, kırk, elli, yüz anlamı vardır. İstersek koca bir gün içinde, on, onbeş, bilemedin elli kelimeyle konuşabilir, karşımızdakilere de her istediğimizi anlatabiliriz. Şu «zamazingo» kelimesini ele alalım. Kelimenin kökü, Yunanca mı, Lâtince mi, Frenkçe mi, Türkçe mi, bilmem... Ama çok zengin anlamlı bir kelimedir. Bir kişi «zamazingo» yu öğrendikten sonra, başka hiçbişey de öğrenmemiş olsa, her konuda yetkiyle, bilgiyle konuşabilir.

Teknik bir âletin adını bilmiyorsunuz. Ne çıkar... Zamazingo der demez, sizin ne demek istediğinizi herkes anlar. Falan kanunun filân maddesi, bir hukuk deyimi, bir politikacı büyüğün adı, ne olursa olsun, bunları bilmediğiniz zaman, hemen «zamazingo» diyeceksiniz.

Dolmuş, zınk diye yol ortasında durdu. Şoför, söverek arabadan indi. Motoru kurcaladı, çalıştıramadı, yoldan geçen bir arabayı çevirdi. Şoförüne,

— Şu zamazingonu versene! dedi.

Öbür şoför, bizim şoföre zamazingoyu verdi. Bizimki, bir iki uğraştı, motor çalıştı. Sonra zamazingoyu geri verdi.

Bir tanıdığın evindeydim. Buzdolabı bozulmuş. Gelen tamirciye,

— Zamazingosu bozuldu... der demez, adam bozukluğun yerini hemen anladı.

Geçenlerde bir arkadaşımı yabancı bir kadınla görmüştüm. Yavaşça,

— Kim bu kadın? dedim.

— Bizim zamazingo... dedi.

— Nereye gidiyorsun?

— Doktora götürüyorum, zamazingosu için...

Kadında bozulan zamazingonun, mide mi, bağırsak mı, dalak mı olduğunu artık sen bileceksin.

Misafirliğe gitmiştik. Ev sahibi oğluna,

— Sustur şu zamazingoyu... dedi.

Zamazingonun bu evde ne demeye geldiğini anlamak için dikkatle baktım. Radyoda, radyo gazetesi vardı. Çocuk gitti, radyonun düğmesini çevirdi.

Masada oturuyorduk. Elinde bir şişe Kulüp rakısı tutan, öbür arkadaşa,

— Versene şu zamazingoyu! dedi.

Arkadaş, tirbuşonu uzattı.

İngiliz anahtarının, hovardalık edilen kadının, yeri bilinmeyen hastalığın, tirbuşonun, rad-

yo gazetesinin adı zamazingodur. Hepsi bu kadar mı?

Biyerde topluca oturuyorduk. Hepsi de aydın kişilerdi. Herkes, memleketin nasıl kalkınacağını kendine göre açıklıyordu. Biri,

— Önce şu zamazingo işi düzeltilmeli... dedi.

Zamazingonun ne anlama geldiğini benden başka herkes anlamıştı. Yavaşça,

— Zamazingo işi nedir? diye birinin kulağına eğilip sordum.

— İsbat hakkı... dedi.

Öbürüne sordum,

— Üniversite muhtariyeti... dedi.

Üçüncüsü,

— Döviz işi... dedi.

Bir tanesi de,

— Hâkim teminatı... dedi.

Söylenişi babafingo'ya benzeyen bu zamazingo gerçekten çok önemli bişeydir. Ne yapıp, ne edip, yetkililer şu zamazingoyu ele almalı, bir yola koymalıdırlar. Ama zamazingo nedir? Deyin ki hürriyet, deyin ki demokrasi, deyin ki anayasa, deyin ki İngiliz anahtarı, deyin ki tirbuşon... Her ne ise, şu zamazingo düzeltilmeli. İlle de zamazingo, ille de zamazingo...

3 Eylül 1957

AH YARAMAZ KIZ, AH!..

Seni gidi aşifte seniii... Seni gidi hoppa kız seniii... Kız, sen burasını neresi sandın? Müslüman mahallesinde hiç salyangoz satılır mı? Seni fındıkçı seniii... Az kalmış, Ankara'yı birbirine katacakmışsın. Kız bu ne iştir? Sen bizi yoldan çıkarmaya mı geldin? Hele şuna bak.

Gazetede adını okumasam, resmini görmesem, dünya yüzünde İngeberg adında bir yosmanın yaşadığını nereden bilecektim?

Gazetede okudum. Adın İngeberg'miş. Avusturyalı bir artistmişsin. Güzelliğine güzelmişsin. Yirmiiki yaşındaymışsın. Ankara'daki gece kulüplerinden birinde çalışıyormuşsun. Bikez Ankara gibi biyere gelmişsin, hanım hanımcık otursana kız! Strip-tiz yapacaksan, göster strip-tizini, Sallan-yuvarlan yapacaksan, işte meydan. Hem sallan hem yuvarlan. Kız, her ne yapacaksan, «terbiye dairesinde» yapsan olmaz mıydı? Ne diye onu bunu baştan çıkarırsın?

Bak, gazeteler senin için neler yazıyor? Ankara sosyetesini birbirine katmışsın. Kocaları baştan çıkartmışsın. Yağma mı var? Demek tâ Avusturya'dan senin gibi yirmiiki yaşında bir kız gelecek, o kendi hâlinde Ankara sosyetesini bir-

birine katacak, öyle mi? Hıı... Seni gidi bizi bilmez seniii... Sonunda işe İçişleri Bakanlığı karışmış. Ankara polisi seni tutuklamış. Sonra Bakanlık kanalıyla İstanbul'a yollamışlar. Bir uçağa bindirip, sınır dışı etmişler seni. Ooooh! Oh olmuş sana. Sen Ankara sosyetesini birbirine katarsın ha... İşte böyle olur, biz adamı eteğinden tuttuğumuz gibi yallah sınır dışı ederiz. Bak, sen gittin, artık Ankara sosyetesi birbirine giriyor mu?

Artist olmak kolay mı kız? Politikacı olmaktan bile zordur. Politikacının muhalifi olur, ama artistin muhalifi olmayacak. Artist dedin mi, herkesin gönlünü hoş edecek. Karda yürüyecek de izini belli etmiyecek.

Sen hiç utanmadın mı Ankaralı erkekleri baştan çıkarmaya? Sen onların yaşına başına ne bakıyorsun? Kaç yaşında olurlarsa olsunlar, onların içinde bir küçük çocuk yüreciği çarpar, tıpkı kanarya yüreği gibi... Bizim Ankaralı sosyete erkeklerimiz, akşam clup işlerinden çıktılar mı, çıkınlarını ellerine alır, dooooğru evciklerfine koşarlar. Sen yirmiiki yaşında, koskoca kazık kadar kız, elin kendi hâlinde, başı önünde, gözü yerde erkeklerini baştan çıkarmaya, hiç sıkılmadın mı? Sen onların ensesine, göbeğine ne bakıyorsun, onların ağzı süt kokar ayol... Öyle erkekleri kandırmaya nasıl kıydın?

Seni sürtük seniii... Az kalmış, Ankara sosyetesinin evlerini ocaklarını yıkacakmışsın. Sen Ankara sosyetesinin kadınlarını uyuyor mu sandın yoksa?

Nasıl? Senden önce strip-tizci kızların göbeklerine para mı yapıştırmışlar? Sus!... O nasıl söz? Şimdi ağzına biber doldururum.

Senin gibisine ooh olmuş. Sanki kapı dışarı ettik de kurtulduk. Bak, Ankara sosyetesine, birbirine giriyor mu? Seni gidi bizi bilmez seniii...

4 Temmuz 1957

İNSAN HAKLARI ÜZERİNE SÖZLÜK

HAK: Arayanları değirmene gönderirlerse de şimdiyedek değirmende bile bulan görülmemiştir. Onun için ne olduğu bilinmeyen, adı var tadı yok bişeydir.

ANA BABA HAKKI: Yurdumuzda çok tanınan bir haktır. Bu hakkın tanınması demek: çocukların, gençlerin, analarına «kocakarı», babalarına «moruk» demeleri ve kocakarılarla moruklardan, onlar ölünceye kadar para sızdırmaları demektir. En çok tanınan, bilinen hak, işte bu haktır.

ÖĞRETMEN HAKKI: Öğretmen hakkı dedikse, bunu, öğretmen Bay Hakkı anlamayın. Eskiden buna «hoca hakkı» denirdi. Hoca hakkını da sakın, Hakkı Hoca sanmayın.

Öğretmen hakkı, bizde, çok gözetilen bir hak olduğu için, öğrenciler, öğretmenleri döver, vururlar. Bu kaza belâdan kurtulabilen öğretmenler «Bakanlık emrine» alınır. «Vekâlet emri»nden de kurtulanlar olursa, geçim sıkıntısı yüzünden öğretmenlikten ayrılıp garsonlukla geçinmek zorunda kalırlar. İşçi olarak Almanya'ya gidip kurtulanları da vardır. Kısacası, öğretmen hakkı bizde çok iyidir, ellerinizden öper, selâmları var.

DALTABAN HAKKI: Bu Daltaban Hakkı, bizim sınıf arkadaşımızdır. Kıytırık Hakkı ile çok sıkı fıkıydılar. İkisini al, birbirine çarp «kofff!..» diye bir ses çıkar. Kaz çobanlığı edecek kabiliyetleri olmadığından ikisi de okulu yarıda bıraktı. Hani iktidar «Her sokak başında beş, on milyoner yetiştirdik!» diye övünüyor ya... Bu Daltaban Hakkı ile Kıytırık Hakkı, sonradan çıkma, sokak başı milyonerlerimizdendirler.

BABA HAKKI: Avukattır. Avukat deyince belki tanımazsınız. Beşiktaş takımının eski topçularındandır.

HUZUR HAKKI: Hakların en beleşi, en yağlısı, en ballısı, en kıyağı bu «huzur hakkı» dır. Hiçbir hak yenmez, bu «huzur hakkı» kıtır kıtır yenir. Ben yemediğim için bilmem. Tadını yiyenlerden duydum. Başka haklar da yenir ama, bu «huzur hakkı» kaymaklı lokum gibi yumuşak bişey olmalıdır ki, insanlar bir işe yaramaz hale gelip dişleri döküldükten sonra, bu «huzur hakkı»nı yerler. Afiyet, şeker, bal olsun efendim.

HAY HAAAK!... Hacivat perdeye inerken «hay haaak!...» diye bağırır. Bağırmasıyla, Karagöz ensesine bir şaplak indirir. Çoluk - çocuk, büyük - küçük buna güler geçerler. Oysa bunda gülünecek bişey yoktur. Buna ağlamalıdır. Çünkü her zaman «hay haaak!» diyenler enselerine şaplağı yerler. Karagöz bize bunu anlatmak istemiştir. Ama kim anlayacak, bizde o kafa nerde? Hay haaak...

KOMŞU HAKKI: Eskiden evde güzel bir yemek pişirilir, bir tatlı yapılırsa, bunun bir parçası «komşu hakkı» diye komşuya ayrılırmış. Bir

evin bahçesinde meyve ağaçlarındaki meyveler olunca, bunlardan «komşu hakkı», «göz hakkı» diye komşulara verilirmiş. Zamanımızda «komşu hakkı», «röntgencilik» oldu. Açık pencereden, anahtar deliğinden, perde arasından, bacadan komşuların kadınlarını, kızlarını, yatak odalarını dikizlemeye şimdi «röntgencilik», eski adıyla «komşu hakkı» deniyor.

TÜYÜ BİTMEMİŞ YETİM HAKKI: Şişşşt... Şimdi bu sözlerin sırası mı? Kimbilir kimler üstüne alınacak? Başımı derde sokmayın benim.

TANRI HAKKI: Yalnız sözde geçen bir hak olup «Allah hakkı için» diye yalnız yemin ederken kullanılır.

HAK YOK VAZİFE VARDIR: Ziya Gökalp'ın bir manzumesinin bir dizesidir. Bunun üstündeki dize şöyledir.

«Sakın hakkım var demeee!» dir. Bunun altına şair «Sonra vâlideni ağlatırlar» diye yazacakmış. Ama ölçüyü tutturamadığından: «Hak yok vazife vardır» deyip çıkmış işin içinden.

İSPAT HAKKI · Bu, biraz karışık, anlaşılmaz bir haktır. Hattâ, sayın Başbakan bile «İspat hakkı mı, İsmail Hakkı mı... bişeyler diyorlar» demişti ki, bu güzel nükte mizah edebiyatımızın sayfalarını bezemiştir. Biz bugün nasıl «bayram haftası, mangal tahtası» diyorsak, bizden sonrakiler de bunun yerine bir ata sözü olarak: «İsbat hakkı, İsmail Hakkı...» diyeceklerdir.

HAK HUKUK: Bu söz, insanların diline guguklu saatlerden geçmiştir. Eskiden guguklu saatler vardı. Saat başlarında içinden bir kuş çıkar, saat iki ise iki kere, beşse beş kere, dokuzsa do-

kuz kere «guguk, guguk!... Guguk, guuuguk!» diye seslenirdi. İnsanlar, guguklu saatin kuşundan bu sesi duya duya «hak hukuk» demeye başlamışlar. Yalnız kuş dili, insan diline uymadığından, insanların dili dönmemiş «guguk, guuguk!» diyecekleri yerde «Hu-kuk, hukuk, hak hukuk!» demeye başlamışlardır ki, bu yüzden başları pek çok belâya girmiştir.

İNSAN HAKLARI: Haa?.. Ne dediniz? Anlıyamadım. Bişey mi söylediniz? Efendim? Haaaa... evet, evet, insan hakları evrensel bildirisi diye bişey olacak. Duymuştum öyle bişey. Kulağıma hiç yabancı gelmiyor. Evet, evet... Hatırlar gibiyim.

NİMET HAKKI: Buna atalarımız «tuz hakkı, ekmek hakkı» da derlermiş. Anlatması uzundur. Yerim kalmadı. Yine bizim sekreter uzun yazdın, ipin ucunu kaçırdın diye kızar.

12 Aralık 1958

PASTANEDE BULUŞALIM

Bir arkadaşımla saat 14 de Beyoğlu'nda bir pastanede buluşacaktık. Yolların durumunu, taşıtların sıkışıklığını bildiğim için, iki saat önceden yola çıktım. Sirkeci'ye geldim. Ne taksi, ne otobüs, hiç birine binilmiyor. Alanda, dolmuşların, arabaların arkasından ordan oraya koşup, kendimi sağa sola atıyorum. Bir o yana saldırıyorum, bir bu yana atılıyorum. İtiş-kakış bir arabadaki boş bir yere elli kişi saldırıyor. Beyoğlu'na çıkılacak gibi değil. Geçtim Beyoğlu'ndan. Şimdi insan gideceği üç kilometrelik yola, bir arabaya binişte gidemiyor. Her üçbeş yüz metrede bir aktarma yapıp, araba değiştire değiştire, «20 lira asli maaş» tutarında para verip, ancak biyerden biyere gidilebiliyor. Ama öyle aktarmalı araba da yok. Hepsi ters yöne, Beyazıt'a, Aksaray'a filân gidiyor. Varsın olsun. Canımı tek şurdan kurtarayım da, ne olursa olsun. Bir kişilik boş yer bulduğum arabaya kendimi attım. Şoför,

— Nereye? dedi.

— Sen nereye? dedim. Nereye olursa olsun kardeşim, al beni biyere götür de...

Güneş altında o yana bu yana seğirtmekten Fizan'a gitmek yeğdir. Araba Beyazıt'a geldi. Sa-

at 14. Şimdi arkadaşım pastanede beni bekleyip duruyordur. Sözünde durmadı diye kimbilir neler der benim için.

Pastanenin sahibi tanıdıktır. Telefon ettim.

— Ben yollardayım, aman beni beklesin arkadaş, dedim.

Adam güldü. Biraz önce de bizim arkadaş telefon etmiş. O da Şişli'de değil miymiş... Ancak Şişli'ye giden bir araba bulabilmiş. Telefonda, benim için, geldiyse beklesin, demiş.

Beyazıt'ta dört dönüyorum, fır o yana, fır bu yana... «Harekette bereket vardır. Bakalım Tanrı ne gösterir» diyerek Aksaray'a giden bir arabaya bindim. Olur a, belki Aksaray'dan Beyoğlu'na giden bir araba bulurum. Aksaray'a geldim. Saat 15. Bir daha telefon ettim.

— Bizim arkadaş geldi mi?

Pastane sahibi kıkır kıkır gülüyor:

— Şimdi telefon etti. Ancak Mecidiyeköyü'ne giden boş bir araba bulmuş. Gelince beklesin, dedi.

— O da beni beklesin. Ben de Aksaray'a kadar gelebildim.

O Aksaray'da arabaların ardından nasıl koşuyorum, anlatamam. Dolmuş değil kardeş, taksi, her kaç paraysa vereceğim. Param olsa arabayı satın alacağım. Hayır, hiçbir şoför gitmiyor.

— Şehremini biiir...

Olsun, Şehremini olsun. Oradan belki boş bir taksi buluruz. Şehremini'nden bir daha telefon ediyorum. Pastanenin sahibi,

— Arkadaşınız demin telefon etti, Levent'e kadar gitmiş, dedi.

— Ben de Şehremin'e sağlıkla geldim. Aman gelince beklesin.

Dolmuş arabaları hep ters yöne gidiyor. Topkapı'ya var, Samatya'ya var.

İnsan tersine de gitse, yine gitmiş oluyor. Gidiyorum diye avunuyor. Durmak daha kötü. Topkapı'ya geliyorum. Saat 17. Arkadaşım, Emirgân'a gitmiş.

— Emirgân'da ne işi var yahu?

Pastanenin sahibi,

— Ne yapsın, başka yere giden araba bulamamış, diyor.

Birbirimizle buluşalım derken, ben Trakya sınırına dayanacağım, o da Karadeniz'e varacak.

Yedikule senin, Edirnekapı benim, dolaş dur. Derken ine bine bir araba, beni Beyoğlu'na uğramadan Kasımpaşa'nın üstünden Zincirlikuyu'ya attı. Aman arkadaşa yaklaşıyorum diye, pastaneye bir daha telefon ettim. Arkadaşım,

— Ben şimdi sağlıkla Aksaray'a gelebildim. Aman beni beklesin, diye telefon etmiş.

Ben Beyoğlu'na geldim, o Rami'ye gitti. O Beyoğlu'na geldi, ben Tarabya'ya gittim. Ne yaptık, ne ettikse, gece yarısı oldu, birbirimize kavuşamadık.

Son yıllarda evlenmeler azalıyormuş. Nasıl azalmasın... Hiç kimse randevusuna gidemiyor ki... Bir gördüğünü bir daha göremiyorsun. Karı - koca evden çıksa, bir daha dönmeleri Tanrıya kalmış. Hani gazeteler, evini çocuğunu bırakıp kaçan kadınları yazıyor ya... Kimsenin kaçtığı yok. Evinden bir çıkan bir daha geri dönemiyor.

20 Mayıs 1953

GAFİLLER GAFLETTELER

Bilâkis ekseriyetin milletçe tasdik edilmiş politikasını yürütüp, fakat muhalefetin memleket için son derece tehlikeli olan, binaenaleyh bizim «muhalefet» nâmına da konuşmaya ve meşruiyet çizgisinin içinde kalarak son yazılarımızdaki ikaz ve ihtarları bunun kâfi derecede vâzıh delili sayılabilirse Osmanlı İmparatorluğu inhilâl ettiği günden beri biz kendilerini tahrifte dahi zilletin hangi derecede gidebildiklerini Orta - Doğu'nun her mevsimde rejim ve ekip değiştiren kendilerini milletin ve memleketin huzurunu kaçırmakla ihlâl ettiğimiz için hem rejimin kaidelerini, hem hükümetin bunları sevk eden sarih karar naklarını biyandan mugalata mantığı içinde boğup bir akalliyet partisi çıkmış, kâh ihtilâllerin ne zaman meşru olduğunu hareketleri yahut beyanları ile, dünyanın neresinde olursa olsun, bizzat kendi meşru vasıflarına gayri ciddî olması yahut öteki zevatın işi lâfta bırakması kâfi bir teminat olmıyacağından, ne telâş etmek, ne de evhama kapılmış bulunmak, en felâketli durum karşısında bu kerre aynı yolun yolcusu kalacaklarını meselenin sadece bizim görüşümüze müsteniden değil, haksızlığı ifade eden teşekküllerinden tâbiyelerini tetkik ederek gerginliği kış-

kırtıp arttırmayı ve bir şerarenin çıkmasını istediğini hesaplarının üstünde mücadelemizi buna göre ayarlıyarak bizzat kendilerinin tahrip ettiği kendilerine mahsus samimiyetsizlikle safsatasını tertipleyip millet tarafından tekeffül edilmiş idaresi en az altı asır geride yaşamaktadır ki millet tam dört büyük seçimde itimadına lâyık ilân eyleyip bunu da bilirler amma çünkü yapısının sarsılmasını dış hâdiseleri izah ederken hep gayri meşru ve gayri nizamî istikamette kullanılmakta ve iktisadî ve mal meselelerden ibaret olduğunu ne de ekseriyet partisine siyasî dürüstlük ihtirazî kayıtlara bağlanması rejimi yüklendiğimiz mesuliyet dolayısı ile düpedüz karmanyolaya getirilmiş ancak şiddete baş vurmayı lâfzen müdafaa edenleri ve bunun ne edebiyatı ne de hariçteki emsali ile — velev ki telmih yolu ile olsun — iş başındadır ki, eğer böyle olsaydı mevcut idareyi, ortalıkta bu tavır ve bu ağızla dolaşmaya tehdit ederken biz riyasetine mezun olmadığımız için, fevkalâde toplantıya gene ancak kendilerinin iade edebileceklerinden ibaret göstermesini de ilâve etmek lâzım geldiğine göre, şimdi bu mantıkî tenakuz içinde nizama hürmet ve mugalatalı cevap üstelik rejimin selâmeti yolu ile bertaraf edilmesi bu durum efkârı umumiyeye arz ve (arkası arkada.)

NOT: İşbu yazı, yarın çıkacak herhangi bir iktidar gazetesinin başyazısı olabilir.

13 Ağustos 1958

BİR İSTİFA

Filân yılın, falan ayının, fişmekân günü, radyodan yurt haberleri arasında, şu küçük haber de duyuldu:

«Süpürge ve Sırık Genel Müdürü, dün bu görevinden istifa etmiştir».

Bu haberin yayınlandığı gün, bir gazeteci, Genel Müdürün telefonunu açtı. Gazeteciyle Genel Müdür şöyle konuştular:

— Allo... Efendim Genel Müdür Bey'i rica ediyorum.

— Buyurun benim.

— Ben, geceleri çıkan GÜNDÜZ gazetesinden Memet. Sizden bişey öğrenmek istiyorum. Acaba istifa sebebiniz nedir?

— Nee?

— İstifa...

— N'oolmuş?

— Neden istifa ettiğinizi öğrenmek istiyorum efendim.

— Kim etmiş?

— Siz etmişsiniz.

— Ben mi?
— Evet siz...
— Allah Allah, ne zaman etmişim?
— Dün.
— Kimden duydunuz?
— Fazer gazetesi yazdı...

— Hımmm... Fazer yazdıysa etmişimdir. Doğrudur öyleyse... Demek istifa etmişim. Peki, ne istiyorsunuz, etmişsem etmişim.

— Neden istifa ettiğinizi öğrenmek istiyorum.
— Çok mu lâzım? Ne bileyim ben neden istifa ettiğimi?

— Kim bilir efendim?
— Böyle meseleleri Bakan'a sorun!
— Teşekkür ederim.

*

Ertesi günü bir iktidar gazetesinde şu küçük haber çıktı:

«Süpürge ve Sırık Genel Müdürü'nün istifası gerçekleşmiştir. Genel Müdür'ün sağlık nedenleriyle istifa ettiği anlaşılmıştır.»

Yine o gün Genel Müdür'ün bir muhalefet gazetesinde şu bildirisi çıkmıştır:

«İstifa ettiğim doğrudur. İstifama bir prensip meselesi sebep olmuştur. Prensip ihtilâfı içinde, bir kurulun başında çalışamıyacağımı siz de takdir edersiniz.»

*

Daha ertesi gün, iktidar gazetesi, birgün önceki haberi şöyle düzeltmiştir:

«Dünkü sayımızda, Süpürge ve Sırık Genel Müdürü'nün sıhhî sebepler yüzünden istifa ettiğini yazmıştık. İlgililerden öğrendiğimize göre, Genel Müdür'ün istifası sıhhî sebepler yüzünden olmayıp, şahsî sebepler yüzünden olmuştur.»

*

Süpürge ve Sırık Genel Müdürü'nün bir muhalif gazeteye gönderdiği yalanlama:

«Muhterem gazetenizin, falan tarih, filân sayılı nüshasının, falan fişman sayfası, falan fıstık sütununda, Genel Müdürlük vazifesinden istifa ettiğime dair çıkan haberin hiç bir aslı esası yoktur. Hakikatlere tamamen aykırı olan işbu haberin, aynı sayfa, aynı sütunda, aynı puntulu harflerle tekzibini, Basın Kanununun... gereğince tekzibini rica ederim.

*

Ertesi gün bu tekzip muhalif gazetede şöyle çıktı:

SÜPÜR GEVE
SI RIKUM UM
mü dürüistif
a etmedi muht
erem gazeteniz...

*

Daha ertesi gün çıkan gazetelerde şu haber okundu :

«Süpürge ve Sırık Genel Müdürü, eski görevine ek olarak, Eğrelti Otlarını Doğrultma Kurumu» yönetim kurulu üyeliğine ve «Vapur dumanlarını Düzenleme Derneği» yönetim kurulu üyeliğine ve «Torik Balıklarını İslâh ve Barındırma Cemiyeti» meclisi idare âzalığına ve... a da tâyin edilmiş bulunmaktadır.

4 Temmuz 1953

AİLEM DEĞİL Mİ?

Aile deyince hemen Havan Hasan'ın bir sözünü hatırlarım. Havan Hasan bizim hocamızdı. Onun dersinde gülmekten gözlerimizden yaş gelirdi. O kadar gülerdik de, sınıfta yine de en küçük bir sululuk olmazdı. Aman Havan Hasan'ın dersi gelsin diye dört gözle beklerdik. Onun sözleri içinde kulağıma küpe olanlar vardır. Bigün, ziyafetlere gidilince kimlerin ağırlanıp, kimlere yüz verilmediğini anlatmak için şöyle demişti:

— Ne iştir anlamıyorum. «Anfami» gidenler buyur ediliyor. Biz «sanfami»yiz diye kimse yüzümüze bakmıyor. Evlenip anfami olmaktan başka çare yok.

İtibar gören yalnız Hoca'nın kürkü değildir. Hele şimdiki zamanda familya, kürk kadar, hattâ daha çok itibar görüyor. Hoca, kılıksız gitti diye kendisine saygı gösterilmeyen yere, kürkünü getirip bırakmış. Şimdi ister kürk bırak, ister familya bırak. Amma en iyisi kürk içinde bir familya bırakmaktır.

Şu «familya» sözü bizde «eş» yerine geçer. Eskiden «zevcem» derlerdi. Mektuplarda erkekler karılarına «refika-i hayatım» diye yazarlardı. Kocalar eşlerini büyüklere,

— Refika bendeniz... diye tanıtırlardı.

Sonraları «refika»yı Türkçeye çevirip «arkadaşım» diyenler oldu. «Eş» sözünü beğenmiyorlar. Bilgisine saygı duyduğum yaşlı biri alay etmişti:

— Şimdi gençler «eşim» diyorlar. Eşim ne demek? İnsanın eşi olur mu? Eş sığırlarda olur.

«Karı» sözü büsbütün kaba. Bir erkek karısını,

— Karım... diye tanıtıyor da,

— Karı!... diye çağıramıyor.

Biz, kadınlara hak verdik, erkeğe eşit hak verdik de, evli kadına ad vermedik. Halk içinde evli kadının iki adı vardır: aile, familya... Aile demek, familya demek, familya demek, evli kadın demektir.

Zavallı ailenin, zavallı familyanın çektiğini, yeryüzünde hiçbir yaratık çekmez. Bir komşumuz gece gündüz karısını döverdi. Artık kadının bağırmalarına, ağlamalarına bir gece dayanamadık da, bekçiye söyledik. Bekçi bize ne dedi biliyor musunuz:

— Bögüne bögün nikâhlı familyası gardaşım. Biz garışamak!.. Döger de söger de...

Arasına girilemiyen çok şey vardır. Amma koca ile familyanın arasına hiç girilmez.

Karakola gittik. Nöbetçi polis,

— Familyası değil mi, döğer döğer. Size ne?.. dedi.

Kadını kurtaralım diye konu komşuya gittik. Onlar da,

— Yahu, ailesi değil mi? Ne isterse yapar... dediler.

Bizde çoğunlukça «aile», «familya» işte bu-

dur. Kocası döğer, isterse öldürür bile, ailesi değil mi?

İzmir'de bir erkek, yol ortasında haaart hart karısını bıçaklamaya başlamış. Etraftan yetişip kadını kurtarmaya çalışmışlar. Erkek buna kızmış.

— Yahu familyam değil mi, ne istersem yaparım. İster öldürürüm, ister gebertirim, demiş.

Herhalde etraftakiler de,

— Doğru birader, familyası değil mi, ne isterse yapar, demişlerdir.

Bir de şunu düşünelim. Bir erkek, otomobilde akşam üstü giderken kolunu karısının boynuna doluyor. Önce bu iş şoförün namusuna dokunur. Sonra orada kim varsa, arkasına düşer, karı-kocayı solukları kesildiği yere kadar kovalarlar.

Garda, iskelede, birbirlerinden ayrılırken karı-koca öpüşse, ahlâk zabıtasından trafik zabıtasına, belediye zabıtasına kadar hepsi üşüşür, üstüne görev olan olmayan, yoldan geçen, durup bakan, orda kim varsa, karı-kocanın arkasına düşerler. Hiçkimse de,

— Yahu familyası değil mi, bize ne? demez.

Ne şaşılacak iştir, döverken familya, severken değil; öldürürken familya, öperken değil... Zavallı familyalara ne istersek yapıyoruz, hattâ bıçaklayıp gebertiyoruz da... Ama zavallıları bitürlü sevip öpemiyoruz bile...

10 Temmuz 1959

HERKES PUSUDA

Sirkeci'de iğne atsan yere düşmez. İnsanlar, binecek bir taşıt bulabilmek için ordan oraya koşuşuyorlar. Yalvaran seslerle dolmuş, taksi şoförlerine soruyorlar:

— Boş musunuz?

— Nereye gidiyorsunuz?

— Taksim?

— Karaköy?.

Şoför, başını çevirip bakmıyor bile. Başı yukarda, burnu havada. «Hayır» demeye bile üşeniyor. Suratında belli belirsiz keyifli bir gülümseme var. Şoförün içinden bir, «Hıhh!...» dediğini duyuyorum.

«Hıhh... Nasııl? Beni masa başlarında saatlerce bekletir misin. Kafanı kaldırıp suratıma bile bakmaz mısın? Dolmuş fiyatlarına zam yapmaz mısın? Bir lâstiği karaborsadan bana binbeşyüz liraya satar mısın? Nasıl? Nasııl?.. Şimdi işte böyle ordan oraya koş dur. Hıhh!..»

Şoförün eline fırsat geçmiş. Bütün hayatında çektiklerinin acısını, işte şimdi, hiç tanımadığı şu insanlardan çıkarıyor. Onun gizlice bir, «Hıhh, işte bugünü bekliyordum» dediğini duyuyorum.

*

Memurun masasının karşısında elpençe duranlar var. Suratı asık memur, önündeki kâğıtları karıştırıyor. Bekleşenler yalavaran sesle sormak istiyorlar:

— Efendim...

— Bir evrak vardı da...

— Bir imza...

— Tarih, numarası...

Memurda ses yok. Hiçbişey duymuyor. O asık suratının dudak kenarına gizlenmiş bir gülümseme var. İçinden bir, «Hıhh...» dediğini duyuyorum.

«Hıhh! İşte ben bugünü bekliyordum. Nasıl? Ben bu dargelirli aylığımla bunca sıkıntı çekerken, sen dilediğin gibi gezer, tozar mısın? Yer içer misin? Benim gidemediğim yerlere gider misiiin... Hıh, fırsat bu fırsat, bekle işte karşımda.»

*

Dükkânın içi dolmuş. Yalvaran seslerle soruyorlar:

— Şey var mı?

— Şey geldi mi?

Esnaf, keyfi isterse bişeyler mırıldanıyor ama, ne dediğini anlamıyorsunuz. Bacak bacak üstüne atmış, hiç istifini bozmuyor. Dudağının kenarına gizli bir gülümseyiş yapıştırmış. İçinden bir, «Hıhh!..» dediğini duyuyorum.

«Hıhh nasııl, elime düştün mü?»

Bütün hayatında çektiklerinin hıncını, şimdi bu tanımadığı insanlardan çıkarıyor.

*

Polis suçluyu yakalıyor. Bu, salt bir ödev mi? Polisin içinde gizli bir «Hıhh!» yok mu? Yoksa bu kadar horlar mı suçluyu?

İktidardakiler? Hangi iktidarın içinden gizli bir «Hıhh!» sesi duyulmuyor?

Ya muhalefet?.. O da, «Elbet bigün gösteririm size!..» diye bekliyor. Söyleyemediği «Hıhh!», içinde kalmış.

Hele bir fırsat geçsin eline, bakın nasıl, «Hıhh!» diyecek.

Herkes pusuda bekliyor, büyüğünden küçüğüne dek herkes... Çöpçüsü, bekçisi, tüccarı, biletçisi, kadını, erkeği «Hıhh!» diyeceği saati bekliyor. Herkes birbirine diş biliyor. Hayat boyu çektiklerinin acısını çıkaracakları günü bekliyorlar. O gün geldi mi, «Hıhh!..» diyecekler.

Herkes böyle, herkes... Yoksa birbirimize bu kadar kaba, sert, düşmanca davranır mıydık?

Herkes böyle de ya ben nasılım? Benim mi? Kalemimin ucunu iğne gibi sivriltmiş, kendimi görmeden, kim, nerde, nasıl bir yanlış yapacak diye gözümü dört açmış bekliyorum. Yazıp yazıp da sonra bir,

— Hihhh!.. demek için.

29 Mayıs 1958

TATLI MUHALEFET

Ankara'da insan çok şeyler öğreniyor. Benim, bu gidişimde öğrendiklerimden biri «Tatlı muhalefet» dir. Bu «Tatlı muhalefet»in ne olduğunu öğrenebildiğim kadar sizlere anlatamaya çalışacağım.

Efendim, «Tatlı muhalefet» denilen şey, oldukça hünerli bir iş. Bana anlattıklarına göre, iktidar, gazetelerde kendisinin düpedüz övülmesini göklere çıkarılmasını istemiyormuş. Öyle çaktırmadan, alttan güreşip muhalefet yapmıyacaksın. «Tatlı muhalefet» dedikleri şey, kısacası işte bu.

Okurlar, yıllardan beri iktidarı öven yazılardan artık bıkmışlar. Onun için yazıya, sıkı bir muhalefet yapar gibi başlanacak. Sonra yavaştan yavaştan rotayı kırıp, övgüye başlıyacaksın. Ya böyle, yada tersine. Önce övgüyle yazıya girip, sonra elbise yakasındaki tozu silker gibi, hafif fiskelerle, aksak işlerin orasına burasına dokunuvereceksin.

Bu «Tatlı muhalefet» denilen iş, reklâmlara benziyor. Hangi malın reklâmı olursa olsun, illede bir çıplak kadın resmi konulacak yanına. Siz dalıp da, gözleriniz süzüle süzüle, aygın baygın

çıplak kadını seyrederken, orada reklâm yazısını da okumuş olacaksınız. Civâta ilânında çıplak kadın resmi, motör ilânında çıplak kadın resmi, kereste ilânında çıplak kadın resmi... Motorla, civatayla, keresteyle kadının ilgisi nedir, diye boşuna düşünmeyin. Tatlı muhalefet de, çıplak kadın resmi olan reklâmlara benziyor.

Kaç kişi,

— Aman tatlı muhalefet yap, diye salık verdi.

Beni sevdikleri için böyle söylediklerini biliyorum. Herşeyin tatlısı gibi, muhalefetin de tatlısı tatlı oluyor. Ne sana zararı var, ne başkalarına... Bikez muhalifler, muhalifsin diye seni beğenecekler. Arada bir övüp, arada bir yerdiğin için, yansızlar da,

— Allah için hak yemiyor, herşeyin doğrusunu yazıyor... diyecekler.

İktidar Partisi dersen, sen onlardan yana, onlar senden yana... Oooh, işler tıkırında.

Bilesiniz, bundan sonra artık muhalefetin tatlısına başladım. Anladığıma göre o «Tatlı muhalefet» şöyle bişey olmalı:

«Temel atma töreni yapılan tıraş makinesi fabrikasiyle, memleketimizin büyük bir ihtiyacının daha karşılanacağı hiç şüphesizdir. Kurulacak fabrika, Balkanların ve Yakın Şarkın en büyük tıraş makinesi fabrikası olup, memleketimizin tıraş makinesi ihtiyacını karşıladıktan başka, dışarıya da satarak, bol döviz sağlanacaktır. **(Dikkat: Burada tatlı muhalefet başlıyor)** Tıraş makineleri parçalarının Amerikadan getirtilerek

buradaki fabrikada monte edilmesi bize kalırsa hiç doğru değildir. **(Şimdi, tatlı muhalefetin bilimsel eleştirisi başlıyor)** Çünkü, gelen makine parçalarının burada monte edilmesi rasyonel ve rantabl bir iş olmadığı gibi, bazı yanlışlıklara da sebebiyet verebilir. Ne gibi? Açıklayalım. **(Tatlı muhalefette herşey apaçıktır)** Bir tıraş makinesi kutusuna yanlışlıkla iki makine sapı, öbür kutuya iki makine tarağı konursa ne olacak? Müşterilerin kimisinin elinde iki makine tarağı, kimisinin elinde de iki sap kalacak. Biz zaten ya ifrata, ya tefrite gideriz. **(Burası otokritiktir)** iki makine sapı bir işe yaramaz. **(Şimdi büyük bir lâf)** Hayatta iki sap çok, bir sap tam, hiç sapsız da olmaz. **(Dikkat: Şimdi muhalefet şiddetleniyor)** Bir noktaya daha dikkati çekmek isterim. Daha bizde basın hürriyeti bile yokken, Anayasa mahkemeleri kurulmamışken, tıraş makinesi yapmanın sırası mı? (Önce hürriyet, sonra tıraş makinesi... **(Burada muhalefet son kertesine gelmiştir)** Bununla beraber **(Tatlı muhalefete dönüş)** işe tıraş makinesinden başlayıp, pek kısa zamanda gemi makinesi, saat makinesi gibi bütün makineleri yapacağımız muhakkaktır...»

Tatlı muhalefette eleştiri de vardır. Ama bu, yıkıcı eleştiri değil, yapıcı eleştiridir. İşte bir yapıcı eleştirili tatlı muhalefet:

«İnsan ayağı girmemiş İstanbul sokaklarına imarın kazmasiyle, medeniyetin ayağı girmiş bulunuyor. «Ha yavrum ha» yokuşundan Hacı Settaperî mahallesine açılan yolu gördünüz mü? Görmedinizse hemen görmenizi tavsiye ederim. Aman efendim, o ne güzel manzara... Çirkin diye

yıktıkça, arkasından daha çirkin bişey çıkıyor. Bazı arkadaşlar, plan yok, diyorlar. Plan yok diye bişey yapılmıyacak mı? Meşhur mütefekkir Herbert Jon Tegu der ki, **(isim atmasyondur ama, yazıya ciddiyet verdiğinden yerinde kullanılmıştır)** yapılmış olan fena, yapılacak olan iyiden her zaman daha iyidir.

Yokuşun başından bakınca, Fesleğettin Efendi türbesiyle, mimarî sanatımızın bir bediası olan Akmaz Çeşme, hapa hap karşınıza çıkıyor. **(Şimdi biraz da yapıcı eleştiri)** Yalnız aşağıdaki dönemeç, bir karış daha tıraş edilmiş olsaydı **(Yapıcı eleştirinin biraz fazlasını söylemez)** yokuşun başından türbenin kavağı, çeşmenin yalağı gözükecekti ki, **(Bir şey söylemek lâzım)** o zaman gayetle turistik bir manzara ortaya çıkacaktı.

İstanbul, ancak şimdi İstanbul olmaya başladı. Bir de Tünel'e kayış gelirse o zaman İstanbul, bir kere daha İstanbul olacaktır».

Her şeyin tatlısı tatlıdır, ama ille de ille muhalefetin tatlısı gibi yok.

SEVGİLİM

Onun beni sevmediği besbelli... Ama ben onsuz yapamam. Seviyorum. Yalnız sevgi de değil, vazgeçilmez bir alışkanlık. Yanımdan hiç ayıramıyorum. Beş dakika bile onsuz duramıyorum. Bu nasıl sevgi, nasıl alışkanlık bilmem ki... Hep aklımda. Günde en az yüz kere dudaklarım onunla buluşur. Yalnız geceleri benden ayrılır. ● zaman da rüyalarıma girer.

Kendimi bildim bileli onu gördüm. Ama doğrusu, ilk zamanlar hiç ilgi duymuyordum.

Onunla tanıştığım günü hatırlıyorum. Yirmi yaşımda ya var ya yoktum. Bir gazinoda onu bana arkadaşım tanıştırmıştı. O gün bu gün ondan ayrılamadım. Dile kolay aradan yirmiiki yıl geçti. Hergün bir parça daha ona alıştım. İyice tutkunum artık. İncecik beyaz bir teni vardır. Boyu ince uzundur. Ondan yarım saat ayrı kalsam kokusu burnumda tüter. Ne güzel kokudur o... Tel tel sarı saçlarını koklayıp öpünce kendime gelirim. Asıl Amerikalıdır. Amerika'dan buraya gelmiş. Ben kendi hesabıma onu ne sarışın, ne esmer bombaya değişirim. Fettandır, hakikatsızdır, ama yine de onu seviyorum; hem de kötülüklerini bile bile.

Elden ele dolaşır. Herkes onu birbirine sunar. Ne yaptımsa onu orta malı olmaktan kurtaramadım.

Dudaklarım beyaz tenine ilk değdiği gün, ona büyülenmiştim. Başımı döndürmüştü. Beni dumanlı bir hayal içinde bırakıp gitmişti. Şimdi tam tersine, o olmadığı zamanlar başım dönüyor, gözlerim kararıyor. Onsuz çalışamıyorum. Hiçbir iş yapamıyorum. Hayatımda hiçbişeye ona bağlandığım kadar bağlanmadım. Şimdiye dek pek çok sevgili değiştirdim, terkettim, fakat onu asla... Bütün irademi kullandığım halde kendimi ondan uzaklaştıramıyorum. Bu öyle bir tutkunluk ki, son nefesime kadar sürecek. Ben üzerine düştükçe o bana zulmediyor. İtiraf ederim ki çok kötülüğünü gördüm. Ayrıca çok da para canlısı. Dünya kadar paramı yedi, daha da yiyecek, yalnız benim mi?.. Bana gelene kadar kimlerin servetini kül etmiş, duman etmiştir. Milyonları yemiştir. Haline bakınca hiç umulmaz. Ama ne canlar yakmıştır... Ona verdiğim paralar bir servettir. Sonra da çok gönülsüzdür, herkese yılışır. Hiç adam seçmez. Güzele çirkine bakmaz. Yeter ki paradan haber ver. Kozmopolittir. Her milletten, her ırktan, her tabakadan dostu vardır. Onu bozan bir milyonerin, bazan bir dilencinin dudaklarında, bazan seksenlik ihtiyarın, bazan da bir toy delikanlının elinde görürseniz, hiç şaşmayın. Herkese zevk vermek için yaratılmıştır. Müslümanla, Hıristiyanı ayırmaz. Fiyatını kim öderse, kendini onun ellerine teslim eder.

Yaşlandıkça, üzerimdeki etkisinin gitgide arttığını anlıyorum. Gençken, günün birinde bir

köle gibi ona bu kadar bağlanacağım aklıma gelmezdi.

Yalnız paramı alsa çoktan razıyım, ruhuma olduğu kadar sağlığıma da zarar veriyor. Onun yüzünden iştahtan kesildim. Yüzüm sarardı, kalbim zayıfladı, ciğerlerim de galiba sağlam değil. Uzun yol yürüyemiyorum. Biraz koşacak olsam, iki kat merdiven çıksam soluk soluğa kalıyorum. Hep onun yüzünden bunlar, biliyorum. Ama ne yaparsınız ki, onun aşkı, varlığı, kanıma, iliğime, sinirlerime işlemiş. O yokken hayatın tadını alamıyorum.

Ne olacak benim bu cigarayla halim? Şu cigarayı bitürlü bırakamıyorum işte...

OOOOH, NE ÂLÂ!..

— Komiser Bey, şikâyetim var.

— Nedir, anlat kızım.

— Bir erkek dün gece beni... şey... utanıyorum, nasıl anlatayım!..

— Anlat kızım, anlat...

— Dün gece bir erkek...

— Nasıl oldu bakayım...

— Ben dün akşam Beyoğlu'nda gezerken, o yanıma geldi...

— Sonra?..

— Sonra efendim, gezelim, dedi.

— Evet?

— Gezdik.

— İyi yaptınız. Sonra?

— Sonra beni sinemaya götürdü.

— Eee,

— Sinemadan çıkınca önce bir lokantaya götürdü.

— İyi. Sonra?

— Orada bana şarap içirdi.

— Daha sonra?

— Benim içimde kötülük yok komiser bey. Beni aldı, sazlı bahçeye götürdü. Orada da bana içirdi.

— Sonra?

— Sonra gece yarısı oldu. Bahçeden çıktık. Beni bir otomobile bindirdi. Boğaz'da bir gazinoya götürdü. O gazinoda da içirdi bana... Ben mâsum bir kızım komiser bey... Sonra beni bir otele götürdü. Benim içimde kötülük yok ki komiser bey. Sonra beni otelin odasına soktu.

— Eeee?

— Ondan sonra beni sevdi, okşadı, öptü.

— Sonra?

— Sonra bana soyun, dedi. Ne bileyim, ben de soyundum. Hiç aklıma gelir mi öyle şey... şey... Sonra beni yatağa yatırdı.

— Eeee?

— O da geldi yanıma yattı.

— Peki kızım, şimdi ne istiyorsun?

— Efendim, beni kirletti. Ondan dâvacıyım.

— Adı nedir?

— Adını sormadım ki... Beni kirletti, dâvacıyıb ben.

— Senin adın ne kızım?

— Muallâ.

— Oooh ne âlâ...

*

Kaç delikanlının başı derde giriyor, kaç erkek buyüzden hapishanelere düşüyor. Neden? Hanım kızı kirletmişler. Peki, ne yapacaktı yâni, iş o kerteye geldikten sonra kirletmeyip de temizleyecek miydi? Yoksa önce kirletip, sonradan mı temizliyecekti? İş oraya gelene kadar bu kızların akılları nerde? Bu kızlar çok bilmişlikte şeytânı önlerine oturtur, ders verirler. Yoksa bu da koca bulmanın son biçimi mi?

Şu yukarıda anlattığım türlüsünden kaç er-

keğin başının derde girdiğini gazetelerde sık sık okuruz.

Dün bizim gazetenin birinci sayfasındaki çıplak kızın resmini gördünüz, değil mi? Üç sütun üzerine koca bir resim. Hanım kız sırtüstü, küfeyi devirmiş yatmış. Kollarını kavuşturmasa üstü, bacaklarını bitiştirmese altı görünecek. Geri kalanı da hepten ortada... İşte bu mâsum kızcağızı, tanınmış bir politikacımız «zorla iğfal» etmiş. Hani «göz var, iz'an var» diye bir söz vardır. Görenler, kimin kimi iğfal edebileceğini Allah için söylesin. Bir şu kıza, bir de politikacıya bakın. Ortada ille de bir «iğfal» varsa, ancak o kız, politikacıyı kandırmış olabilir.

Kıza adını sormalı:

— Yavrum adın ne?
— Muallâ.
— Oooh, ne âlâ...

Elbet, tanınmış politikacıya bişey olacağı yok. Ama o politikacının yerinde ben olabilirdim, siz olabilirdiniz. Yanmıştık, inanın yanmıştık. Kız, hem bizi evire çevire «iğfal» eder, hem de «Beni iğfal etti» diye adımızı çıkarırdı.

GÜZELİM KOKU

Hepimizin başından geçmiştir. Hele bir iş yapmaya halkın, tanıdık, tanımadık, kimi görseniz akıl verir. Bu akıl vermeler de bize özgü bir huy. Ah, karşımıza biri çıksa da akıl versek diye gözlerimizi açar adam bekleriz. Enaz yirmi kişiden akıl almadığınız, otuz kişiye akıl vermediğiniz gününüz var mı? Borç istemeye gideriz akıl verirler. Bizden borç istemeye gelirler, akıl veririz.

Hani biri akıl ister, o başka. Ama kimsenin kimseden akıl istediği de yok. Herkesin aklı kendine yetiyor da artıyor bile. Şükür Tanrıya, herşeyden yana sıkıntımız var, bitek akıldan yana yok.

Vapurda, tramvayda, trende, yolda konuşulanlara kulak verin, her ağzını açan, karşısındakine akıl veriyordur. Hoş, karşısındaki de onu dinlemiyor ya, o da öbürlerine akıl veriyor. Bir akıl vermedir gidiyor. Çünkü, size göre bende kele sürülecek akıl yok. Bana göre de sizde öyle... Ha babam birbirimize akıl verip duruyoruz.

Çalışmanın gereği, yararı üzerinde akıl vermeye kalkıp da,

— İnsan hayatta bir dakikasını boş geçirmemeli. Geçen zaman bir daha geri dönmez. Onun

için durmadan çalışmalı... diyerek sabahtan akşama kadar akıl verenleri, işinden gücünden kalıp da akşam üzeri elini kafasında şaplatarak,

— Tuuu... Yahu lâfa daldık, ben filân yere gidecektim... diye yakınanları çok görmüşüzdür.

Bigün sabahtan akşama kadar akıl verecek kimse bulamazsak çat diye çatlarız da, gece yarısı elimizde tabanca yol keseriz. Adamın yakasına yapışıp, nerdeyse,

— Dur birader, sana ayaküstü, beş dakikacık akıl vereyim. Yoksa uyuyamıyacağım, diyeceğiz.

Bizim fıkracılar ne yaparlar? Hergün gazetelerin köşesinde,

«O iş böyle olmamalı. Bu iş şöyle olmalı... O böyle olmalı, bu öyle olmamalı... Yapılmalı, yapılmamalı... malı... mamalı.» diye akıl verip durmazlar mı? İşimiz budur bizim.

Bana da her nedense herkes konu verir. Nedendir bilmem. Yoksa ben ona buna konu sıkıntısı çeken, duruk, ıkıntılı bir yazar olarak mı görünüyorum.

Kimi görsem,

— Aman dur, sana bir konu vereyim, diyor.

Biriyle tanıştırıyorlar. El sıkışıncaya kadar adam kendini zor tutuyor:

— Aman size bir konu vereyim. Ama mutlaka yazın. Çok güzel bir konu. Ben yazacağım amma vaktim yok...

Bayım yazacakmış amma vakti yokmuş. Öyle ya biz aylak kişileriz.

— Sana bir konu vereyim de yaz...

Şimdi siz içinizden, «daha ne istiyorsun, her-

kes sana konu veriyor» diyeceksiniz. Ama kazın ayağı öyle değil. Bir kere birisi konu verdi mi, bir daha yakanızı bırakmıyor.

— Yahu, yazmadın sana verdiğim konuyu...

Artık, siz ona borçlusunuz. Gördüğü yerde, parasını isteyen alacaklı gibi yakanıza yapışıyor.

— Hâlâ yazmadın, sana verdiğim konuyu...

Hele birkaç tanıdığım var, onlar beni gördüler mi, ille konu vereceklerdir. Kaçmayayım diye yakama da yapışırlar.

Böylelerini daha uzaktan görünce,

— Eyvah, canlı konu geliyor! diye kaçıyorum.

— Dur, sana bir konu! diye bağırarak, arkamdan kovalıyanlar bile var.

Artık kurtulmak için verilen konuyu yazıyorsunuz. Ondan sonra dinleyin:

— O konuyu ona ben vermiştim.

Her gören,

— Yahu o konuyu sana filânca vermiş... diyor.

Desin, buna da peki... Dahası var. Daha neler söylüyorlar:

— Yazık etmiş konuyu birader. Rezil etmiş. O güzel konu öyle mi yazılırdı! Tuh... Adam bildik de konu verdik.

— Yazık etmişsin adamın verdiği konuyu...

Verdikleri güzel konuları maskaraya çevirdim diye kaç arkadaşım bana darıldı. Buyüzden dostlardan oluyoruz.

Arkadaşlarımdan olmak istemiyorum, aman bana kimse konu monu vermesin.

BENİM GÖLVE'LİLERİM

Gölve'm benim, babamın doğup büyüdüğü köy. Şimdi sana seslenirken utanç duyuyorum. Bikez bile gelip seni görmemişim, görememişim. Yazık bana.

Gölve'm, benim; yolsuz, okulsuz Gölve'm. Erkeklerinin, ekmek parası için, yarı yaşamlarını gurbet illerde geçirdiği Gölve'm. Gelinlerinin, kocaları sağken yarı dul yaşadıkları Gölve'm.

Övüncüm sensin Gölve. Göğsümü gere gere, kökümün köyden geldiğini söyleyebiliyorum. Seninle, kökleri yetmiş göbekten belli soylu kişilerden daha çok övünüyorum. Bana buncası yeter. Paşalık benim neyime. Beylik, ağalık istemezdim soyumda. Düşüncelerimde Gölve'nin toprağı kokuyorsa, yazılarımda Gölve'limin alınteri varsa, bu yeter bana.

Gölve'lim, köylüm, seni İstanbul apartımanlarında kapıcı, hanlarında odacı, iskelelerinde yükçü gördüm. Ama seni hiç karaborsacı görmedim. Toprağı bırakıp şehire koştun; hep bir ekmek derdinden...

Gölve'lim, duydum ki geçende köyümüze kaymakam gelmiş. Köyümüzün okulu yokmuş, İlçemiz Şebinkarahisar köylerinin çoğunda da okul yokmuş.

Gölve'lim, sen okuyamadıkça, kendi okumuşluğumdan utanıyorum. Bunda bütün suç benimmiş gibi, odamdaki kitaplar bu gece bana kötü kötü, hayın hayın bakıyor. Yazımın her çiziğinde gözlerim dolu dolu oluyor. Senin okulun yokken ben bu İstanbul'da okumuşum da ne olmuş? Sana karşı suçluyum Gölve'lim.

Duydum ki, Gölve'ye okul yapmak için kaymakamla elbirliği etmişsiniz. Köyümüzün iki evini okula çevirmişsiniz. Böylesi kaymakamlar sağolsunlar, varolsunlar. Şimdi, okulumuza gönderilecek öğretmeni beklermişsiniz. Gölve'mize öğretmen gelince, sabah yeliyle mi olur, güvercin kanadıyla mı olur, bana tiz haber uçurun. Beni, hayırsız diye de tanısanız, sılasından uzak bir Gölve'li bilin de müjdenizle sevindirin.

Desem ki şimdi size, Gölve'min okuluna öğretmen olmak isterdim, bana inanmazsınız. İnanmayın. Buna ben de inanmıyorum. Hangimiz bu yeryüzünde içimizden geçenleri yapabildik ki? Göze görünmez bağlarla ellerimiz, kollarımız bağlı.

Eskiden köylerde imeceyle okul yapılırdı. Buna o sıra hep birden karşı durmuştuk. Olmaz böyle iş, demiştik. Ne demekmiş? Şehirli vergi öderse, köylü de öder. Şehirli askere giderse köylü de gider. Neden şehirlinin okulunu hükûmet yaptırsın da, köylü işini gücünü bırakıp sırtında taş taşıyarak kendi okulunu yapsın?

Böyle dedik. Yanlış demişiz, yanlış bilmişiz. Nerde yaşadığımızı bilmeden boşuna konuşmuşuz. Başka yerler için doğru olan bizim için eğ-

riymiş Gölve'm. Bel bağladığımız dağlara kar yağdı. Ne imeceyle, ne gömeceyle, hiç okul yapılmadı, gitti.

Bigün sana koşarak geleceğim. Gölve'm benim. Okuluna sırtımda taş taşımak bana kıvanç verecek. Ben senin kadar güçlü, senin kadar zorlu değilim, hamım. Senin kadar taş taşıyamazsam, çabuk yorulursam beni kınama, gülme bana Gölve'lim. Ama o harçta bir kürek toprağım, o temelde bir taşım olsun da ben de övüneyim.

Bütün okulsuz Gölve'ler! Bizi kurtaracak olan ne parti, ne pırtıdır. Hepsi gelir geçer. Bugün büyük diye bildiklerimiz, hele üstünden beş-on yıl geçsin, beş saat, on saat öte gitmiş gibi küçülür, gözden yiter gider. Bütün okulsuz Gölve'ler, bizi kurtaracak tek, ama tek güç var: Kendimiz.

Kimseden umut yok, kendimizden başka... İş başa düştü Gölve'liler, haydi sıvanın.

Öğretmeniniz mi yok? Başka hiçbişey için kimsenin başını ağrıtmayın, ama öğretmen için yüzsuyu dökseniz bile yeridir. Gölve'liyseniz« «Öğretmen isteriz!» diye durmadan bağırın. Hergün, ama hergün mektuplar yazın Ankara'dakilere. «Biz vergi veriyoruz bey, öğretmen isteriz!» deyin.

İş başa düştü Gölve'lilerim. Başka hiç kurtuluşumuz yok, aman okul...

Şimdiyedek gelmedim, gelemedim, diye sakın bana küsme Gölve'lim. Neden gelemediğimi yazsam, kitaplara sığmaz, uzun sürer. Bil ki ba-

ba ocağından ayrı, orayı görmemiş, sıladan uzağım ben de, bağışla...

Gölve'min yaşlıları, ellerinizden öperim. Mustafa emicemin oğulları, kızları, Şaban emicemin oğulları, kızları bütün yiğenler, hepinize kucaklar dolusu selâmlar, Gölve'min küçükleri, hepinizi öperim.

27 Kasım 1958

ŞEHİRLERARASI

İzmit Kâğıt Fabrikasından kâğıt alıp da kitap çıkartacağız. Uğraştık, didindik, Ankara'dan kâğıt verilmesi için emir çıkarttık. İşlerin ters gitmesine öylesine alışmışım ki, içimden, bakalım, bunun da neresinde bir terslik çıkacak diye bekliyorum. Şaşılacak şey, işler tıkır tıkır yürüyor. Sümerbank'a kâğıdın parasını yatırıyoruz. Eh artık, bir yıldır almaya uğraştığımız kâğıdı en sonunda alacağız işte. Biz parayı yatırdıktan dört gün sonra, bir de duyuyoruz ki, kâğıt fiyatına yüzde yüz elli arttırma yapılmış.

Her neyse. Kâğıda zam haberini alınca doğru mudur, diye İzmit Kâğıt Fabrikası Satış Şubesi Müdürüyle telefonla konuşmak istedim. Santraldaki bayancık,

— Buyurun İzmit. Kâğıt Fabrikasıyle konuşun... dedi.

Telefonu kulağıma götürdüm. Karşımda Satış Müdürü var. İnsan birdenbire de,

— Yahu, bizim kâğıtlar ne oldu? demez ya...

— Merhaba Beyefendi, ben Falancayım, dedim.

Karşımdaki ses,

— Merhaba, dedi.

— Nasılsınız?

— Teşekkür ederim, siz nasılsınız? Teyzem nasıl?

Teyzesi mi? Allah Allah... Teyzesi de kim ola?.. Nezaketen annemin hatırını soruyor sandım. Siz olsanız, başka ne sanırsınız?

— Efendim, teyzeniz, sizlere ömür...

— Neee!..

— Yaa... Bundan otuz yıl önce...

Derken telefona bir ses girdi. Benim adımı sesleniyor.

— Buyurun.

— Beni aramışsınız.

— Evet... Şu bizim...

— Eniştemi versene...

— Enişteniz nerde?..

— Did yu resiv my lettır?

Allah Allah... Satış Müdürü ingilizceye başladı.

— Beyefendiii...

— Küçükler de iyiler ya...

— Hepsi iyiler, ellerinizden öperler.

Araya bir kadın sesi karıştı. Derken biri daha bağırıyor:

— Allo Ankara, allo Ankara, allo Ankara... Burası Eskişehir, burası Eskişehir... Sesime ses verin! Sesime ses verin!

İşe bakın, araya bir de askerî telsiz istasyonu girdi. İster misiniz, bir de devlet sırrı öğrenelim de, durup dururken başımız derde girsin...

— Allo...

— Amcam kongrede. Sizin işinizi söyledim. Olur, yaparız dedi.

— Kaç dolar?

— Beyefendi, bizim kâğıt...

— Ne zaman?

— Eniştemi versene biraz... Enişteee, Sen misin?

— Denize giriyor musunuz?

— Evleniyormuş ya... Kızım, onlar koca bulmasını biliyorlar. Herkes senin, benim gibi değil.

— Allo... Beyefendi kâğıt...

— Araya girme yahu, ne kâğıdı?

— Hav du yu du?..

— Maak, Maak, hello Maaak.

— Hello beybi...

— Allo Ankara, allo Ankara, allo Ankara... Burası Eskişehir...

— İzmit, İzmiiit, kardeşim, İzmiiit...

— Buyur amca...

— Enişteee, enişte... Ablamı göndersene bize.

— Kaç dolar yeter size?..

Santraldaki bayancığın sesi duyuldu:

— Allo, konuştunuz mu Beyefendi?

— Teşekkür ederim, konuştuk.

Hem de ne konuştuk, ne konuştuk...

20 Ağustos 1958

İLKİ ZOR GELİR

Tek parti zamanında olmuş diye anlatırlar. Olmuş mu, olmamış mı bilmem, ama, olmamışsa da iyi yakıştırmışlar. Zamanın İçişleri Bakanı, falan kasabadaki filâncayı getirin, diye emretmiş. Bizde «Getirin!» ne demek? Buyruk tepeden ine ine, karakol komutanı candarma onbaşısına kadar gelmiş. Candarma da, adamı, elini kolunu bağlayıp posta etmiş. Yürüte yürüte, karakoldan karakola teslim, adamı Ankara'ya getirmişler.

Bre aman, bu ne iş?.. Oysa bu adam, bir zamanlar ilçeye gelen ilerigelenlere öyle konukseverlik göstermiş ki, onu milletvekili yapmak için çağırırlarmış.

Her neyse adam bir zaman milletvekilliği etmiş. Bigün hemşerileri,

— Senin Meclis'te konuştuğunu hiç duymadık, diye takılmışlar.

O da,

— Ben her zaman konuşmam. Bir kere konuştum ama, önerimi oybirliğiyle kabul ettiler, demiş.

— Neydi önerin?

— Hava çok sıcaktı. Pencereleri açalım arkadaşlar, dedim.

Besbelli olay gerçek değil, ama iyi yakıştırılmış.

Konuşmak hem zor, hem kolay iş. Çoğuna bir yerde ilk konuşmak zor gelir. Ama bir de konuşmaya alışırlarsa, bir daha susması zor gelir.

Meclis, bir konuşma yeridir. Kadın milletvekillerimizden birisi bir önerge vermiş. Önergesini açıklamak için konuşacak. Ama bayan milletvekili kürsüye çıkınca tutulmuş, konuşamıyor. «İlk defa konuşunca böyle oluyor herhalde» diyerek aşağı inmiş, ama bu «İlk defa konuşunca» sözüne parmak basmalı. Bizim bildiğimiz bu sayın bayan, sekiz yıldır milletvekilidir. Sekiz yılda bir kerecik mi konuşmaya kalktı? Oysa sayın bayanın konuşkan olduğunu da biliriz. Demek asıl konuşması gereken yerde konuşmaya alışmamış.

Biyerde ilk konuşmak zordur. Bayramın ilk günü, okulumuzun müdürü balkona çıktı da,

— Efendiler bugün bayram... dedi, durdu. Sonra bir öksürdü,

— Bugün bayram efendiler... dedi. — yine durdu, yutkundu.— bayram bugün efendiler. — Bir daha yutkundu —. Bugün efendiler bayram... Bayram efendiler bugün...

Adamın adı Bayram Ağa kaldı.

Yine tek parti zamanında biri kürsüye çıkmış,

— Yurttaşlar, altı ok... demiş, durmuş. Arkası yok...

Biriki zorlanmış:

— Altı ok yurttaşlar...

Bakmış olacak gibi değil.

— Yurttaşlar, Allahın izniyle altı oku altmış ok yapacağız, demiş, sürekli alkışlar arasında kürsüden aşağı inmiş.

Kadın milletvekili,

— İlk defa konuşunca böyle oluyor herhalde... demiş.

Evet, böyle olur. İlk kez konuşunca konuşulmaz, son kez konuşulunca susulmaz.

10 Mayıs 1958

DELİFİŞEK BİR SİNEK

Geceleyin çok geç yatmıştım. Nerdeyse gün ağaracaktı. Dokuza, ona değin uyurum diye yattım. Ya bir, ya iki saat uyumuşum. Sinekler bırakmıyor ki uyuyayım. Yarı uyur, yarı uyanık, yüzüme konan sinekler kaçsınlar diye dudaklarımı, kaşımı oynatıyorum. Oraya konan sinek uçuyor, sonra yine gelip konuyor. Uykum kaçacak diye de elimle kovalıyamıyorum. Battaniyeyi kafama çekiyorum. Az sonra bunalıp başımı dışarı çıkarıyorum. Sinek gelip konuyor. Kovalıyorum. Uçuyor. Kulağımda bir vızıltı. Yine gelip yüzüme konuyor. Sinekten korunmak için, elimi kullanmak zorunda kalıyorum. Ama bir elimi şöyle bir sallıyorum. Sineğin kalkışıyla yeniden konuşu arasında kestirmek istiyorum. Uyutmayacaklar. Gözümün bir tekini aralayıp sineğe bakıyorum. İki gözümü birden açarsam uykum kaçacak. Uyku sersemliği, dedikleri işte bu. Aklımca kapalı tek gözümle yarı yarıya uyuyacağım.

Gözümün aralığından sineklere bakıyorum. Odada bir sürü sinek var ama, ille de içlerinden biri... Öbür sinekler kanatlarını oynatmak bile istemiyorlar. Mıymıntı mıymıntı geziniyorlar.

Arada bir, uçsam mı, uçmasam mı diyerek havalanıyor, yine biyere konuyorlar. Onlardan hiç yakındığım yok. Ama içlerinde bir sinek var, yerinde duramıyor. Burnuma, kulağıma, ağzıma konup beni uyandıran, uyutmıyan da o. İki gözümü de açıp o sineğe bakıyorum. Ne delifişek bir sinek. Hop konuyor, hop havalanıyor. Yerinde duramıyor. Onca sineğin sesi çıkmıyor, onun vızıltısı, cankurtaran düdüğü gibi kulağımda ötüyor. O delifişek sineği, birden neşeli bir köpeğe benzettim. Köpek küçülmüş, küçülmüş, iki de kanat takıp sinek olmuş. Canı oyun istiyor delifişek sineğin. Havaya sıçrayıp zikzaklar çiziyor. Sinek değil bir küçücük tepkili uçak. Yerde mımıntı mımıntı dolaşan arkadaşlarının üzerine pike yapıyor. Bana rahat vermediği yetmiyormuş gibi, kendi hallerinde dolaşan öteki uyuşuk sineklere de rahat vermiyor. Onları da tedirgin ediyor. Yerde duran üç, dört sineğin ortasına bir düşüyor. Onlarla bir altalta, bir üstüste geliyor, sonra onları da zorla havalandırıyor. Havada, kendi yolunda uçanlara çarpıyor. Sonra gelip burnuma konuyor. Ben kovalıyorum. Uçuyor, yine kalktığı yere konuyor. Ben kovalıyorum. Uçuyor, yine kalktığı yere konuyor. Gidip öbür sinekleri de canlandırıyor, kışkırtıyor. «Haydi ne duruyorsunuz, sünepeler?» der gibi bir hali var. Kısacası bir delifişek sinek ortalığı birbirine katıyor. O delifişek sinek olmasa, öbür sinekler beni tedirgin etmeyecekler, ben de pek güzel uyuyacağım.

— Ben sana gösteririm delifişek sinek!

Yerimden fırladım, delifişek sineğin arkasındayım. Çat, pat... Yakalanacak gibi değil. Ama

bırakır mıyım! İlle onu ezeceğim. Koş oraya, atla buraya... Cambaz gibi bir sinek. Beni kandırıyor. Biyerde duruyor, duruyor, tam elimi çat diye vururken, vız diye kaçıyor, elimi boşa vuruyorum. Sonunda delifişek sineği ezdim. Yatağa yattım. Uyuyacağım. Ama beni bir düşüncedir aldı. Odanın içinde bunca sinek varken, neden ben bitekine düşman olmuştum? Çünkü o delifişek bir sinekti. Ne bana, ne öteki sineklere rahat veriyordu. Onu ezip rahata kavuştum. Tam dalarken kapı çalındı. Postacı gelmiş.

— Şunu imzala! dediler.

Baktım, bir celp. Yazdığım bir hikâyeden mahkemeye vermişler.

Hay delifişek sinek hay... Ortalığı karıştırır, kimseye rahat vermezsin ha...

11 Eylül 1958

FERFERİK

Ferferik nedir, bilir misiniz? Çok kişi bilmez de.. Bilmeyenler için anlatıyorum. Cıgara paketlerinin içinde, iki cıgara sırasının arasında bir küçük kâğıt vardır. Bu dörtgen biçimi kâğıdı alın. Dar kenarından kâğıdı yuvarlaya yuvarlaya bükün, ama hepsini değil, yarıya kadar. Öbür yarısını da iyice yuvaralaya yuvarlaya bükün ama, ilk yaptığınız ters yönünden. Şimdi elinizde, iki başından iki karşıt yana yuvarlanmış, birbirine bitişik iki küçük boru vardır. İşte buna hapisane dilinde ferferik derler. Hapishaneye girip, daha koğuştaki yatağını bile ısıtmadan çıkanların çoğu bilmez ferferiğin ne olduğunu. Daha büyükçe, daha uzunca kâğıttan da yapılır. Ferferik'in ustaları, meraklıları vardır. Kimi eski hükümlüler yıllarca ferferik yapa yapa artık alışmışlardır, ellerine bir kâğıt geçti mi, farkında bile olmadan, parmakları kendiliğinden kâğıdı büke kıvıra hemen ferferik yaparlar. Bu, el alışkanlığıyla olur, farkına varmadan.

Ferferik neye mi yarar? Çok önemli, çok yararlı bişeydir. Bu ferferiği elinizde fırfır döndürürsünüz. İki yuvarlak boru değil mi, bir bu yana sararsınız, bir öbür yana. Bu yandaki sargı

boşaldı mı, öbür yandakini döndürürsünüz. Beş, on santim uzunluğundaki kâğıt hiç bitmez. Yuvarlakları, birbirini üstüne sarar, boşaltır, sarar durursunuz. Böylece hapishanede zamanın nasıl geçtiğini anlamazsınız. Öyle ferferik ustaları vardır, ellerinden ferferik hiç düşmez. Konuşurken, dinlerken, anlatırken parmakları ferferiği fırfır çevirir.

Gazetede okuduğum bir haber, bana ferferiği hatırlattı. Gülhane Parkına teleferik yapacaklarmış. Teleferik, ses uyumu bakımından ferferik'e benziyor. Belki ondan hatırladım.

İnsana öyle geliyor ki, bizde adını bilmediğimiz, gizli bir büro var. Bu büronun iş gücü, ne yapalım, ne edelim de şu halkı güldürelim diye düşünmek. Düşünüp düşünüp bir iş atıyorlar ortaya. Gülhane'ye teleferik yapmak kimin aklına gelir? İnsanı güldürmek için değil de ne için yapılır?

Gerekçesi de var. Brüksel sergisinde teleferik varmış. Eh Brüksel sergisinde olsun da Gülhane'de neden olmasın? Biz de Gülhane'de bir sanayi sergisi açacakmışız. Bu sergide teleferik yapılacak. Aman sanayi sergisine teleferik yaparlarken yerli ürünlerimizden şimşir tarakla, leğen örtüsünü, bir de memişhane ibriğini sakın unutmasınlar.

Gülhane Parkında teleferik bizim neyimize? Orası Brüksel... Eloğlu arabadan, otomobilden, uçaktan, hertürlü taşıttan gık demiş de, bir de şu havada telle asılı arabaya binelim, değişiklik olsun diye düşünmüş. Peki, bize ne oluyor? Başımızda bir fesleğenimiz eksik. Teleferik'i yapa-

caksak, Gülhane Parkında değil, Haliç'in üstüne, Boğaz'ın üstüne yapalım da bir işe yarasın. Hem kuzum, biz teleferiki nasıl yapacağız? Tünelin kayışı eskiyor da,

— Yetiş ya Amerikalı! Tez bize kayış gönder! diye barbar bağırıyoruz.

Gazetedeki haberin sonu, başından daha eğlenceli, daha gülünçlü. Haberin sonu şöyle: «Halen teleferiğin en önemli maddesi olan çelik tel halatın nereden sağlanacağı bilinmemektedir.»

Gelin de gülmeyin. Teleferik yapacağız ama teli yok.

Adam hiç olmazsa bir nal bulmuş da,

— Eh, demiş, şimdi iş üç nalla bir ata kaldı.

Bizim tek nalı bulduğumuz da yok. Helva yapacağız ama, ne unumuz, ne yağımız, ne şekerimiz var!

Gülhane Parkındaki sanayi sergisinde teleferik yapacaklarına ferferik yapsınlar. Hiç olmazsa yapması kolay, tel-mel istemez. Biz de ferferikleri fırfır çeviririz de canımız sıkılmaz. Yakışanı da budur; teleferik değil, ferferik istiyoruz.

1958

YA BU BATAKLIK...

İstanbul'dabir Vatan Caddesi... Vatan Caddesinde bir çukur. Bu çukurda yağmur suları birikintisi. Vatan Caddesinde bataklık...

İstanbul'da yaz sıcağı... Bataklıkta yüzen çocuklar. Bunlardan üçü yüzerken, bataklığa saplanıp çırpına çırpına boğuldular. Üçü de küçük öğrenci. Biri oniki yaşında Yüksel, biri kardeşi sekizinde Hüseyin, öbürü dokuzunda Ayhan...

Bataklıkta çocuklar boğulur. Bataklığa gece yolcular düşebilir. Bataklıkta sivrisinek ürer, sıtma olur. Bataklıkta pislik olur, kurbağa olur. Bataklık kokar.

*

İstanbul Belediyesi çok çalışıyor. Yeşil elbiseli belediyeciler kol geziyor İstanbul sokaklarında. Köşe başlarında sipere girip, yere tükürenleri avlıyorlar.

Yerlere tükürenler, yurttaşlarının sağlığını düşünmeyenlerdir. Yere tüküren medenî insan değildir. Yeşil elbiseliler, yere tükürenlerden para cezası alıyorlar. Paraları yoksa, karakola götürüyorlar. Karakoldan, oturduğu yerin karakoluna. Suçlu «ikametgâh»a bağlanıyor. Parası varsa öder kurtulur. Yoksa eşyası haczedilir, kurtu-

lur. Eşyası da yoksa, hapse atılır, kurtulur.

İstanbul'u tertemiz tutmak isteyen Belediyeyi ne denli övsek azdır. Ama... Ya Vatan Caddesindeki bataklık! Ya o bataklıkta boğulan üç çocuk...

*

Belediye'nin yeşil elbiselilerinin eli her yere yetişir. Bir bakarsınız o el, bileti yere atan tramvay yolcusunun yakasındadır. Yolcu,

— Bir daha yapmam, diyor.

Belediye Başkanı, yeşil elbiselilere, kursu bitirdikleri gün emir vermişti:

— Bir daha yapmam, diyenleri dinlemiyeceksiniz.

Dinlemiyorlar. Para cezası... Para yoksa karakola, karakoldan karakola. Parası varsa kurtulur. Yoksa eşyası haczedilir, kurtulur. Eşyası yoksa hapse girer, kurtulur.

Sokaklarımızı, evlerimiz gibi tertemiz tutmak zorundayız. Şehrimizin sokakları pırıl pırıl olacak. Belediye'mizin çalışmasını ne denli övsek azdır. Ama... Ya Vatan Caddesindeki bataklık! Ya o bataklıkta...

*

Yeşil elbiseliler canla başla çalışıyorlar.

— Kibrit çöpünü neden yere attın?

— Ya ne yapacaktım? Çöp kutusu yok ki...

— Ne yaparsan yap.

Para cezası, karakol, haciz hapis... İyi yapıyor Belediye. Yere kibrit çöpü atmanın ne olduğunu öğrensinler. Çalışkan Belediye'mizi kutla-

mak da bize düşer. Ama... Ya Vatan Caddesindeki bataklık, ya o bataklıkta...

*

Peki, bu izmariti yere atmayayım da ne yapayım? Havaya mı atayım, yutayım mı?

— Yut, yutma, orası bizi ilgilendirmez.

Ceza, para, karakol, haciz, hapis... Belediyemizin imrenilecek bir çalışması var. Sağ olsun, varolsun Belediyemiz. Ama... Ya Vatan Caddesindeki bataklık. Ya o bataklıkta boğulan üç çocuk... Biri oniki, biri dokuz, biri sekiz yaşında...

Sokaklarımız tertemiz olacak, pırıl pırıl.

Belediyemiz iyi çalışıyor. Ama... Ya Vatan Caddesindeki bataklık, ya o bataklıkta boğulan üç çocuk!..

14 Mayıs 1958

TARİHÎ FİLM

Bir varmış, bir yokmuş, ha varmış ha yokmuş, ne varmış, ne yokmuş... Çook eskiden, az yeniden, Çin'den ötede, maçin'den ırakta, Hint'ten uzakta, bir zamanlar ülkenin birinde bir pâdişah varmış. Saray Nâzırı bigün pâdişaha gidip, şöyle demiş:

— Efendimiz, verdiğiniz fırıldaklarıa hepsini dağıttık. Yine de mırıldananlar var.

Pâdişah buyurmuş:

— Stadyomların sayısını arttırın. Daha büyük stadyomlar yaptırın. Maçlara hız verin!

Gel zaman git zaman Saray Nâzırı pâdişaha yine gitmiş:

— Efendimiz, yeni fırıldakları dağıttık. Yine de mırın kırın edenler oluyor.

Pâdişah buyurmuş:

— Yarın bir nutuk söyliyeceğimi bildirin!

Gel zaman git zaman, Saray Nâzırı bigün yine huzuruna varmış:

— Efendimiz, yeni fırıldaklarınızın da hepsini dağıttık. Yine de mızıldananlar var.

Pâdişah buyurmuş:

— Güreş müsabakaları düzenleyin!

Gel zaman git zaman, Saray Nâzırı yine pâ-

dişaha gitmiş:

— Efendimiz, fırıldakların hepsini dağıttık. Ama yine söylenip duruyorlar.

Pâdişah buyurmuş:

— Davullar, zurnalar çalınsın. Eski günler canlandırılsın. Atalarımızın ne işler başardıkları anlatılsın...

Gel zaman git zaman, Saray Nâzırı yine Pâdişah'a gitmiş:

— Efendimiz, bütün fırıldaklar verildi. Yine de dırıltılar var...

Pâdişah buyurmuş:

— Kurbanlar kesilsin. Koyunlar, koçlar, danalar, boğalar, düveler kurban edilsin!

Gel zaman git zaman, Saray Nâzırı yine huzura varmış:

— Efendim, fırıldaklar dağıtıldı. Yine de dırlananlar var.

Pâdişah buyurmuş:

— !.....

Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler, mevlitten, iftardan geçmişler, duâdan, kurbandan yürümüşler, türbeden, yatırdan dolanmışlar, bir de dönüp arkalarına bakmışlar ki... Ne baksınlar!.. üüüü... Dev adımlarıyle koşa koşa, yuvarlak dünyayı fırdönüp, yine kendi gerilerine düşmemişler mi!.. Gökten inmiş üç elma. Ne sana, ne bana...

11 Mart 1959

BALO GAZETESİ İÇİN YAZI

— Basın balosu...

Denilince, ilkin bir şaşırdım. Balo gazetesine ben ne yazabilirim? Hiç... Bu konuda hiç bir bilgim yok.

Sonra kendikendime şöyle konuştum:

— Efendi, sen balo nedir, bilir misin?

— Bilmem.

— Balo gördün mü?

— Eeeeh, kıyısından.

— Baloya hiç gittin mi?

— Eeeeh, ucundan...

Ondan sonra yine kendikendime şöyle dedim:

— Daha ne duruyorsun? Hemen kaleme sarıl, bir balo yazısı döktür.

Gerçekten de böyledir. İnsanlar, bildikleri konular üzerinde kolay kolay konuşamaz, kolay kolay yazamazlar. Ama insan bilmediği bir konu oldu mu, onun üstüne aylarca laklak edebilir, kitaplar dolusu yazabilir. Şimdi biri gelip de bana kanser üstüne yazar mısın? dese,

— Kaç cilt olsun? diye sorarım.

Ama kanser uzmanı bir hekim, bir karışlık yazı için,

— İki, üç gün sonra yazarım, der.

Şu politikacılara baksanıza kuzum. Bir kere,

— Sayın vatandaşlaaar!.. diye ağızlarını açtılar mı, artık ne istersiniz, iktisat mı, maliye mi, eğitim mi, spor mu. dış politika mı, ısırgan otu mu, nane, maydanoz mu, yoksa hula-hup mu?.. Solukları kesilene dek konuşurlar. Oysa şu saatlerce konuştuklarından bir kıpılık bilgileri olsaydı, ağızlarını açabilirler miydi? Yeryüzünde bilgisizlik gibi rahatlık var mı!

Ben bikez bile basın balosuna gitmedim. Nasıl yerdir, orda ne edilir, ne işlenilir, bilmem. Onun için size aylarca Basın Balosu üstüne bilgi verebilirim. Bütün zorluk nerdedir, bilir misiniz; bikez ortaya çıkıp,

— Sayın yurttaşlaaaar!.. diye söze başlıyabilmekte. İnsan «sayın yurttaşlar!» diye ağzını bir açtı mı, ondan sonra kim susturabilir!

— Sayın yurttaşlaaar!.. Basın balosu demeek... Eveeet... çünkü biiz... bu balodaaa... şunu arzetmek isterim kiii...

Bundan gerisi, sesi biraz titretip, biraz toklaştırmaya kalır.

Cins bir nutukçu dilerse,

— Basın balosuuu!..

Derken sesini öyle bir titretir, alçaltır yükseltir ki, bütün dinliyenleri hüngür hüngür ağlatabilir. Yine dilerse,

— Ba-sın ba-lo-su... der, herkesi güldürebilir.

Bütün hüner söylenilen sözde, sözün anlamında değil, sesin titreşim ayarındadır.

Ben de size hiç bilmediğim basın balosu için kitaplar yazabilirim. Birinci cilt: Basın balosunun etimolojisi. «Balo», «bal» ve «o» kelimelerinden meydana gelip, eski yunancada «Balos» ve «Osos» köklerinden mürekkep olup Lâtincede «Balum» ve «Olum» diye yer almıştır. Meşhur Perşevelli'nin dediği gibi «Humi huna balumi Oium homi»... Yâni «balo bal gibi bir şeydir».

Geç ikinci cilde: Basın balosunun tarihi... Ilk balo, Milâddan önce yedinci yüzyılda Ispartalılarla Niğdeliler arasında cereyan etmiş olup, bu baloda Aslan Yürekli Yaşar, seksen şişe viski içmiştir. Bir kısım tarihçilere göre bu viskiler kaçak Amerikan viskileridir. Yine bir kısım tarihçilere, bilhassa Homeros'a göre bunlar viski olmayıp, içine soda karıştırılarak, viski diye yutturulmuş konyaktır. Bizde ilk basın balosu Sultan Deli İbrahim Hazretleri zamanında Aksaray'da icra edilmiştir. Hattâ zamanın âlimi Kenan Kenar hazretleri «Allo-allo fî el-lezzet-i balo» isimli eserinde, bu basın balosunda 200 şehzâdenin sünnet edilip, 400 gazetecinin saçlarının kesildiğini nakletmektedir.

Üçüncü cilt...

Görüyorsunuz ki, Basın balosu üzerinde ciltlerle kitap yazabilirim, aylarca konuşabilirim. Çünkü bu konuda hiçbişey bilmiyorum. Birçok politikacının, profesörün, pek çok yazarın yaptığı da bundan başka bişey değildir.

Hadi hadi, en iyisi ben susayım da, siz de güzel güzel, ağzınızın tadıyle eğlenin. Beni zorla bilgin, basın balosu uzmanı mı yapacaksınız?

DEVENİN BAŞI

«Devenin Başı» üzerine bir konuşma:

«İşbu konuşma yüksek sesle okunacaktır.»

— Pek muhterem büyüklerimiz ve çok saygı değer misafirlerimiz ve pek sayın davetlilerimiz! Yüksek huzurlarınızda saygı ile eğilirken, âciz varlığıma lütfen değer vererek yapacağım bu kıymetsiz ve nâçiz konferansımı dinlemek zahmetine katlanarak, buraya kadar teşrifiniz dolayısiyla sizlere karşı duyduğum minnet ve şükran hislerimi arzederken bilhassa şu noktayı ehemmiyetle tebarüz ettirmek isterim ki, bendenize bahşetmiş olduğunuz şeref sonsuz olup, kalbimin en derinliklerinde duyduğum bu şerefi, hayatımın en kıymetli bir hâtırası olarak ebediyete kadar saklayacak ve... Eeee... saklıyacak ve bu hâtırayı ebediyyen minnetle yâd ederken, siz sayın büyüklerimin ve pek kıymetli arkadaşlarımın... eeee... bundan sonra da yüksek itimadlarına mazhar ve teveccühlerinize lâyık ve âlicenap iltifatlarına nâil olabilmek için hiçbir fedakârlıktan aslâ çekinmeyeceğimi arzeder eeee... ve hepinizi saygı ile selâmlarken... eee... cümlenize hoş geldiniz derim.

Söze başlamadan evvel, bilhassa şu noktayı

arzetmek isterim ki bendenize yüksek huzurlarınızda böyle bir konferans vermek şerefini bahş eden pek muhterem reisimiz Abşürtıp Beyefendinin ve pek muhterem refikaları Hanımefendinin ve yine pek muhterem kerimeleri hanımefendinin ve hemşirelerinin ve vâlide-i muhteremlerinin ve salihat-ı nisvândan Âmine binti Aysel Hanımefendinin ve sahib-i hayr-u hasenatdan muhterem kayınpederleri Zürpüşettin Beyefendinin ve yine bendenize yüksek huzurlarınızda konuşmak fırsatını veren sayın büyüklerimizin eee... yüksek huzurlarında eğilirken, kendilerine nasıl teşekkür edeceğimi bilemediğim gibi kendilerine arz-ı şükrandan ve minnetlerimi beyan ve ifadeden âciz bulunmaktayım.

Bu kısa maruzatımı hulâsatan arz ve beyan ettikten sonra şimdi esas maksadımıza ve konferansımızın mevzuuna gelebiliriz zannındayım.

Efendim... Bu konferansımda sizlere haddim olmayarak, uzun yıllardan beri üzerinde çalışmakta olduğum «Devenin başı» mevzuunda bâzı nâçiz fikirlerimi yüksek müsaadelerinizle beyan ve arz edeceğim.

Efendim, devenin başı, hepimizin bildiği gibi devenin başı olup, hiçbir zaman balık başına, sovan başına, iş başına, hamal başına ve bilumum diğer başlara benzemez.

Devenin başı, öyle bir baştır ki, devesine göre değişir. Eveleme develeme, devekuşu geveleme, tââzîî, tûûûûzî devecinin kızı. Ne zaman geldin? Akşam geldim. Yazılalım, çizilelim, bir tahtaya dizilelim. Ancık boncuk, ıncık cıncık, bir tas dolu cacık, lebbeye a çocuk, sen çık!

2 Şubat 1959

MAKİNALAR KANDIRILMAZ

İnsandır, dayanır. İnsandır, çeker. İnsandır, katlanır.

Makina dayanmaz, makina çekmez, makina katlanmaz.

İnsandır, inanır. İnsandır aldanır. İnsandır, kanar.

Makina inanmaz, makina aldanmaz, makina kanmaz.

İnsanları toplarsın,

— Sayın yurttaşlarım! dersin, yakında refaha kavuşacaksınız. Biraz daha dişinizi sıkın. Sıkın dişinizi! Sıkın... Sıkın ha sıkın! Az daha sıkın!

İnsandır bu, dişini sıkar. Sıkmayıp da neylesin? Dişini sıkar da sıkar.

İnsanları toplarsın,

— Sayın yurttaşlarım, dersin, yakında bolluk olacak. Yediğiniz önünüzde, yemediğiniz ardınızda... Biraz daha kemerleri sıkın, sıkın kemerleri! Sıkın... Sıkın ha sıkın! Az daha sıkın!

İnsandır bu, kemeri sıkar. Sıkmayıp da neylesin? Ağlasın gözden mi olsun, dövünüp dizden mi olsun? İnsan bu, kemeri sıkar. Bir delik, iki delik, üç delik, beş delik... Kemerde delik kal-

maz. Kemere yeni delik açar, sıkar ha sıkar.

İnsanları toplarsın,

— Sayın yurttaşlarım, dersin, yakında neler olacak, neler. Bir umudumuz şu karlı dağın ardında. Biraz daha bekleyin! Çok beklediniz, az daha bekleyin! Bekleyin ha bekleyin...

İnsandır bu, bekler. Beklemeyin n'etsin, neylesin? Bekler ha bekler...

İnsanları toplarsın,

— Sayın yurttaşlarım, dersin, çok yakında bir kalkınacağız ki, kuşlar, balıklar bile şaşıp şaşıp kalacak. Hele bir bahar gelsin de yoncalar bitsin, siz o zaman görün. Biraz dayanın. Bunca dayandınız, az daha dayanın. Dayan ha dayan!..

İnsandır bu, dayanır. Dayanmayıp da n'etsin, n'işlesin? Dayan dişlerim dayan, dayan gözlerim dayan! Dayan ellerim, kollarım, dayan bacaklarım, dayan!

İnsandır bu, dayanır, inanır, katlanır, çeker, aldanır.

*

Biz makinaları da kendimiz gibi insan sanıp, onları da dayanır, çeker, katlanır, kanar sanıyoruz. Makinalar insan değildir. Makinalar dayanmaz, çekmez, kanmaz.

Biz makinaları da karşımıza alıp,

— Sayın makinalar, diyoruz, biliyoruz eskidiniz, çok eskidiniz. Hurda oldunuz, kullanılmaz oldunuz, köhnediniz. Ama yakında onaracağız, yeniliyeceğiz. Olmazsa yerinize yenisini koyup, artık sizi dinlendireceğiz. Biraz bekle, biraz dayan. Dişlilerini sık! Sık dişlilerini...

Makina dişlisi, insan dişi değildir; gereğinden çok sıkılmaz, dayanmaz.

Biz makinalara,

— Sayın makinalar, diyoruz, şu volan kayışını biraz daha sık da dayan! Sık volanı!

Makinanın volan kayışı, insan kemeri değildir, gereğinden çok sıkılmaz. Sıkılırsa kopar.

Makinaları, kendimiz gibi insan sanıyoruz. İnsanlar gibi dayanır, inanır, aldanır, bekler, çeker, katlanır sanıyoruz.

Şu otobüslere bakın, şu vapurlara, gemilere, şu uçaklara, şu trenlere, tünele, şu tramvaylara bakın. Hepsinin her makina parçası,

— Öl-düm, bit-tim, kur-tu-la-maadım!.. Öldüm, bit-tim kur-tu-la-ma-dım!.. diye inim inim inliyor.

Ama biz yine,

— Sayın makinalar, az daha bekleyin. Biraz daha dayanın. Dişinizi sıkın, volan kayışınızı sıkın. Bakın, neler olacak, neler... diye makinaları kandırmaya, aldatmaya çalışıyoruz. Makinalar aldanmaz, makinalar kanmaz, makinalar yalvarıp yakarmadan anlamaz. Makinalar insan değil.

Sonra bir vapur batıyor, bir tünel arabası kayışından çıkıyor, bir otobüs devriliyor, bir tren yuvarlanıyor. Ve biz şaşıp şaşıp, ağzımız açık kalıyoruz. Sonra birbirimize soruyoruz:

— Affedersiniz, sorumluyu gördünüz mü?

— Sorumlu nerde oturuyor, biliyor musunuz?

— Buralarda bildiğiniz, tanıdığınız, etine dolgun, hamarat, ucuz bir sorumlu var mı?

Geçen gün bindiğimiz zavallı vapur Köprüye

yanaşırken Azrail yoklamış gibi zangır zangır öyle bir zangırdamaya başladı, az kalsın her çivisi, her vidası denize dökülüp, vapur ortadan yok olacaktı. İskeleden halatları atıp bağladılar da zavallı vapurun zangırtısını zor durdurdular.

Otobüsler çiftetelli oynar gibi göbek atar. Vapurlar zangırdar, trenler dingirder, uçaklar fingirder.

Haydi biz, insan olmuşuz bir kere diye çekiyoruz. Ya bu zavallı makinaların elimizden çektikleri nedir?

Baylar, sayın baylar, pek sayın baylar! Makinalar insan değildir. Makinalar kanmaz, aldanmaz, çekmez, beklemez, katlanmaz. Biz başka... Biz insanız.

24 Şubat 1959

ALLASMARLADIK

Sevgili okurlarım,

Tam on ay oldu, her sabah bu çerçeve içinde karşınıza çıkıyorum. Şimdi sizlere, Allasmarladık, demeye geldim.

Bu on ay içinde çizmeden yukarı çıkmamaya, bilgiçlik taslamamaya uğraştım. Elimden geldiğince size yararlı olmak isterken günlük yaşayışınıza mizahın rengini, tadını katmaya çalıştım. Yapmak istediklerimi ne denli yapabildiğimi bilemiyorum.

Karşınıza savruk kılıkta çıktığım oldu. Böyle günlerde üzüntü duydum. Ben de yazılarıma her kelimeyi seçerken bir kuyumcu titizliğiyle çalışmak, karşınıza daha bir derli toplu çıkmak isterim. Ama olmuyor. Çok, çok çalışmak zorunluğu isteğimce titizliğe ve özene elvermiyor. Eksiklerimi, yanlışlarımı bağışlıyacağınıza güveniyorum.

Sert yazdığım, çok alaylı yazdığım günler olduysa, bunu duyduğum acının etkisiyle yaptım.

Size, bir mizahçının iç dünyasını gösteren bir fıkra anlatacağım.

Bir sinir hekimine bir hasta gelir,

— Doktor, der, hayattan hiç tad alamıyo-

rum. Açlarla açım, acılılarla acılıyım. Çıplaklarla birlikte ben de üşüyorum. Her suçda kendimi de suçlu buluyorum. Gittikçe omuzlarıma ağırlık basıyor, bu yükün altında eziliyorum. Artık gülmesini unuttum.

Doktor, hastanın omuzundan tutar, onu pencerenin önüne getirir, perdeyi aralar. Parmağıyla karşı duvardaki afişi gösterir. Bu afişte bir palyaçonun ilânı vardır. Doktor,

— Şu palyaçoyu görüyor musun? der. Her gece bu palyaçoyu görmeye git. Onu seyrettikten sonra, bütün dertlerini unutursun. Yaşamanın tadını almaya başlarsın. Bol bol gülersin...

Hasta başını eğer,

— Doktor, der, işte o palyaço benim!

Mizahçılar, çevrelerinde duydukları acıları, kendilerinde süzüp, özümseyip yine çevrelerine kahkaha olarak dağıtan kişilerdir.

Sevgili okurlarım, bu on ayda az gittik, uz gittik, dere tepe düz gittik. Bir de arkamıza baktık ki...

Yine bigün buluşmak umuduyla hepinize, Allasmarladık, derim.

ESAT ADİL

Her ölenimizle bir parça da biz ölüyoruz. Ama bu ölüm, onu sevenleri bir parça değil, çok, pek çok öldürdü. Hiçbir zaman ölümü, böylesine yanı başımda, hayır, yanı başımda değil, içimde, ta içimde duymadım. Soğuk, kıskaç gibi bir el yüreğimi sıkıyor.

Bir kuş düşünün, havası yok... Rüzgârı yok... Bir balık düşünün, susuz, denizsiz... İşte Esat Adil, aramızda böyle yaşadı, böyle göçüp gitti. Biyandan kendi denizi, kendi havasını yapmaya çalışmıştı.

Kısacık ellidört yılın içine, çok iş sıkıştırdı. Kısa, ama dolu dolu, yoğun yaşadı; buna da yaşamak denirse... Biz bugün toprağa yorgun bir düşünen kişi bıraktık. Yorulmuş, havasız yerde kanat çırpmaktan, susuz yerde yüzmekten yorulmuş, bitmiş bir ellidört yılı toprağa verdik.

Dert diye ne bilirsek, bir kişi nicesini çekebilirse hepsini çekti, hepsine dayandı. Evcek, arkadaşçak, yoksullukça, hepsini çekti, hem de efendicesine, hiç dışa vurup yakınmadan, hiç sesini çıkarmadan... Onun çektiklerinin bitekini çekene, dayanana, yiğit denir. Bütün bunlara, yurdunu, halkını çok sevdiği için katlandı. Bir çoklarının düşlerini dolduran, erişilmez sandıkları yere,

Esat Adil çok kolaylıkla erişebilirdi. Ama o ellidört yıl, boyun eğmeden, bildiği yolda yürüyerek yaşadı. Almadı, hep verdi; nesi varsa verdi.

Esat Adil, yanlış anlaşıldı demiyeceğim, zorla yanlış anlatılmak istendi. İğrenç, pis, değersiz anlamdaki politikanın bitirdiği, öğüttüğü, yazık ettiği bir kişidir. En korkunç, en iğrenç iftiralara uğradığı zaman, hergün sırtı sıra onbeş-onsekiz saat çalışarak, domates ekmekle, şarapla geçen günleri ben bilirim. Bütün bunları, Türk halkının yarına güveni, daha mutlu yaşayabilmesi için yaptı.

D.P. muhalefetinin, C.H.P. iktidarından istediği her ne varsa, onları ilk söyleyen, ilk yazan Esat Adil'dir. Gazeteler ortada, bugünkü muhalefet, demokrasi adına her ne istiyorsa, onların ilk savaşçısı da Esat Adil olmuştur.

Dostları bilir; Esat Adil çok dalgındı. Gideceği yeri bulamaz, başka yere giderdi. Verdiği randevuları unuturdu. Artık son dalgınlığını yaptı, aradığı yeri yine bulamadı, yanlışlıkla toprağa gitti, dostlarına verdiği sözü de unuttu.

Yurtsever, ülkücü Esat Adil, gelecek mutlu yarınlar için çalıştı. Biz de hergün daha mutlu, daha güvenli yarının umudu içindeyiz.

23 Eylül 1958

YUVARLANIP GİDİYORUZ İŞTE...

Yıl 1867... Abdülâziz pâdişahtır. Şemi Bey adında çok yaşlı bir adamla, onaltı yaşındaki oğlu Mümtaz, Babıâli yokuşundan aşağı iniyorlar.

Yokuştan yukarıya doğru Bâki Bey adında tığ gibi bir genç çıkıyor. Bâki Bey jön Türklerdendir, istibdada karşı savaşmak için iki-üç gün sonra Avrupa'ya kaçacaktır.

Bâki Bey, baba dostu olan Şemi Bey ve oğlu Mümtaz'la karşılaşır. Şemi Bey'in elini öper,

— Nasılsınız efendim? der.

İhtiyar Şemi Bey şu cevabı verir:

— Eh... hamdolsun... Şöyle böyle... Duâcıyız... İyilik sağlık... İyi diyelim de iyi olalım. Şükür, iyiyiz. Yuvarlanıp gidiyoruz işte...

*

Yıl 1908... Abdülhamid pâdişahtır. Bir zamanın jön Türk'ü Bâki Bey çok yaşlanmıştır. Yanında oğlu Rasim'le Babıâli yokuşundan aşağı iniyor.

Şemi Bey ölmüştür. Oğlu Mümtaz Bey, Abdülhamid istibdadına karşı savaşan tığ gibi bir delikanlıdır, Bâki Bey'le karşılaşır.

— Nasılsınız efendim? der.

İhtiyar Bâki Bey şu cevabı verir:

— Eh hamdolsun... Şöyle böyle... Duâcıyız... İyi olur inşallah... İyilik sağlık... İyi diyelim de iyi olsun. Şükür, iyiyiz. Yuvarlanıp gidiyoruz işte...

*

Yıl 1917... İttihad ve Terakki Fırkası iktidardadır. Mümtaz Bey, erken çökmüştür. Yanında oğlu Tahsin'le Babıâli yokuşundan aşağı iniyor.

Bâki Bey ölmüştür. Tığ gibi bir delikanlı olan oğlu Rasim Bey, Babıâli yokuşundan çıkarken, Mümtaz Bey'i görür, elini öper,

— Nasılsınız efendim? diye sorar.

Mümtaz Bey şu cevabı verir:

— Eh... Hamdolsun... Şöyle böyle... Duâcıyız... İyi diyelim de iyi olalım. Şükürler olsun... İyi olur inşallah... Yuvarlanıp gidiyoruz işte...

*

Yıl 1930... Halk Fırkası iktidardadır. Rasim Bey yaşlanmıştır. Yanında oğlu Cemil'le, Babıâli yokuşundan aşağı doğru iniyor.

Mümtaz Bey ölmüştür. Oğlu Tahsin Bey Serbest Fırka'dan ateşli bir muhalif tığ gibi bir delikanlıdır. Tahsin Bey, Babıâli yokuşundan çıkarken karşılaştığı Rasim Bey'in elini öper,

— Nasılsınız efendim? der.

Rasim Bey, şu cevabı verir:

— Eh... Şöyle böyle... Hamdolsun, iyilik sağlık... Duâcıyız... Buna da şükürler olsun... İyi olur inşallah... Yuvarlanıp gidiyoruz işte...

*

Yıl 1946... Halk Partisi iktidardadır. Tahsin Bey yaşlanmıştır. Yanında oğlu Metin'le, Babıâli

yokuşundan aşağı doğru iniyorlar. Rasim Bey ölmüştür. Oğlu Cemil tığ gibi delikanlıdır. Ateşli bir muhalif ve Demokrat Partilidir. Babıâli yokuşundan çıkarken Tahsin Bey'i görür, elini öper,

— Nasılsınız efendim? diye sorar.

Tahsin Bey şu cevabı verir:

— Eh... Şöyle böyle... Hamdolsun... Duâcıyız... İyilik sağlık... Buna da şükürler olsun... İyi diyelim de iyi olalım... İyi olur inşallah... Yuvarlanıp gidiyoruz işte...

*

Yıl 1958... Demokrat Parti iktidardadır. Cemil Bey erken çökmüştür. Yanında oğlu, Babıâli yokuşundan aşağı doğru iniyor.

Tahsin Bey ölmüştür. Oğlu Metin tığ gibi delikanlıdır, ateşli muhaliftir. Babıâli yokuşundan çıkarken Cemil Bey'i görür, elini öper,

— Nasılsınız efendim? diye sorar.

Cemil Bey şu cevabı verir:

— Eh... Şöyle böyle... Hamdolsun... İyi olur inşallah... İyilik sağlık... Buna da şükürler olsun... Duâcıyız... İyi diyelim de iyi olalım... Yuvarlanıp gidiyoruz işte...

28 Haziran 1958

HA YAVRUM HA...

— Sınıfının birincisidir bey amcası... dediler.

— Oh oh, maşallah. Pek sevindim... dedim.

Terbiyeli, uslu, tertemiz bir çocuktu. Ortanın üçünde olduğuna göre 15-16 yaşlarında olmalıydı. Her ders yılı iftihar listesine geçermiş. Hep sınıfının birincisiymiş.

— Bişeyler sorun bey amcası, dediler.

Çocuğu mu sınayacaklar, beni mi, bilmem. Şu yeryüzünde çok uygunsuz kişiler vardır. Çocuğa herkesin içinde sorular soracağım. O da şakır şakır soruları yanıtlayacak. Analar, babalar, amcalar, dayılar, teyzeler de sevinecek.

— Ne sorsam bilir besbelli. Gözlerinden zekâ çakıyor maşallah... diye geçiştirmek istedim.

— Yok yok, sorun rica ederiz... diye üsteldiler.

Hay Allah... Ne sorsam? Ya çocuk bilemezse, ben ondan çok utanacağım. Hiç olmazsa tarihten kolay bişey sorayım, dedim.

— Malazgirt Savaşı kimler arasında oldu?

— Efendim?

— Malazgirt...

— Malazgirt mi?

— Hadi başka sorayım. İstanbul'un...

Çocuk,

— Efendim, dedi, bu sene bize tarih öğretmeni gelmedi. Sene başında birkaç ders geldi. Sonra istifa etti.

— Yerine başkası gelmedi mi?

— Hayır...

— Peki, tarih dersleri?

— Boş geçti.

Annesi,

— Başka dersten sorun amcası, dedi.

Çocuk kızardı. Ben terledim.

— Fisagor dâvasını tabii biliyorsunuz?

— Ne dâvası?

— Fisagor.

— Ne zaman oldu efendim? Çok mu eskiden? Ben kaçakçı Ruben Asa'nın dâvasını biliyorum.

— Fisagor dâvası geometride geçer.

— Aaa... Biz bu sene geometri okumadık.

— Neden?

— Öğretmenimizi başka yere tayin ettiler.

— Yerine?

— Birisi geldi ama, öğretmen değilmiş. Asıl işi eczacı mı ne... O da derse gelmezdi.

Babası,

— Bey amcası başka dersten sorun, dedi.

— Ben de çocuğa bişey sorayım da bilsin istiyorum. İkimiz de kurtulacağız.

— Avrupa'nın en büyük devleti?

— Coğrafyadan mı?
— Evet...

— Aaaa... Biz Coğrafyayı az okuduk. Önce öğretmen yoktu. Senenin sonunda geldi.

Bir yaşlı kadın,
— Bey amcası başka bişey sorun, dedi.
— Tevfik Fikret'i biliyor musun yavrum?

— Büyük Fikret mi, Küçük Fikret mi? Hani Fenerbahçeli...

— Şair Fikret...

— Aaa... Biz Türkçe okumadık ki... Öğretmenimiz gebeydi, ikiz doğurdu.

— Dersler?
— Boş geçti efendim.

*

Öğrenci yavrularımızın durumu nedir, biliyor musunuz? İşte ders yılı sonu geldi. Okullarda başarı yüzde 3-5 diye, yine her yılki gibi gürültüler kopar. Herkes birine suçu yükler. Başarı orantısı düştükçe, her Eğitim Bakanı, çocuklara sınıf geçmeleri için yeni kolaylıklar çıkarır.

Bütünleme, borçlu geçme, taksitli geçme, iki sınav, olmadı üç sınav, veresiye geçme, dışardan sınava girme...

Bütün bu kolaylıklar yetmezmiş gibi geçen yıl postadan imtihan soruları çalınmıştı. Bu yıl soru hırsızlığına karşı Bakanlığın aldığı tedbiri biliyor musunuz:

«İmtihan sorularını okullar hazırlıyacak.»

Yine de sınıf geçme orantısının yüksek olacağını sanmıyorum. Memlekete çok da okur-yazar gerekli: *Onun için en iyisi*, «soruları öğrenciler kendileri hazırlıyacak, öğretmenler de cevap verecek» deyip işin içinden çıkmalı. Bunca fabrika yapmışken, arada bir de okur yazar fabrikası yapmış oluruz.

17 Mayıs 1953

NE VERİRSENİZ VERİN

Pazarlık etmek bizim eski huyumuz. Ama şimdiki pazarlık eski pazarlıklara hiç benzemiyor. Günümüzün değişen şartlarına göre yaşayışımız, huylarımız da değişiyor. Bir eski pazarlıkla, yeni pazarlık arasındaki ayrımı anlatmak istiyorum. Diyelim evinizi badana ettireceksiniz. Badanacıya soruyorsunuz:

— Kaça yapacaksın?

— Metrekaresi yirmi kuruş...

Badanacı ister yirmi kuruş desin, ister ikiyüz kuruş desin, siz badana fiyatını bilin, bilmeyin, eski pazarlığa göre hemen ağzınızı bir karış açıp,

— Çok değil efendim, az bile.

Bozacının tanıdığı ayrancı. Hemen bir yalancı tanık göstereceksiniz:

— Fasih Beyler, beş kuruştan yaptırmışlar. Nah şurda, inanmazsan, git sor!

— İmkânsız...

— Aaa... yalan mı söylüyorum sana?

— Estağfurullah, yalan değil yanlış. Badanadan badanaya fark var.

Pazarlığın klâsik numaraları vardır.

— Haydi bir kere müşteri olalım da, gelecek sefere daha çok kazanırsın...

Hoca takımının numarası da şuydu:

— Kiminin parası, kiminin duâsı...

Bugünkü pazarlık büsbütün başka. Bir arkadaşım, iki katlı ev yaptırmış. Evin içini badana ettirecek. Badanacıyla pazarlık ederken ben de yanındayım.

— Kaça yapacaksınız?

— Valla Beyefendi, ne diyeyim, biliyorsunuz, şimdi fırça bulunmuyor. Eskiden yüzelli kuruşa aldığımız fırçalar, şimdi yüzelli lira versen yok. Onbeş liraya fırça alıyoruz, duvara iki sürttün mü, kılları dökülüyor.

— Bırak şimdi hikâyeyi de kaça yapacaksın, onu söyle!.. İki liraya mı?

— Valla Beyim, fırça yok. Nerde eski fırça kılları... Şimdikiler dökülüyor.

— Yahu, bırak fırça kılını, kaça yapacaksın? Üç liraya mı?

— Yerli badanalar berbat... Kireç dersen ateş pahası. Bir teneke kireç alıyorsun, yarısı kül... Amerikan badanası var ama karaborsa. Bu zamanda badanacılık...

Badanacı ezber okur gibi, ama hiç durmadan anlatıyor. Arkadaşım sinirden titriyor.

— Yahu lâfı bırak da söyle, kaça olacak? Üç buçuk mu?

— Valla Beyim, teneke var ya boş teneke, içine badana koymak için, eskiden 25 kuruşa alırdık, şimdi iki buçuk lira. O da yok. Badanaya boya koyacaksın. Boya nerde? Karaborsada kutusu...

— Uzun lâf bırak. Kaça yapacaksın, onu söyle! Dört lira mı?

— Aksaray'dan buraya eskiden 50 kuruşa gelirdik...

— Yahu kaça olacak? Dörtbuçuk mu?..

— Bir haftadır zeytinyağı arıyoruz, yok... Bakkal yarım kilo size bulayım demiş ama, yedi liradan. Beyim, siz ne diyorsunuz? Evden çıkarıyorlar da üçyüz liraya iki odalı biyer bulamıyoruz. Hem de senelik peşin...

— Sen adamı çatlatırsın... Kısa kes arkadaş, beş liradan mı, altı liradan mı?

— Valla siz bilirsiniz beyfendi, ben pazarlık sevmem. Ne verirseniz verin...

Şimdiki pazarlıklar işte böyle. Şoför böyle yapıyor, terzi böyle yapıyor, hamal böyle yapıyor. Sonunda, boyunları büküp,

— Ne verirseniz verin! diyorlar.

Şimdi herşeyin fiyatı: «Ne verirseniz verin» dir. Verdiğiniz paranın suratınıza atılmasını istemiyorsanız, badanacıya para verirken, kömürden kâğıda kadar yapılan zamları düşünmek zorundasınız.

22 Haziran 1958

KADIN MI BALKON MU?

Çok değer verdiğim bir avukat arkadaşım var. Eskiden çok güzel bir yerdeki bir apartmanın beşinci katında otururdu. Oturduğu katın balkonundan, bütün Marmara, Adalar, Boğaz görünürdü. Hele geceleri gemilerin, karşı kıyıların ışıkları denizde yansırken bu görüntüye doyum olmazdı. Karşınızda ay ışığının titreştiği denizi, Sarayburnu'nu, İstanbul limanını, dokunaklı bir masal gibi seyrederdiniz. O balkonda insan yarım saat dinlense yaşadığını anlar, günün bütün yorgunluğunu unuturdu.

Arkadaşıma ikide bir,

— Neye evlenmiyorsun? diye sorardım.

O bişey demezdi.

Yine bir akşam, balkonda oturuyor, limandan yükselen gürültüyü, uzaktan yankılanan balıkçı seslerini dinliyorduk. Ben yine ona,

— Neden evlenmiyorsun, hiç anlamıyorum... demiştim.

Bu soruyu çok sormuş olacağım. Arkadaşım,

— Evleneceğim ama, dedi, bu evin balkonu o kadar güzel ki, alacağım kadın bu balkon için mi, yoksa benim için mi evlenecek, onu bitürlü kestiremiyorum.

Arkadaşımın kuşkusu hiç yersiz değil sanırım.

Gel zaman git zaman, ikimizin de yaşamında değişmeler oldu. Arkadaşım yine o apartmanda oturuyor ama, şimdi o balkonlu kattan, en alt kata inmek zorunda kaldı. O zaman evlenmiş olsaydı, karısı balkondan ayrılmağa katlanabilecek miydi, dersiniz.

İzmir'de geçen bir olay, arkadaşımın bu eski sözünü hatırlattı **bana.**

İzmir'de bir kadın, kocasından boşanmak için mahkemeye gitmiş. Yargıca,

— Kocam para kazanamıyor, bana bakamıyor, en iyisi ayrılmaktır, demiş.

Kocası olan delikanlı da,

— Karımı çok seviyorum. Beni ondan ayırmayın. Bir iş bulup para kazanacağım, diye yargıca yalvarmış.

O sırada dinleyiciler arasında bulunan bir Amerikalı delikanlıya acımış, kendisine beşyüz lira aylıklı bir iş, biraz da avans vermiş. Kadın hemen ayrılmaktan vazgeçmiş. Haberi veren gazete «karıkoca mutluluk içinde kolkola adliyeyi terketmişlerdir» diyor.

Şimdi bu kadının kocasiyle mi, yoksa beşyüz lirayla mı evli olduğunu anlamak zordur. Çevremizdeki evlilere bu açıdan bakalım. Çoğumuz bu kuşkuyu duyarız. Beşyüz lirayla, beşbin lirayla, beşyüzbin lirayla, yakında konacağı büyük bir miras umuduyla, resmî koltuk'la, makam arabasıyla evlenmiş ne kadar çok kadın vardır.

Arkadaşımın, «Alacağım kadının benimle mi,

yoksa bu balkonla mı evleneceğini nasıl anlıyayım?» demekte hakkı yok mu?

Yalnız kadınlar mı böyle? Erkekler başka türlü mü sanki! Ne kadar çok koca vardır ki, karılarıyle değil, karılarının balkonuyla, küpeştesiyle, bodoslamasıyle evlenmişlerdir.

Karıkocalar birbirlerine,

— Sen benim neyimle evlendin? diye sorsalar, alınacak cevabın kaçta kaçı doğrudur, dersiniz...

28 Kasım 1958

OBJEKTİF KORKUSU

Objektiften korkmak, genellikle politikacılarda görülen bir ruh hastalığıdır. Bir politikacının kendine göre başarılı olup olmadığını, onun ruh dünyasını anlamak için, bir fotoğraf makinesinin objektifini o politikacının suratına çevirmelidir.

Nasıl barometre basıncı, termometre ısıyı ölçerse, fotoğraf makineleri de, resim çekmek işinden başka, bir de politikacıların ayarını ölçerler. Politikacıların ayarını ölçmede, seçimlerin, oy sandıklarının bile yanıldığı olur, ama fotoğraf objektifi hiç yanılmaz.

Politikacılardaki objektiften korkma hastalığı, hafiften başlayarak gittikçe artar ve hastalık şu altı dönemde ilerler.

Birinci dönem: Hastalığın başlangıcında politikacı, karşısında hep fotoğraf makinesinin bulunmasını ister. Çevresinde ne denli çok fotoğraf makinesi olursa, o denli mutlu olur. Bu dönemde onun en iyi geçindiği insanlar, fotoğrafçılardır, gazetelerin foto muhabirleridir. Hastaların karşısında fotoğraf makinesi olmasa bile, hasta, her an fotoğrafının çekilmesine hazır durumda bekler. Hep resmi birden çekilecekmiş,

objektifler yüzüne birdenbire çevrilecekmiş gibi pozlar alır. Poz vermeden resminin birden çekilmemesi için hep tetikte durur. Dört bir yanına bakınıp, resmini çeksinler diye durmadan fotoğrafçı arar. Objektifin kendisini biçimsiz bir durumda yakalamaması için boyuna gülümsemektedir. Güldükçe yüzünden güller saçılır, ağzı kulaklarına dek açılır. Evinde, banyoda, yatakta bile bu resimlik güleçliğini yitirmemeye çalışır. Hastalığın bu ilk döneminde politikacı kendini başarılı sanmakta, kendine güvenmektedir.

İkinci dönem: Hastalığın ikinci döneminde politikacıda objektife ilgi büsbütün artar. Fotoğrafçıların, fotoğraf makinelerinin, sinema ve televizyon komeralarının çok olduğu yerlere gitmek için, dayanılmaz istekler duyar. Her gittiği yere, bikaç gazete fotoğrafçısını da birlikte götürmek ister. Bir yurttaşın elini sıkarken, cigarasını yakarken, kahvesini içerken, otururken, konuşurken, bir gözü hep fotoğraf makinesindedir. Her ne yaparsa, göz ucuyla fotoğrafçıya bakar. Objektifin yüzüne çevrilmesi, flaşların suratında patlayarak ışıktan gözlerinin kamaşması, hastada mutluluk belirtileri yaratır. Bu dönemde politikacı iyimserdir, yarından çok umutludur.

Üçüncü dönem: Hastalık artık ilerlemiştir. Bu dönemde politikacının objektifle ilişkisi, seks dergileri kapak kızlarınkine benzer. Yâni o kızlar gibi, her durumda ve en olmayacak durumlarda ve en uygunsuz durumlarda bile resimlerinin çekilmesi için canatarlar. Düz durur resim çektirirler, yan durur resim çektirirler, önden, arkadan, üstten alttan resim çektirirler, çömelir

yatar, oturur kalkar resim çektirirler. Her çekilen resimleri onları daha çok sevindirir. Ama ne denli çok resimleri çekilse yine de yetinmezler. «Bir de şöyle çekseniz...», «Bir de yandan alsaydınız...», «Bir poz arkadan olsun...», «Önden resmim iyi çıkar...» diye durmadan resim çektirirler. İkidebir fotoğrafçıya sorarlar: «Kürsüde çektiniz mi?», «Mikrofonun önünde çektiniz mi?» Hastalığın bu dönemindeki politikacı, ününün doruğuna yüceldiğine inanmıştır.

Dördüncü dönem: Hastalığın durmadan yükselen grafiği artık düşmeye başlamıştır. Bu dönemde hastalığın belirtisi, objektif görünce politikacının yüzünün ekşimesidir. Fotoğraf, resim, objektif sözlerini duymaktan bile sinirlenir. Objektifle politikacının arası açılmıştır. Hiç beklemediği bir sıra, birden suratında flaş patlarsa, kendini zorlayarak objektife sırıtmaya çalışır ama, çok zaman sırıtmakta geç kaldığı için resmi asıksuratlı çıkar. Bu dönemde hasta, artık gözleriyle değil de, dişleriyle gülüyordur. Resimlerinin çekilmesini istemez. Objektifi görünce suratı asılır, çenesi kasılır, dişleri sıkılır, gözleri kısılır, kaşları çatılır. Hasta, artık kötümserdir. Gitgide düşmanlarla çevrilmekte olduğuna inanır. Her fotoğraf makinesini makinelitüfek, her objektifi de üstüne çevrilmiş namlu gibi görmeye başlamıştır. Her resmi çekilişte, kurşuna dizildiğini sanır.

Beşinci dönem: Objektifi görünce hastanın ateşi yükselir, hastada hezeyanlar başlar. Fotoğrafçılara, film ve televizyonculara «Sizden hiç rahat yok mu? Burada da mı karşıma çıktınız?

Yine mi siz? Bıktım artık...» diye bağırır. Hastada görme kuruntuları da olur, durup dururken objektifler görmeye başlar. Gerçek yada hayal, ne zaman objektif görse, hemen başını çevirir. Fotoğraf makinesine düşman kesilmiştir; daha doğrusu kendisine düşman olmuştur, kendi resmini görmek istemez, ona bakmaya dayanamaz. Hastalığın bu döneminde politikacıyı artık kurtarma olanağı kalmamış demektir. Çünkü, başkalarının sözlerini dinlemek istemez, yalnız kendi sesini işitir.

Altıncı dönem: Hastalığın en korkunç dönemidir. Vaktinde teşhis ve tedavi edilmeyip son dönemine girmiş kuduz yada tatanozda olduğu gibi, bundan sonra politikacının kurtuluşu yoktur. Hastada fotoğraf korkusu büsbütün artmıştır. Objektifi görünce, eli ayağı titremeye başlar, ateşi yükselir, biraz da salyası sızar. Bişeyler söyler yada mırıldanır ama, ne dediğini kendisi de bilmez. Hastalık ilerledikçe, kırmızı bez görmüş boğalar gibi, parçalamak için fotoğraf makinesinin üzerine atılır, fotoğrafçıya saldırır. Fotoğraf makinesini kapabilirse, dişleriyle çiğner, ayaklarının altında çiğneyip ezer, üstünde tepinir. Hastalığın bu döneminde, artık iş işten geçmiş demektir.

Fotoğraf makineleri yalnız resim çekmekle kalmaz, politikacıların ayarını da ölçer. Bir objektifi politikacının yüzüne tutarak, onun davranışından ve tepkisinden, objektif korkusunun hangi döneminde olduğunu anlayabilirsiniz.

22 Mayıs 1974 - (Akbaba)

MUTLU OLMAK İSTER MİSİNİZ?

— Mutlu olmak ister misin?

— Adamı güldürme yahu...

— Vallahi ciddi soruyorum: Mutlu olmak ister misin?

— Kim istemez mutlu olmak... Ama nerdee...

— Ben de senin gibi düşünüyordum ama, artık öğrendim nasıl mutlu olunacağını.

— Kelin merhemi olsa başına sürer, demişler. Nasıl mutlu olunacağını bilsen, önce kendin mutlu olurdun.

— İyi ya işte, ben dün gecedenberi mutluyum. Senin de mutlu olmanı istiyorum.

— Binlerce yıldanberi bunca filozof, bunca bilgin, insanları mutlu etmeye çalışmışlar, başaramamışlar da, mutluluğun reçetesini bulmak sana mı kaldı?

— Ne sandın? Çok şükür, ölmeden önce, mutluluğun sırrını buldum.

— Neymiş, peki?..

— Hah şöyle, sor da söyliyeyim. Evet, binlerce yıldanberi filozoflar insanları mutlu etmek için çalışmışlar. En büyüklerinin eserlerini okudum, verdikleri öğütlerden yararlandım.

— Mutlu olabildin mi?

— Nerde... Hiçbiri işime yaramadı. Ama en sonunda kendi buluşumla dün gece mutlu olmanın yolunu öğrendim.

— Söylesene ne olduğunu...

— Bak, merak etmeye başladın bile... Söyliyeceğim elbet. Çünkü ben insanoğlunun mutlu olmasını istiyorum. Üstelik herkes mutlu olmak istiyor da yine olamıyor.

— Senin bulduğun mutluluk sırrı ne?

— Ben bu sırrı öğrenmek için yıllarımı verdim. Sonunda buldum işte. Bu sırrı kendimle birlikte toprağa götürecek değilim.

— Anladık be kardeşim, söyle de, biz de öğrenip mutlu olalım.

— Öyleyse aç kulağını, iyi dinle. Mutlu olmak elinde. Kendi üzerimde denediğim için biliyorum. Dediklerimi yap, kesinlikle mutlu olacaksın. Sonuç kesin...

— Peki, neymiş bu?...

— Çok kolay... Ben ne yapıp mutlu olduysam, sen de onu kendine uygulayacaksın. Mutlu olmazsan, gel yanıma, bana ne dersen de... Yeter ki, dediklerimi tıpatıp yap...

— Olur, yaparım.

— Bütün bir yaşam boyu çalışıp didinip öğrendiklerimi, işte şimdi sana bir dakika içinde anlatacağım.

— Anlat!

— Ben kıskanç insan değilim, bencil değilim. Mâdem ben mutlu olmuşum, mutluluğun sırrını öğrenmişim; niçin başkalarına öğretmiye-

yim, niçin başkaları da mutlu olmasın? Öyle değil mi?

— Tabii... Ama anlat artık şunu!

— Anlatıyorum. Dertlerinin büyüklüğüne, çokluğuna göre, eline beş-altı tabaka kâğıt alırsın. Altı tabaka yetmezse, on tabaka al... Ne kadar gerekiyorsa...

— Ne kâğıdı?

— Bildiğimiz yazı kâğıdı... Bu kâğıtların tam ortasından, yukardan aşağı bir çizgi çiz.

— O neye?

— Kâğıdı diklemesine ikiye ayırmak için. Sonra, kâğıdın sağdaki yarısın da, yine diklemesine ikiye ayır. Yine kâğıt üç bölüm olsun... Tamam mı?

— Tamam. Sonra?

— Sonra, kâğıdın sol başına, yani ilk bölümün başına, ama çok okunaklı yazıyla «Dertlerimin adları» diye yaz. Yazın okunaklı değilse, kitap harfiyle yazarsın. Olur mu?

— Olur.

— Oradaki bölümün başına da «Dertlerimin cinsi» diye yazarsın. Kâğıdın sağındaki bölümün başına da «Dertlerimin miktarı» diye yazacaksın. Yazdın mı yazdın, şimdi... yazmaya başla...

— Ne yazayım?

— Yahu derdin yok mu? Dertlerini yaz!

— Hangisinden başlayayım?...

— Sırası önemli değil... Aklına gelenden başla... Ben, oğlana alınacak ayakkabıdan başlamıştım... Derdimin adı: Ev geçimi... Derdimin cinsi: Oğlana bir çift ayakkabı... Derdimin miktarı: 190 lira. Sonra bunun altına ev kirasını yaz-

dım, bakkal borcunu yazdım... Musluk tâmiri filân...

— Yâni senin dertlerin hep para üzerine...

— Yok canım, başka dertlerim de vardı. Meslek derdi: Müdürün Allah belâsını versin... Yıllık izinden sonra bir doktor raporu uydurup onbeş gün daha çalışmamak filân... Sonra şehir dertleri var; su elektrik... Bizim sokağın onarılması filân... Sonra memleket dertleri var, dünya dertleri var... Dert çook.

— Peki bunların miktarını nasıl yazıyorsun?

— Parayla ölçülemeyecek bu türlü dertlere de sıfırdan on'a kadar numara veriyorum. Küçük dertlere 1, büyük dertlere 10... İşte böyle, bütün dertlerimin adlarını, cinslerini, miktarlarını yazdım. Benimki oniki tabaka kâğıt doldurdu. Artık senin dertlerin ne kadar tutar, bilmem...

— Sonra?

— Sonra efendim, dertlerinin hepsini yazdın mı, yazdın... Yalnız, dikkat et, iyi düşün taşın, listeye yazmadığın hiçbir derdin kalmasın. Bir küçücük derdini bile unutsan, sonradan mutluluğunu bozar, bu kadar emeğin de boşa gider, yazık olur. Hepsini yazdıktan sonra, en alta «toplam» diye yazıp bir çizgi çizeceksin, başlayacaksın yukardan aşağıya toplamaya... Kaç tane, kaç cins, ne miktar derdin olduğu ortaya çıkacak. Toplamayı yaparken de en küçük yanlışlığa gelmez, sonradan mutluluğun bozulur.

Bütün bu işlemleri yaptıktan sonra, kâğıt tabakalarını sırasıyla altalta koyup bir deste yap! Dikkat et, kâğıtların köşeleri birbirine düzgün gelsin. Bunu da yaptıktan sonra kâğıtları ortala-

rından ikiye katla. Sonra da, bir elinle üstünden, bir elinle de altından sıkıca tutarak bütün gücünle çek. Caaaarrt... diye bir ses duyacaksın. Bu cart sesi ne kadar çok olursa, o kadar mutlu olursun. Dene bak göreceksin, daha o kâğıtlar yırtılıp da cart sesini duyar duymaz gülmeye başlayacaksın... Ondan sonra gül de gül, gül de gül... Hem gül, hem yırt kâğıtları, hem gül, hem yırt... Cart, cart cart... Ooooh, işte kurtuldun dertlerinden, artık mutlusun... Derdin çok da, beş-on tabaka kâğıda sığmadıysa, yani kâğıtları bir çekişte cart diye yırtamayacaksan, onun da kolayı var, ince kâğıtlara yazarsın; o zaman caaarrt diye değil cırt diye yırtılır.

Ben önündeyim işte. Kendi üstümde denedim bunu... Bu dediğimi yapmasaydım, çıldıracaktım, gazetelerde tımarhaneye kapatıldığımı okuyacaktın.

15 Mayıs 1974 (Akbaba)

D.P. MECLİS GRUBU, BU YAZIYI OKUMALISIN!

Sayın D.P. Meclis Grup'u üyeleri!..

Öğrendik ki, basın kanununu ağırlaştırmak, hükümete gazeteleri yargılanmadan kapatmak yetkisini verecek tedbirleri tesbit için, aranızdan 15 kişilik bir komisyon seçmişsiniz.

Aşağıda okuyacağınız yazı, benim yazım değil, Namık Kemal'in yazısıdır. Siz bu yazıyı başka yerde bulup okuyamazdınız. Sizin için bu yazıyı, kitaplıktaki eski gazete kolleksiyonlarında bulup çıkardım. Okuyun da, bundan 86 yıl önce yurdumuzda neler olup bittiğini düşünerek, kararınızı alın. İşte Diyojen gazetesinin 19 Ağustos 1288 (1872) gün ve 130 uncu sayısındaki Namık Kemâl'in yazısı :

MATBUAT NİZAMNAMESİ

Kanun nedir? Nizam nedir? Bunu felsefî olarak tarif etmek «İbret» gazetesine yakışır ama, bir daha çıkabilirse... Ama tarifi doğru olmazmış. Orasını da «Hakâik» gazetesi düşünsün; eğer «İbret» bir daha çıkıncaya kadar yaşayabilirse...

Ben de önceleri tasavvurlarla uğraşan filo-

zoflardandım. Bunun hiçbir yararını görmedim. Bişey bilmediğimi bilmekten başka bişey bilemedim. Şimdi yalnız gözümün gördüğü, aklımın erdiği şu olup bitenleri düşünüyorum.

Buyüzden benim anlayışıma göre «Kanun ve nizamın hükmü, her zaman için, Pâdişah'ın yüce buyruklarıdır». Çünkü kanun böyle diyor. Ama kendime göre kafa yormuyorum da şunu anlayamıyorum: «Matbuat nizamnamesi» adı ile yürürlüğe konulmak üzere çıkarılan Pâdişahın yüce buyruğundaki hükümleri, sürekli olarak «kararnameler» nasıl değiştirebiliyorlar?

Vekilin sözü, asilin iradesini yürürlükten düşürür diye Yunan sofistlerinden bile bir kural işitmemiştim.

Ama bu nizamnameden memnun muyuz? Doğrusu aranırsa, pek de memnun değiliz, denilemez. Nizamname, yurdumuzda hiçbir gazeteyi ne büsbütün, ne de bir süre için kapatmadı.

«Matbuat Nizamnamesi» ne göre, «Devlet-i Aliyye»nin dost ve müttefiki bulunan hükümdarlara dokunacak sözler, deyimler kullanmayacağız. Ama «Fransa Cumhurbaşkanı M. Thiers Cenapları son olaylara karışmış olmak suçuyla mahkûm olanlardan sekiz yaşlı kadınla, onar, onikişer yaşlarında beş çocuğu lütfen ve tenezzülen kurşuna dizdirmişlerdir» diyebileceğiz ya...

Her ne kadar yüce saltanat büyüklerine dokunur söz yazamayacağız ama (yazmak da istemeyiz) «filân zat, filân memurluktayken filân işi yaparak, filân nizamı bozdu» diyebileceğiz ya...

Düşmanca ve saldırgan dil kullanmayacağız (kullanmayı da kim düşünür) ancak terbiye sı-

nırı içinde her şeyden bahsetmeğe iznimiz var ya...

Nizamnamelere bakarak, kararnamelere «Zerka-yı Arap» (*) denilse yeridir. Bu kararname daha doğduğu gün İstanbul'da üç gazete birden mahvoldu.

Ondan sonra muhakeme edilmeden, sebepsiz yere kapatılan gazetelerin sayısı ise, bundan az önce gördüğümüz değişikliklerden pek de geri kalmaz değil mi?

Hele biz (Diyojen) birkaç kere kapandık. Buna, çoğu kapanışlarımızın, yada yeniden çıkışlarımızın, hep dört sayılı sayılarımıza düşmesinin uğursuzluğundan başka bir sebep tasarlıyamamıştık. Çünkü kulaktan, kuyruktan söz ettik, kapandık. Burundan, kulaktan söz ettik, bişey demediler. Gazetemizin sonuna iki resim koyduk, kapandık; üst yanında 61 ve 74 üncü sayılarında da uzun kulaklı bir resim yayınladık, bişey demediler. İşte «Matbuat Nizamnamesi» nin hâli. İşte «Kararname» nin etkisi. Şimdi kararnamelerin bundan sonra da kalabileceğini umar mısınız?

Ne yazık ki, biz bitakım biçâreleriz. Küpte oturmağa, ağaç yaprağından elbise giymeğe, suçumuz olunca her türlü cezaya peki. Ama Allah için olsun hiçbir sebep gösterilmeden dilimizi kesmeğe, beynimizi ezmeğe, hele açlıktan midemizi

---

(*) Zerka-yı Arap: Zerka, uğursuzluğu ile ün salmış bir kadındır. Uğursuz Arap karısı anlamında, zamanında, değim olarak kullanılmıştır.

hareketsiz bırakmağa çalışmanın bir faydası var mıdır?

Bizim Sokrat'çılar şöyle derlerdi: «Hiç kimse söz söylemekle yada yazı yazmakla umumî efkârı yaratamaz. Olsa olsa umumî efkâra tercüman olabilir.» Zamanımızın anlayışlı kişileri de «Her hükümet umumî efkârı bilmeğe muhtaçtır» diyorlar.

Gerçek durum böyleyse, umumî efkârı hükûmete bildirmek için gazeteler gibi doğru bir dil varken, onu koparıp da yerine halkın ne düşündüğünü öğrenmek için casus denilen uzun kulakları kullanmak hoş bişey midir?

İhsan filân istemez. Şu üstümüzdeki gölgeyi kaldırsınlar da biz de biraz ısınalım. Biz de biraz nefes alalım.

Cânileri, kaatilleri, Girit âsîlerini, Yunan haydutlarını mahkeme önüne çektiler. Hâlâ da çekiyorlar. Muhakemesiz sürgüne göndermek, muhakemesiz dil hapsine uğramak, muhakemesiz geçiminden olmak, muhakemesiz aç bırakılmak yalnız biçâre memurlarla gazetecilere mahsus bir belâ mıdır?

Ama hükûmetin adâletine güvenimiz yok mu? Olmasaydı, hiçbir zaman düşüncelerimizi böyle açık söylemeye cesaret edemezdik.»

*

D.P. Grup'undan seçilmiş, hükûmete gazeteleri muhakemesiz kapama yetkisini tanımak, gazetelere yapılan baskıyı daha da ağırlaştırmak için kurulmuş olan komisyonun sayın onbeş üyesi! İşte Namık Kemâl'in 86 yıl önceki yazısını okudunuz. Bu yazıyı, anlamını hiç değiştirmeden,

birazcık günümüzün diline çevirdim. Sayın üyeler, günümüzle, 86 yıl öncesini lütfen karşılaştırınız. Bakalım, ne sonuç çıkaracaksınız?

İkidebir, «Neden ilerlemiyoruz?» diye kendikendimize sorar, hırçınlaşırız. Yüzyıldan beri gözü bağlı dolap beygiri gibi, hep aynı sorunların yöresinde döner durursak, nasıl, söyleyiniz, nasıl ilerleyebiliriz?

Namık Kemâl'in 86 yıl önceki yazısı bugün yazılmış gibidir. Namık Kemâl, bugün de sağ olsaydı, bu yazıyı yazardı.

Sayın onbeş üye! Ne siz annenizden milletvekili doğdunuz, ne biz annemizden gazeteci doğduk. Siz, milletvekilliğinden ayrılırsanız, başka iş yaparsınız. Biz de gazeteler kapatılır, kalem elimizden alınırsa başka iş yaparız. İş, bir geçim işi değildir. Tarih önünde sizin de, bizim de sorumluluğumuz büyüktür. Yurdu ileriye götürmek elinizde. İlerleyemiyorsak, yerimizde sayalım. Yerimizde de sayamıyorsak, ille geriye geriye gitmek zorundaysık, taa 1872 ye dönmeyelim; hiç olmazsa, partinizin iktidara geldiği 1950 ye dönelim.

Dedelerimizin, babalarımızın, bugün bizim dediğimiz gibi, yarın da çocuklarımız «Az gittik uz gittik, deretepe düz gittik, seksen kış, seksen yaz gittik. Bir de ardımıza baktık ki, arpa boyu yol gitmişiz» demesinler.

Çocuklarımız, çocuklarımız, evet, sayın üyeler, çocuklarımızın bizim için ne diyeceklerini düşününüz. Saygılarımla.

14 Aralık 1958 - (Akşam)

ÜÇBİN ÇIPLAK

Bugün Türkiye'nin çözümlemek zorunda olduğu ilk ve son önemli sorun, üçbin çıplak konusudur. Bizim için ana iş, yalnız ve yalnız budur; üçbin çıplak...

Bu üçbin çıplağı düşünmeden, ister fabrika, ister baraj, ister liman, her ne yapılırsa yapılsın, bunların hepsi işi ucundan, kıyısından tutmak, oluruna bağlamaktır.

Bizde okul mu, fabrika mı, yol mu, her ne yapılacaksa, bu üçbin çıplak gözönünde tutularak yapılacaktır. Giyim, ekim, tarım, hepsi hepsi üçbin çıplak düşünülürse ancak bir başarıya ulaşılabilir. Üçbin çıplak düşünülmedikçe Türkiye'nin değil ilerlemesi, yerinde kalması bile olanaksızdır, gittikçe gerilemek zorunda kalacağımız kesindir...

Üçbin çıplak, bizim en önemli gerçeğimizdir. Bunun ne olduğunu açıklayalım.

Türkiye nüfusu her yıl, hiç durmadan yüzde üç artar. Doğanlardan, ölenler çıkarıldıktan sonra insan artışı yüzde üçtür. Bugün 26 milyon olduğumuza göre, yüzde üç artışla, her yıl aramıza 8000 bin insan daha katılıyor. Bu yılın 26 milyonu, gelecek yıl 26 milyon 800 bin kişi oluyor.

Daha ertesi yıl, yine yüzde üç artarak, 27 milyon 600 bin kişi oluyoruz. Bu durum, Türkiye'nin sevimli ve korkunç bir gerçeğidir.

Yılda 800 - 900 bin kişi artmak, günde üçbin kişi artmak demektir. Hergün aramıza yeniden üçbin insan katılıyor. Daha açıkça şöyle söyleyebiliriz: Her sabah gözümüzü uykudan açtığımız zaman karşımızda yeni doğmuş üçbin çocuk vardır. Ertesi gün üçbin çocuk daha, daha ertesi gün üçbin çocuk daha... Hem de bu üçbinler, 3200, 3500, 3800 artarak...

Hükûmet olarak, devlet olarak, ulus olarak, her sabah uyanınca karşınıza dikilmiş üçbin çıplak düşününüz. İşte Türkiye'nin çözümlemek zorunda olduğu en önemli sorun, bu üçbin çıplaktır. Bunlar yemek ister, giyinmek ister, yol ister, okul ister.

Bu üçbin çıplağın her yedi yaşına basan üçbin tanesi, hergün sizden okul isteyecek; daha sonraları da giyim, yol, ev, hastane, daha neler isteyecekler.

Durumu daha iyi aydınlatmak için, insanların binbir gereksinmelerinden bir tekini, örneğin yalnız okul işini alalım. Diyelim ki, bugün bizdeki okullar, şimdiki nüfusumuzun ihtiyâcını karşılıyor. Her çocuğun gidebileceği bir ilkokul var. Kuram olarak böyle düşünelim. Ertesi gün, karşımıza ilkokul çağına girmiş üçbin çocuk daha dikilecektir. Bu üçbin çocuk, yeniden ilkokul isteyecek. Daha ertesi gün üçbin çocuk daha...

Her üçyüz çocuk için bir ilkokul düşünsek, demek ki artan nüfusumuzun yalnız ilkokul ge-

reksinmesini karşılamak için hergün, ama hergün on ilkokul yapmak zorundayız.

Bir Türkiye düşününüz ki, hergün 10 ilkokul yapılıyor, yılda 3600 ilkokul... Nerde bu Türkiye?

Daha ertesi yıllar, yüzde üç nüfusa 10 okul da yetmeyecek, günde 11, 12, 13, 14 okul yapmak gerekecek.

Daha bu yalnız ilkokul. Öğretmeni de buna göre, ortaokulu da, lisesi de...

Şimdi bir de bizim yaptıklarımızı düşünelim... Bütün yapılanlar, yapılmakta olanlar, değil her gün karşımıza çıkan üçbin çıplağa, eskiden olanlara bile yetmemektedir. Okuldan, giyimden, evden, yakacağa, içeceğe kadar herşey, yaşamakta olanlara yetecek de, ondan sonra da her sabah karşımıza çıkacak üçbin çıplağın gereksinmeleri karşılanacak. Bu yerine getirilmedikçe de, Türkiye ilerliyor denilemez. Hattâ yerinde sayıyor bile denilemez. Türkiye hiç durmadan gerilemektedir.

Biz, eskiye bakarak, bugün ilerledik sanıyoruz. Geçen yıl 100 okul var da bu yıl 103 okul olmuşsa, buna ilerlemek diyoruz. Bu ilerlemek değil, kendi kendimizi kandırmaktır. İlerleme geçen yıllara göre ölçülmez, artan nüfus oranına göre ölçülür. Okul sayısı yüzde bir artıp, nüfus yüzde üç artmışsa, artan okul sayısı, artan nüfus sayısını karşılamıyorsa ilerleme yok, gerileme vardır.

Bu, her alanda böyle; eğitimde, endüstride, tarımda.

Plan, işte bunun için önemlidir. Her işde, yaşayanların bütün ihtiyaçları düşünüldükten sonra her sabah aramıza katılmakta olan üçbin çıplağın da ihtiyaçları düşünülerek program yapılmadıkça, bu program uygulanmadıkça Türkiye ilerleyemez.

İlerleyemiyoruz da... Evet, birçok şeylerin sayısı, eskiye göre artıyor ama bu artış, artan nüfusa göre, gün günden geride kalmaktadır.

28 Ekim 1959 - (Akşam)

SAĞOL YİĞİT ALBAYIM

Onüç, ondört yaşlarındaydık. Ayaklarımıza ilk kabaralı postalları giydiğimiz gündü. Çelik yapılı yağız bir binbaşı o sabah şöyle demişti:

— Arkadaşlar! Orduya katılan her subay adayı, mareşal olmayı düşünecektir!

Ondan sonra bu sözü yıllarca, üst subaylardan, generallerden dinledik:

— Mareşal olacağım, diye çalışacaksınız.

— Gözünüz en üst rütbede olacak!

Her subayın tutkusu yalnız budur. Olabilir, olamaz o başka. Ama her subayın yüreği bu tutkuyla çarpar, çarpmalıdır.

Bize bunları, sınıf arkadaşım Kurmay Albay Kâmil Savaş'ın son davranışının büyüklüğünü belirtebilmek için anlatıyorum.

Kâmil Savaş adında çetin bir küçük çocuk Askerî Liseye girer. Ona da kabaralı postalları giydiği ilk gün,

— Gözün generallikte olacak, ordular yöneteceksin! demişlerdir.

Kâmil'i şimdi, Kuleli'nin orta bahçesinde dolaşırken görür gibiyim. Liseyi bitirdik. Harb Okulu'nu bitirdik. Aradan yirmiüç yıl geçti. Çeyrek yüzyıl sonra, sınıf arkadaşımın istifa dilekçe-

sini, hem büyük üzüntü, hem büyük övünçle gazetelerde okudum. Kâmil Savaş, herkesin, ama en çok bin kişilik sınıf arkadaşlarımızın yüzünü ağarttı.

Kâmil Savaş, *Harb Akademisi'ni bitirmiş*, kurmay olmuş, Albaylığa yükselmiş. Bununla da yetinmemiş. Ankara Hukuk Fakültesi'ni de bitirmiş.

Şimdi Kurmay Albay Kâmil Savaş istifa ediyor. Bu istifa, herhangi bir memurun istifası değildir. Nelerin feda edildiğini iyice anlamalıyız. Bir yürek otuz yıl, general olmak, orduları yönetmek tutkusuyla çarpmıştır. Ben o istifa dilekçesinde, o yiğit yüreğin çarpıntılarını duyuyorum. Bir istifa ile tepilen, kırkbeş yıllık yaşam, güç ve gelecek parlak günlerdir.

Önünde generalliğin kapısı açılırken, bu parlak geleceği bir yana itiveren Kurmay Albay Kâmil Savaş, istifa dilekçesinde bakınız ne diyor:

«Ordunun politika dışı bırakılması an'anesinin Uşak hâdiselerinde ağır bir darbeye mâruz bırakıldığını ve nihayet Kayseri hâdiselerinde şerefli ordumuzdan Anayasa sınırlarının dışında kalan vazifeler istenildiğini...»

«Bugün subay evlerinde oturan 500 subay ailesinin Vatan Cephesi ocaklarına geçtiğinin Devlet Radyolarıyla yayınlanması merhalesinden geçilerek Kayseri ve İncesu olaylarına kadar ilerlenmiş ve Millî varlığımızın temeli olan ordumuzu terkip eden subay, astsubay ve er camiası gece, gündüz ifa ettiği ağır hizmetlerinin yegâne mükâfatı olan bir an'aneden maalesef geniş öl-

çüde mahrum hale düşürülmüştür. Bu sebeple bağlı olarak, mensubu bulunmakla iftihar ettiğim ordudan ve mesleğimden istifa ediyorum.»

Tarihimize bakınız; ne zaman ordu politikaya karıştırılmışsa, sonuç korkunç olmuştur. Albay Kâmil Savaş'a, Binbaşı Osman Özkoçak'a daha okul sıralarında öğretilen, onların da kendilerinden sonra gelenlere öğrettiği buydu. Bunca yıl inandığı ilkelere, ne uğruna olursa olsun yüz çevirmemek, tam yiğitçe bir davranıştır.

27 yıllık asker Binbaşı Osman Özkoçak da istifa dilekçesinde şöyle diyor:

«2 Nisan 1960 sabahından 4 Nisan 1960 öğleye kadar CHP Genel Başkanı Sayın İnönü'nün Kayseri'ye gelişi münasebetiyle aslında bir zabıta tedbirinden ibaret olması gereken hâdisede, komuta ettiğim birliğime verilen ve tatbiki mutlak olarak istenen görev, anayasamızın sarih hükümlerine olduğu kadar, kanun, nizam ve talimatlarla şerefli mesleğimizin icaplarına da aykırı idi.

Bugünkü şartlar içinde bu kabil vazifelerin daima verileceğini tahmin etmek güç değildir. Bu şartlar altında, ömrümü harcadığım şerefli ordu hizmetinden istifa etmek zorunda kaldım.»

Ey profesörlerin kaltabanları, aydınların kaytaranları, yazarların kaypakları, Albay Kâmil Savaş'ın, Binbaşı Özkoçak'ın istifaları size hiç mi bişey söylemiyor?

Günümüzde en çok gereksinmesini duyduğumuz direnen aydınlardır. Çoktan beri böyle yi-

ğit direnişlerin özlemini çekiyorduk. Son yıllarda, Odalar Birliği Sekreterliğinden istifa eden Cihat İren'le, Albay Kâmil Savaş, Binbaşı Özkoçak, toplumumuza, kendimize güvenimizi artırdı. Kötü örneklerden bıkmıştık. Aramızdan, gençlere,

— İşte böyle olunuz! diyebileceğimiz yiğit aydınlar çıktı. Az da olsa yarına bir umut kıvılcımı.

Sınıf arkadaşım, senin bu yiğitçe davranışını övmekte kalemim güçsüz kalıyor. Gözlerimizin, karamsarlık perdelerini kaldırdın, kötümserlik paslarını sildin, içimizi ışıttın, aydınlattın. Öz çıkarlarını hiçe sayıp direnen sizin gibi yiğit aydınların yüzü suyu saygısına ayakta durabiliyor, tutunabiliyoruz. Sizler de olmazsanız, ne olacak: Ört ki ölem.

9 Nisan 1960 (Akşam)

AÇIKLAMA :

Bu fıkranın bulunduğu 9 Nisan 1960 tarihli gazete basılmaktayken, basımevine polisler gelip, basın makinesi rotatifi durdurdular. Makinedeki basım kalıbından, bu fıkranın önemli bölümlerini kazıdılar. Ama daha önce basılmış olan gazeteler Taşra'ya kamyonlarla gönderilmişti. Geri kalan gazeteler de, kalıptan kazınmış yerler yüzünden bu fıkra ak boşluklarla eksik olarak çıktı. Bu fıkra nedeniyle savcılık kovuşturmaya geçti.

27 Mayıs olayından birbuçuk ay önce bu yazıyı yazarken, mahkemeye verilip mahkûm edi-

leceğimi biliyordum. Ama mahkûm edilecek olsam da, bu yazıyı yazmamın yazarlık görevim olduğuna inanmıştım. Herşeyi göze alarak bu yazıyı yazarken, elbet birbuçuk ay sonra 27 Mayıs olayıyla iktidarın devrileceğini düşünemezdim bile. Nitekim bu fıkranın beyaz boşluklarla yayınlanmasından ve savcılıkça kovuşturulma açılmasından sonra, yazıların Akşam gazetesine konulmamaya, geri çevrilmeye başlandı. Bu durumda bikaç gün sonra Akşam gazetesinden ayrılmak zorunda kaldım.

LUMUMBA'NIN SON MEKTUBU

Bu yeryüzünde çok, pekçok dolaplar dönüyor, olmadık dalavereler çevriliyor. İnsanların sırtlarından geçinen başka insanlar, geri kalmış, gelişmemiş toplumların sırtlarından geçinen sömürgeciler ve sömürgenler, sömürdükleri insanların gözleri açılıp da gerçekleri görmesinler diye, bütün değer yargılarını başaşağı getirip ters çeviriyorlar. Böylece namuslu, namussuz, namussuz namuslu olarak tanınıyor; doğrular eğriymiş gibi gösterilirken, eğriler de doğruymuş gibi yutturuluyor. Gerçek yurtseverleri dış sömürgeciler ve iç sömürgenler, halka yurt haini olarak tanıtırken, kendilerini, beslemelerini ve uşaklarını da yurtsever diye gösteriyorlar.

Kısacası, sanki bu dünyada, ayaklarımızın üstünde değil de, başımızın üstünde duruyoruz ve herşeyi tepetaklak görüyoruz; biz görmüyoruz, bize öyle gösteriyorlar. Dış sömürgeciler ve iç sömürgenler, dalaverelerini ancak böyle yürütebiliyorlar. Halkı uyutabilmek için, her türlü, ama her türlü gericilik aracını afyon gibi, uyuşturucu madde gibi kullanıyorlar.

Bizim halk olarak, dünya olaylarını kavrayabilmemiz, doğruyu eğriden ayırt edebilmemiz ve

kandırılmamamız için, aklımızı iyice kullanmamız, olaylar üzerinde çok düşünmemiz gerekiyor. Bu kolay değil, zor iş... Aldanmak, aldanmamaktan çok daha kolaydır.

Kongo'nun ulusal kurtuluşu için savaşan Patrice Lumumba öldürüldü; Lumumba, yurdunun özgürlüğü uğruna canını verdi.

Biz, ulusal kurtuluşun ne olduğunu çok iyi biliriz. Mustafa Kemâl komutasında babalarımız, emperyalistlere, sömürgecilere karşı, yurdumuzun bağımsızlığı, özgürlüğü uğruna canlarını, başlarını koyup, düşman silâhlara karşı kutsal inançlariyle çarpışırken, bizim kuşak çocukları besinsiz analarının memelerinden süt değil, gözyaşı emiyorlardı. Onun için biz, Lumumba'nın ve onun yurttaşlarının acısını çok iyi biliriz ve sömürgecilerin dolaplarını da çok iyi anlarız.

Durum böyleyken, bizim bitakım yazarlarımızın, hele Ulusal Kurtuluş Savaşı'nı yaşamış olan bitakım yazarlarımızın davranışlarını anlıyabilmek gerçekten çok zordur. Biyandan pâdişahın idam fermanı çıkarttığı Mustafa Kemal'e batılı sömürgenlerin nasıl iftira ettiklerini unutmuş görünen bu yazarlar, Türkiye'de Lumumba'yı sevmiş olmayı bile suçlamaya kalktılar. Nedir bu?

Tunus'da çıkan »Afrique Action» adlı haftalık dergide Patrice Lumumba'nın son mektubu yayınlandı. Lumumba bu mektubu karısına yazmış. Hani Lumumba'yı sömürgeci uşakları zindanda öldürdükleri zaman, gazetelerde, kucağında çocuğuyla, karaderili, çırılçıplak, saçları kıvır kıvır ağlayan, yaslı bir kadının resmi çıkmıştı.

Lumumba'nın karısı... İşte o kadına yazılmış mektup... Yüreğinde birazcık insanlık sevgisi, doğruluk duygusu taşıyan, bu mektubu ağlamadan okuyamaz. Dergiden çevirdiğim Lumumba'nın son mektubunu sizlere sunuyorum:

«Sevgili karıcığım,

Okuduğun zaman, hayatta olup olmayacağımı bilmeden bu satırları yazıyorum. Belki de mektubum eline hiç ulaşmayacak. Yurdumuzun özgürlüğüne kavuşması için savaşırken, kutsal dâvamızın zaferinden bir an bile şüphe etmedim; bu dâvaya ben ve arkadaşlarım, hayatlarımızı koyduk. Yurdumuz için yalnız bitek şey istiyoruz: İnsanca var olmak, şerefli yaşamaya değer bir hayat; iki yüzlü, dalkavuk olmadan şerefle yasamak, kısıtlanmamış bağımsızlık... İşte bunları Belçika'lı sömürgeciler ve onların dostları hiç istemiyorlar. Ve onların, dolaylı - dolaysız, açık - örtülü olarak, Birleşmiş Uluslar'ın yüksek dereceli filân filân memurlarından yardım için dilekte bulunduğumuz zamanlar, birçok örgütlerden güç alarak isteklerimizi yerine getirmediler. Yurttaşlarımızdan kimisini baştan çıkarıp çürüttüler, bozdular, kimisini satın aldılar. Gerçekleri tersyüz edip bozmak, bağımsızlık isteğimizi aşağılamak için, ellerinden her ne gelirse yaptılar. Şunu söylemek isterim ki, ölsem de, kalsam da, hapiste kalsam da, çıksam da, ben, bütün bunları umurlamıyorum. Başlıca kaygum Kongo'dur; bizim mutsuz halkımızın özgürlüğü ayaklar altında çiğnenmektedir; işte benim tek düşüncem bu... İşte buyüzden hapse atıldık ve uzun zamandır halkımızdan ayrı tutulmaktayız.

Ama şunu bilsinler ki, inancıma bağlılığım sürüyor, ne yaparlarsa yapsınlar, bu inancım sarsılmıyacaktır.

Yüreğim tâ derinlerinden duyuyor ve biliyorum ki, er geç, halkımız iç ve dış düşmanlarını yenecektir. Sömürgeciliğe «paydos!» diyen insanlarımız çıkacaktır; burnu kaf dağında ama, can çekişmekte olan sömürgeciliğe karşı... Ve halkımız bağımsız yurdunda şerefine sahip olarak yaşama hakkını kazanacaktır.

Yalnız değiliz. Afrika, Asya, özgür uluslar ve dünyanın birçok yerlerinde bağımsızlıklarına kavuşmak için çalışanlarla yanyanayız, birliğiz. Sömürgeciler ve sömürgecilerin parayla tutulmuş uşak askerleri, çıkarcıları topraklarımızda kaldıkça, bizimle birlik olanlar savaşmalarından dönmeyecek ve bizi yalnız bırakmayacaklar.

Geride bıraktığım, belki de bir daha hiç göremeyeceğim oğullarıma şunu söylemek isterim: İleride, Kongo'nun parlak günleri gelecektir. Ve her Kongo'lunun bağımsızlığımızı yeniden kazanmak ve egemenliğimizi kurmak için, bu kutsal görevi tamamlayacağını umuyorum. Çünkü, şerefsiz bağımsızlık olamaz, adaletsiz şeref olamaz ve yurt, bağımsızlığına kavuşmadan hiç kimse özgür olamaz.

Zulüm, kötülük, aşağılama ve işkence beni, hiç bir zaman merhamet dilenmeğe zorlayamıyacaktır. Alçakçasına yaşamak ve kutsal ilkemden vazgeçmektense, yurdumun mutlu geleceği uğruna mahkûm olsam da, inançlarımdan ötürü zincire vurulsam da, başım dik olarak ölmeği yeğ tutarım.

Tarihin sömürgecileri lânetlediği günler de gelecek. O zaman tarih, Brüksel'dekilere ve onların yardımcılarına, sömürgecilerden ve onların kuklalarından nasıl kurtulup bağımsızlığımıza kavuştuğumuzu öğretecek. Bigün Afrika kendi tarihini yazacak ve güneyde, kuzeyde övüneceğimiz bir tarihimiz olacak.

Benim için gözyaşı dökmeyin! Çok kahırlar çekmiş yurdumun, özgürlüğü ve bağımsızlığı için ayağa kalkacağına inanıyorum.

Çok yaşa Kongo

Çok yaşa Afrika!

Patrice Lumumba

İşte bu yurtsever Lumumba'yı öldürten sömürgeciler, dünya halklarını aldatmak için, ölüsünün arkasından bile iftiralar atmaktan geri durmadılar. İyi ama, biz ulusal kurtuluş savaşımızdan zaferle çıkalı daha yarım yüzyıl bile olmadan, bizim bitakım yazarlarımıza ne oluyor?

İftira, iftira, iftira... Kim ne derse desin, Türk ulusal kurtuluşunun çocuğu olarak, Lumumba'dan, ezilenlerden ve bağımsızlıkları, özgürlükleri için savaşanlardan, canlarını verenlerden yanayım, yüreğim onlar için çarpıyor. Uynanan hakların yepyeni bir tarihi yazılacağına inanıyorum ve sömürgecilerle, sömürgenlerin ve onların uşaklarının çocukları, bu tarihi okurken, babalarından utanacaklar.

12 Mayıs 1961 - (Tanin)

TANIŞMA

Öncü'ye sürekli olarak yazmaya başlarken, ilerde çıkabilecek anlaşmazlıkları şimdiden önlemiş olmak için, bütün açık yürekliliğimle, hangi görüş ve inançta bir yazar olduğumu bikez daha okurlarıma bildirmek istiyorum. Toplumcu bir yazarım. Burada eleştirisini yapacağım olayları toplumcu bir görüşle ele almaya, bu açıdan yorumlamaya çalışacağım.

Toplumumuzun tanınmasında en açık gerçek şudur: Ulusal gelirimizin yüzde otuzsekizi, yurttaşlarımızın yalnızca yüzde ikisi arasında dağılmaktadır. Bundan daha göze batan sömürülme olamaz. Bu toplumun yüzde ikisi, doksansekizini sömürmektedir. Bu sömürme, kanunlar çerçevesinde olduğu için, kimse buna «kanunsuz» diyemez.

Gerçekleri görüp anlamamaları için, halkımızın çevresinde duvarlar yükseltilmekte, bitakım dokunulmazlıklar yaratılmakta, ortaya yasaklanmış kavramlar çıkarılmaktadır. Örneğin, «sınıf», «sosyalizm» bu yasak kavramlardandır. Türkiye sınıflı bir toplumdur. Üstelik, ulusal gelirin yüzde otuzsekizini, insanlarımızın yüzde ikisi aldığına göre, sınıf karşıtlığı keskinleşmekte-

dir. Bunun tersini söylemek, gerçekleri görmemek olur. Gelirin, yurttaşların yüzde ikisine dağılması, geri kalan yüzde doksansekizin sömürülmesi, toplumsal düzensizlik yaratmaktadır. Biz, işte bu bozuk düzene karşıyız; karşı olmayanlar da, ya bu bozuk gidişten çıkarı olanlar, yada bu gerçekten habersiz aldatılmış olanlardır.

Toplumcu bir yazarım demekle, ulusal gelirden haklarını alamayanlardan, sömürülenlerden, ezilenlerden yana, onlarla birlik olduğumu anlatmak istiyorum. Türkiye'de gelirimizin kaymağını alan yüzde ikilerden kurulan sınıfın karşısındayım.

Demokrasiyi benimsemiş bir yazar olarak, iktisadî hak ve hürriyetlerin olmadığı yerde siyasî demokrasinin kurulabileceğine inanmıyorum. Demokrasi, toplumdaki çıkarların, düşüncelerin, hakların, yani bütün varlıkların dengesidir. İktisadî denge bozulmuş, sınıflar arası karşıtlık keskinleşmişse, siyasî denge de kurulamaz. Bu durumda hangi iktidar olursa olsun, yapma yolla dengeyi sağlamak için baskıya başvurmak zorunda kalır ve ister istemez sağa kayar. Bizde, verilen demokratik sözlerin kâğıt üstünde kalışı, en iyi niyetlerin bile başarısızlıkla sonuçlanması bundandır.

Yazarlıktaki tutumuma gelince, kısaca söyliyeyim. En kolay kaytarılabilen iş, gazete yazarlığıdır. Bir yazar, kendisi için tehlikeli gördüğü günün konularını yazmayıverir, başka konuları ele alır. Çünkü hiç kimse bir yazarı, ille şu konuda yazacaksın, diye zorlamamaktadır. Yazar böylece yan çizince, okurların çoğu yazarın kay-

tardığını anlamaz. Günün en önemli konularından yan çizip, okurları eğlendirici yazılar yazmak da yazarın elindedir. Oysa bu tutum, düpedüz sahteciliktir. Bir satıcının mostralık mal gösterip, başka bozuk malları sürmesi nasıl dolandırıcılıksa. bir yazarın da, korkusu yüzünden, en önemli konuları bırakıp sudan konular üstüne yazması, yazı dolandırıcılığıdır. Sizi hiç bigün dolandıracak değilim.

Bu sözlerimle korkusuz bir kişi olduğumu da taslamak istemiyorum. Her uygar kişi, baskıdan korkar. Ama korku, doğru söylemeye engel değildir. Doğruluk duygusu, korku duygusundan üstündür. Şimdiye dek olduğu gibi, çıkarları uğruna halkı aldatmaya çalışanların, hayatları yalan temeli üzerine kurulu olanların, eğriyi doğru diye göstererek demokrasicilik oynayanların saldırılarına, iftiralarına uğrayabiliriz. Okurlarımın sağduyularına sesleniyor ve sezişlerine güveniyorum. Hiçbir art düşünceye yer vermeksizin, bütün açık yürekliliğim ve özdenliğimle, işte karşınızdayım.

1 Kasım 1961 - (Öncü)

SOSYALİZM AHLÂKTIR

Sosyalizmin dörtyüz türlüsü var, diye zihin karıştırmak isteyenlere karşıyım. Yalnız bundan bir türlü sosyalizm vardır ve başka türlüsü de yoktur anlamı çıkarılmamalıdır. Böyle bir sav, önce gerçeklere, olgulara aykırıdır. Biçok ülkelerde iktidara gelmiş, iktidardan düşmüş adı sosyalist olan yada başka adlı ama sosyalist öğretili partiler varken, tek sosyalizm vardır demek yanlış olur. Ancak şu da var ki, ülkelerinin özel koşullarından ötürü sosyalizmi uygulamadaki bütün bu ayrımlarına karşın, bütün bu partilerin birleştikleri bir çekirdek düşünce vardır. Sosyalizmi içinden çıkılmaz bir bilmece durumuna getirmektense, hepsinde ortaklaşa bulunan bu özü ortaya çıkarmak gerekir. Sosyalizmin biçimde gösterdiği değişiklik, uygulanacak, uygulanması istenen ülkenin kendine özgü koşullarından ileri gelmektedir. Elbette, Fransa için gereken sosyalizmle, Türkiye için, Amerika için gerekli sosyalizm, bu ülkelerin özelliklerinden ötürü, uygulamalarda değişir. Sovyetler Birliği'yle Çin Halk Cumhuriyeti, yine örneğin Bulgar Halk Cumhuriyeti, üçü de komünist yönetimli sosyalist cumhuriyetler oldukları halde, buralarda uygulamalar

birbirinin tpkısı değildir. Bu görünülere bakıp, beş türlü, yüz türlü komünizm vardır, denilmez.

Türkiye, çok partili düzene girerken, hiçkimse de çıkıp, üçyüz türlü demokrasi vardır dememişken, iş sosyalizme gelince, üç-dört yüz türlü sosyalizm vardır denilmeye başlanmıştır. Niçin? Emekçileri şaşırtmak, tıpkı dinde yobazların yaptığı gibi, sosyalizmi yalnız bitakım seçkin aydınların anlayıp konuşabilecekleri bir süs, fantezi haline getirmek.

- Sosyalizm, insanın başka insanlarca sömürülmemesi için emeğin değerlendirilmesi, emek değerince kazanılmasıdır.

- Sosyalizm, insanların yarın korkusundan kurtarılarak bugünlerinde ve geleceklerinde güvene kavuşmalarıdır.

- Sosyalizm, ancak toplumsal adalet ve güvenliğin gerçekleştiği toplumlarda kişiliklerin gelişip gerçekleşebileceği demektir. Bunun için kıran kırana bir savaşma olan kurt kanununa karşıdır.

- Sosyalizm, insanların eşit koşullar altında yetişip yarışmaları, hak ettikleri, lâyık oldukları ve çalıştıkları oranda kazanmaları, bu oranda dünya nimetlerinden yararlanmalarıdır.

İşte bunun içindir ki, en iyi ekonomik ve sosyal düzen olan sosyalizm, hem de en iyi ahlâktır. Ancak sosyalist bir düzen içinde genel ahlâk yükselebilir, birey ahlâkı düzelebilir, aile ahlâkı sağlamlaşabilir.

İşçi hareketlerinin sıklaştığı, önüne geçilmez bir yoğunluk kazandığı bugünlerde, bu olumlu akımı terse çevirmek, hızını kesmek isteyenler bulunabileceği, bulunduğu için, bu kanunun üzerinde önemle duruyor, dikkati çekiyoruz.

Aralık 1961 - (Öncü)

SUS, KİMSE DUYMADAN

Bu gerçek olayı sizlere anlatmam doğru mudur, bilemiyorum. Çünkü, komşumuz Yunanistan'ın bu devlet sırrını açıklamam, belki de casusluk sayılabilir. Ama ne olursa olsun, anlatacağım; çünkü anlatmazsam, patlayacakmış gibi oluyorum. Anlatayım da rahatlıyayım. Beri yandan, bana bu olayı anlatan Yunanlı albayın başının derde girmesini de istemiyorum. Arkadaşım albayın başının belâya girmemesi için, adını açıklamayacağım.

Sözünü ettiğim Yunanlı albay, benim çocukluk arkadaşımdır. Türkiye'de doğmuştur. Türkiye'nin Ulusal Kurtuluş Savaşı'ndan sonra, daha dokuz yaşındayken, ailesiyle birlikte, Yunanistan'a göçetmiştir. Ama biz onunla yıllardanberi ilişkimizi kesmedik, arkadaşlığımızı sürdürüyoruz, mektuplaşıyoruz. İlk kez Yunanistan'a gidişimde, kendisini ziyaret etmiştim. O da geçenlerde — bir tedbir olarak tarihini yazmayacağım — Türkiye'ye gelmişti. Elbet bana da uğradı. Çocukluk arkadaşımı evimde konuk ettim.

Onun evimize geldiği gün, bizim gazetelerin bir-ikisinde Yunanistan'a değgin bir haber çıkmıştı. O haberi buraya aktarıyorum:

«— Atina Cumhurbaşkanı Papadopulos'u devirerek işbaşına geçen Cunta'nın sessiz ve sessiz olduğu kadar da sert bir politikayla rejime karşı olanları ortadan kaldırmaya başladığı haber verilmektedir. Cuntanın dikta rejiminin baş düşmanları olan işçiler ve öğrencilerle aydınlara karşı çok sessizce ama amansızca bir baskıya giriştiği söylenmektedir. Gizikis'in işbaşına geçmesinden sonra yürütülen bu sessizlik içindeki çok kıyıcı baskı politikası...»

Haber, işte böyle birçok «sessiz» kelimeleriyle doluydu.

Arkadaşım Yunanlı albaya, Yunanistan'da işçilere, öğrencilere, aydınlara yapılan bu amansız baskının gerçekten çok büyük sessizlik içinde mi olduğunu, böyleyse, bunun nedenini sordum.

Albay dostum, gerçekten de Yunanistan'daki ağır baskının çok büyük sessizlik içinde yapıldığını söyledi. Bu sessizliğe bir örnek olarak, başından geçmiş bir olayı anlattı. Ben de, anlattığı bu olayı, onun ağzından sizlere aktarıyorum:

«Bigün, askerî otomobille, Atina'dan yirmi kilometre kadar uzaklıktaki bir karargâha gidiyorduk. Arabanın şoförü bir erdi. Erin yanında bir binbaşı vardı. Biz, arabanın arkasında üç kişiydik. Sağda, diktatörümüz General Gizikis vardı. Ben soldaydım. Benimle General Gizikis arasında kurmaybaşkanı vardı.

Arabamız giderken, şoför, yanındaki binbaşıya alçak sesle,

— Beş-altı yüz metre sonra demiryolu geçidinden geçeceğiz! diye fısıldadı.

Binbaşı da, büyük bir dikkatle, bana dönüp, şoförün kendisine fısıldadıklarını bana fısıldadı:

— Beş-altı yüz metre sonra bir demiryolu geçidinden geçeceğiz.

Binbaşıdan bir gizli bilgi almıştım. Bu durumda, ne yapmam gerektiğini düşünmem bile gerekmezdi. Hemen sağımdaki Kurmaybaşkanının kulağına aynı sözleri fısıldadım. Kurmaybaşkanı da sağındaki General Gizikis'in kulağına eğilip fısıldadı:

— Efendim, beş-altı yüz metre sonra bir demiryolu geçidinden geçeceğiz.

Gerçekten de beş-altı yüz metre gittikten sonra demiryolu geçidinden geçmiştik ki, bu kez şoför, yine çok alçak sesle, sağındaki binbaşıya,

— Binbaşım, bir kilometre ilerde köprüden geçeceğiz... diye fısıldadı.

Binbaşı hiç vakit kaybetmeden bu bilgiyi fısıldıyarak bana aktardı:

— Albayım, bir kilometre ilerde bir köprüden geçeceğiz...

Tabii ben de durmadım. Büyük bir gizlilik içinde sağımdakine fısıldadım:

— Başkanım bir kilometre ilerde bir köprüden geçeceğiz.

Kurmaybaşkanı da bu bilgiyi fısıldayarak General Gizikis'in kulağına söyledi.

Şaşılacak olan, şoförün dediği çıkıyordu. Köprüden geçtikten bir süre sonra, şoför bukez, daha alçak sesle fısıldayarak, az ilerde, sağda bir fabrikanın önünden geçeceğimizi söyledi. Habe-

ri alan binbaşı yine fısıldayarak, ama daha da sesini alçaltarak, bana aktardı. Ben de alabildiğine sesimi alçaltarak sağımdaki Kurmaybaşkanına bilgiyi aktardım. Elbet, Kurmaybaşkanı da bu haberi, General Gizikis'in kulağına fısıldamıştı.

İşte biz yol boyunca, şoförün fısıldayarak verdiği bilgileri birbirimize fısıldayarak aktarıyorduk. Epiyce yol almıştık. Bukez General Gizikis, solundaki Kurmaybaşkanının kulağına,

— Neden böyle fısıldaşarak konuşuyoruz? diye sordu.

Kurmaybaşkanı da daha alçak sesle bana aynı soruyu sordu. Bu durumda, ben de fısıldayarak Binbaşıya sormak zorunda kaldım:

— Bınbaşım, neden böyle fısıldaşarak konuşuyoruz?

Binbaşı, bu sorunun cevabını kendisinin vermesi gerektiğini sanarak ilkin bocaladı. Sonra kendini toparlayıp, solundaki şoförün kulağına eğilip, çok önemli sırlar söylüyormuşuz gibi... Belki de artık fısıldadı.

Bir eli direksiyondaki şoför, öbür eliyle boğazını tutarak,

— Sizin neden fısıldaştığınızı bilmem, ama ben hamama gitmiştim. Hamamdan çıkınca da buzlu bira içtim, sesim kısıldı. Ondan fısıldıyorum... dedi.

Albay dostum, başından geçmiş bu olayı anlattıktan sonra,

— İşin daha şaşılacak yanı, dedi, şoförün bu sözlerinden sonra da fısıldayarak konuşmamızı sürdürdük.

— Neden? diye sordum.

— Gerçek nedenini bilemem, dedi, ama belki de, birbirimizden enayiliğimizi saklamak için böyle yapıyorduk; hani yani biz şoföre uyup fısıldaşmıyoruz da, gerçekten çok önemli sırlar söylüyormuşuz gibi... Belki de artık fısıldaşmaya alışmıştık da ondan hep fısıldaşıyorduk... Evet, Yunanistan'da herşey sessiz sessiz yapılıyor. Ama yalnız Yunanistan'da mı böyle?

— Doğru, diye cevap verdim, tavuk yumurtlayınca, yumurtasını herkes görsün diye gıdaklayarak yedi mahalleyi ayağa kaldırır. Oysa kedi pisleyince, sessiz sessiz pisliğini örter.

Yunanlı albay, kulağıma eğilip,

— Sus, kimse duymadan konuşalım! diye fısıldadı.

18 Mart 1974 - (Olay)

BU ZAMLARIN SONU NEREYE VARACAK?

İkisi de komşumdu. Birbirlerini çekemezlerdi. Pek az arayla ikisi de emekli oldu. Yüklüce ikramiye aldılar. Aldıkları ikramiye parasıyla ticaret yapıp zengin olmak istiyorlardı. Ticaret konusunda bilgileri olmadığı için, bu konuda bilgili uzmanlara danıştılar.

Birinin danıştığı uzman, ünlü bir maliyeciydi. Ona, elindeki bütün parayla altın almasını salık verdi. Çünkü kısa sürede altın fiyatı iki katına yükselecekti. Komşum, maliyecinin dediğini yaptı. Bütün parasını altına yatırdı.

Öbür komşum da ünlü bir ekonomi uzmanına başvurdu. Ekonomici ona, bütün parasıyla yapı demiri almasını öğütledi. Çünkü kısa sürede demir fiyatı iki katına yükselecekti. Komşum, ekonomicinin sözünü dinledi. Bütün parasıyla demir aldı.

Altın alan komşum, bir süre sonra maliyeciye, şimdi ne yapacağını sordu. Maliyeci ona, elindeki altını satmasını söyledi. O da sattı. Bu satıştan yüzdeyüz kazanmıştı. Çok sevinçliydi. Yine maliyeciye, ne yapması gerektiğini sordu. Maliyeci, yine bütün parasını altına yatırmasını söyledi. O da öyle yaptı. Ama altın fiyatları çok yük-

seldiğinden, ilk aldığı altının, ancak yarısı kadar altın alabilmişti.

Demir alışverişine başlayan komşum, bir süre sonra ekonomi uzmanına, ne yapması gerektiğini sordu. Ekonomici ona, elindeki demiri satmasını söyledi. O da sattı. Bu alış-verişten yüzdeyüz kazandığı için çok sevinçliydi. Yine uzmana ne yapacağını sordu. Uzman, yine demir satın almasını söyledi. O da elindeki paranın hepsiyle demir aldı. Ama demir fiyatları çok yükseldiğinden, bu kez ilk aldığı demirin ancak yarısını alabilmişti.

Altın borsacısı maliyeciye başvurdu. Ne yapması gerekiyordu. Elindeki altınları satması gerekiyordu. Sattı. O kadar çok para kazanmıştı ki, sevinçten uçuyordu. Bu işe gençliğinde başlamış olsaydı, şimdiye dek milyarder olurdu. Peki, şimdi ne yapacaktı? Maliyeci ona, yine altın alması-nı söyledi. O da aldı.

Demir tüccarı, ekonomiciye başvurdu. Ne yapması gerektiğini sordu. Elindeki demirleri satması gerekiyordu. Sattı. O kadar çok para kazanmıştı ki, sevinçten uçuyordu. Bu işe gençliğinde başlamış olsaydı, şimdiye dek milyarder olurdu. Peki, şimdi ne yapacaktı? Ekonomici ona, yine demir satın almasını söyledi. O da aldı.

Altın borsacısı, maliyecinin verdiği akla göre davranıyordu. Yani durmadan altın satın alıp, bu altını aldığı fiyattan çok daha yüksek fiyata satıyor, pek çok para kazanıyor, bu parayla yine altın satın alıyordu, ama aldığı altın, bir önce satın aldığı altının yarısı, üçtebiri, hatta dörtte-

biri kadar ancak oluyordu. Her satışta kazandığı para birkaç katı çoğalıyor, ama her satın alışta, aldığı altın birkaç kat azalıyordu. Bir zaman sonra öyle oldu ki, altın satışından kazandığı o kadar çok parayla, yeniden satın aldığı altın, bir bozuk para çantasına konulacak kadar küçüldü.

Demir tüccarı, ekonomi uzmanının verdiği akla uyuyordu. Yani durmadan demir satın alıp, bu demiri aldığı fiyattan çok daha yüksek fiyata satıyor, pekçok para kazanıyor, bu parayla yine demir alıyordu, ama satın aldığı demir, bir önce aldığı demirin yarısı, üçtebiri, hattâ dörttebiri kadar ancak oluyordu. Her satışta kazandığı para birkaç kat çoğalıyor, ama her satın alışta aldığı demir birkaç kat azalıyordu. Bir zaman sonra öyle oldu ki, demir satışından kazandığı o kadar çok parayla, yeniden satın aldığı demir, evinin bahçesinde bir köşeye yığılabilecek kadar küçüldü.

Demir tüccarının bankada parası vardı, kasasında parası vardı, masasında parası vardı, kesesinde parası vardı. Ama demir öyle pahalılanmış, öyle pahalılanmıştı ki, demir satın alabilmek için, bütün parasını yatırmak zorunda kalmıştı.

Bugün demir tüccarını, evinin duvarına çakılmış çok kalın, büyük bir temel çivisine iple asılı olarak buldular. Yerde de şu kısacık son mektubu vardı: «Bütün param, kendimi astığım bu temel çivisini satın almama ancak yetti. Ölümümden kimse sorumlu değildir. Miras olarak bıraktığını temel çivisinin mezar toprağımın al-

tına, dikine konulmasını istiyorum.»

Komşum demir tüccarının cenaze törenine, öbür komşum altın borsacısı da gelmişti. Çok üzgündü. Yaşlı gözlerle yanıma sokuldu, şöyle dedi:

— Hiç olmazsa o, elindeki bir yığın parayla, kendini asabileceği bir sağlam temel çivisi olsun satın alabildi. Ya ben ne yapayım, Elimdeki yığınla parayı vererek satın aldığım altın gitgide o kadar küçüldü ki, son satın aldığım altını nereye koyduğumu bile hatırlamıyorum. Karım odayı süpürürken tozlara mı karıştı, pencere açıkken bir rüzgârla uçup bir yere mi girdi, ne oldu, bilemiyorum; bildiğim bişey varsa yok oldu. Ne mutlu demir tüccarı komşumuza ki, elindeki son parasıyla hiç olmazsa kendini asabilecek bir temel çivisi olsun satın alabildi, üstelik bunu miras da bıraktı. Ya benim, benim neyim var: Hepsi toz olup uçtu, toz...

8 Nisan 1974 - (Olay)

KURT KANUNU

Eşkiyalığın, kumarın, kadın satışının bile kendine özgü kanunu var. Örneğin adam ünlü bir dolandırıcıdır diyelim, ama kumar oynar da borçlanırsa, alacaklısını dolandırmaz, «Kumar borcu namus borcu» der, bigün borcunu öder. Kumarın kanunu böyle yazar.

Cezaevine girip hırsızlarla bir koğuşta düşüp kalkmış olanlar bilirler: Hırsızlar için çalmak utanç değil, bir işti. Ama bir hırsız başka bir hırsızdan bişey çalarsa bu, ayıptır; hırsızlığın kanununu bozmuş olur. Öbür hırsızlar böylesine «Ulan alçak, hırsızlığın da şerefini pisledin!» derler.

Soylunun pusu kurup düşmanını öldürmesi kancıklıktır; eldivenini yüzüne fırlattığı düşmanını iki tanık önünde vuruşarak öldürecektir; şövalyelik kanunu böyle yazar.

Kanun dışı eylemlerin bile kendine özgü bir kanunu olması bir çelişki gibi görünürse de, her işin, her topluluğun, her toplumun, her sınıfın kendi kanunu olması insanlara yaşama kolaylığı sağlar; çünkü insan karşısındakinin neyi, niçin, nasıl, neden yapacağını yada yapmayacağını bilerek ona göre davranır.

Bir toplum düşünelim ki, orda onaylanmış

bitakım yazılı kanunlar olduğu halde bunların hiçbiri geçerli değildir, yada kimisi, kimi zaman, kimi yerde, kimi insan için geçerli, başkaları için geçersizdir. Diyelim orda, sosyal devlet var, deniliyor, sonra da insanlar konut kirası ödemek için rüşvetçilik, sahtecilik, dalavera yapmak zorunda bırakılıyor. Devletçiyim deniliyor, ama devlet eliyle özel teşebbüsün işkembesi şişiriliyor. Demokrasi var deniliyor, ama halk oy'una tuvalet kâğıdı kadar bile değer verilmiyor.

Sağı solu belli olmayan, hiç bir belli kanunun geçerli olmadığı, gücü gücü yetene boğuşmanın yürürlükte olduğu yerler için orda «Kurt Kanunu» var deniliyor. Oysa yüzyıllardan beri durmamasıya hayvanlara hakaret etmekte olan insanoğlu «Kurt Kanunu» terimiyle zavallı kurtlara da hakaret etmiş oluyor; çünkü kurtların bile kanunları var. Kurtlar bile aç kalınca durup dururken birbirlerini parçalayıp yemiyorlar. İşte kurt kanunlarından biri:

Zorlu kış günlerinde avlanacak bişey bulamayıp açlıktan ölümle yüzyüze gelen kurtlar, buzlu yere art ayakları üstüne çepeçevre otururlar, birbirlerinin gözlerinin içine bakarlarmış, hem de gözlerini hiç kırpmadan! Aç kurt gözlerinin korkunç bakışları birbirlerinin gözbebeğine çivilenirmiş. Birbirlerini sivri, keskin bakışlarıyla manyetize edip uyutmak için bakışır dururlarmış, gözleri diş olmuş... İçlerinde en zayıfı, en yorgunu, en aç olanı hangisiyse, ilkin onu seçer bakarlarmış ki, dayanamayıp çabucak uyuyuversin. En sonunda içlerinden biri, kurt kardeşlerinin ışıl ışıl yanan, sivri, keskin bakışlarına

dayanamaz, göz kapakları çekitaşı olur, uyurlarken, öbür kurtlar üstüne çullanır, parçalar yerlermiş onu. Sonra kanlı ağızlarını yalayarak yeniden çepeçevre oturur, birbirlerini uyutmak için bakışlarını karşılarındakinin gözbebeğine çivilerlermiş. İlk gözü kapananın üstüne...

Kurtların bile birbirlerini parçalayıp yemek için bir kanunları var, gözünü açacaksın, uyumayacaksın...

Kurt kanunu yürürlükte denilen öyle toplumlar var ki, orda bir yurttaş insan kardeşlerinin tırnakları ve dişleriyle parçalanmamak için nice gözünü açsa, uyumamaya çalışsa, yine boşuna... Bu kez de ona, «ilâçtır, iyi gelir..» diye üstü parlak renklerle kaplı afyon hapları yutturup öyle uyutuyorlar, sonra da saldırıp parçalıyorlar. Afyonla insanları sersemletip uyutmak kurt kanununa bile sığmaz...

17 Kasım 1963 - (Akşam)

YOL DÜZENİ

Yol birdenbire karıştı. Ama bu karışma, her zamanki karışma, alıştığımız kargaşalık değil. Başka türlü karışma. Bir çığlık koptu. Yukarı baştan bir akın oldu. Patır patır ayak sesleri, koşuşma... Derken birbirine çarpan, bindiren, toslayan... Gürültü gittikçe büyüdü. Anlatılır gibi değil.

«Ne var, ne oluyor?» demeye kalmadı, hepimiz bir karambol olduk. Korkunç bişey olduğu belliydi, ama neydi? Önüne geleni yutan bir sel baskını, yılan gibi yerin altından kıvrıla kıvrıla bize doğru uzanan yer depremi, alevleri dil dil uzanan yangın, bir kasırga, bir baskın, bir felâket... En doğrusu bütün bunların hepsi birden...

Kimi yıkılıp altta kalıyor, kimi «annecim!» diye, kimi «polis!.. diye bağırıyor. Küfeler, işportalar, sepetler, sandıklar ve hele insanlar hep birbirine girdi. Bir kadın, arkadan gelen baskı ile balıkçının içi su dolu, yarıdan kesik fıçısı içine düştü. Bir yaşlı adam da balıklama patlıcan küfesinin içine daldı.

Yerlerde karpuzlar, şeftaliler, bardaklar yuvarlandığından, üstüne basan tepetaklak oluyordu. Elinde zenbili olan bir kadın, yerde bir şef-

talinin üstüne basmasıyla, iki metre kadar vıjj diye kayıp zenbilin havada uçması, kadının da bacaklarının zafer işareti gibi havada ayrılıp yere kapaklanması bir oldu. Havada uçan bir sepet, bir adamın kafasına geçti.

Kaçışanlardan birine,

— Ne oluyor böyle yurttaş? dedim.

— Ben bilir miyim? dedi.

— Bilmezsin de ne diye kaçıyorsun? dedim. O da bana,

— Sen ne diye kaçıyorsun? dedi.

Bu, yurttaşın ayakta söyleyebildiği son sözü oldu. Bir domatesin üstüne basmasıyla yere yapışması bir oldu.

Deminki soruma başka biri,

— Herkes kaçıyor, biz de kaçıyoruz. Anca beraber kanca beraber... dedi.

Ben de ona,

— Kaçalım, dedim, elle gelen düğün bayram... Kaçalım.

Nereye kaçacaktık? Bizi nereye kadar kovalıyacaklardı?

Yoksa düşman baskınına mı uğramıştık.

— Ben, daha çok kaçamadım. Boylu boyunca yerde yatan bir yurttaşın üzerinden atlamıştım, yerdeki bir makaranın üstüne düştüm. Ayağımın altındaki makarayı bir kaç metre patinaj tekerleği yerine kullandımsa da sonunda tepetaklak gelip «hıh!» diye içimden bir ses çıkararak, yıllardır görmediğim bir eski arkadaşı kucaklar gibi iki elimle bir dükkân kepengine sarıldım. Oracığa çöktüm. Önümden coşmuş insan deresi geçti, geçti, geçti... Sonunda insanlar

bitmiş olacak, insanlığın sonu gelmiş olacak ki, ortalığa korkunç bir sessizlik çöktü. Kalkamıyacak biçimde yere yuvarlananlardan başka görünürde kimseler yoktu.

Neden sonra karşıdan iki kişi göründü. Geniş yolda akşam gezintisine çıkmış gibi sallana sallana, salına salına, ağır aksak geliyorlardı. Birinin iki eli arkasında, birinin de bir eli palaskasında, bir eli cebindeydi. Bunlar iki komutan, iki fatih olmalıydılar. Ağır ağır başlarını çevirerek, gözbebeklerinde oturmuş belli belirsiz «resmî» bir gülümseyiş, sağa sola bakıyorlardı. Elinde, içi iplik, makara, lâstik, kordelâ dolu bir işporta tutan yaşlı bir kadının yanına gittiler. Elleri arkasında bağlı olanı,

— Yolu kapamayın diye kaçtır söylüyoruz... dedi, burada satış yapılmıyacak. Nedir bu işporta?

Yaşlı kadın,

— Benim değil, dedi, benim bişey sattığım yok.

— Peki bu işporta ne?

— Söyledim ya, benim değil. Ben pazara öteberi almıya gelmiştim. Deminki kargaşalıkta birisi elime bu işportayı tutuşturdu, kaçtı.

— Karakola gel de bakalım.

Sağında biri, solunda biri, ortada kadın, uzaklaştılar. Biz, yerlerde yatanlar da belimizi, bacağımızı tutarak doğrulduk.

— Vay vay vay... diye inliyerek kalkan birine,

— Bu iki kişi kimdir, ne yapıyorlar? dedim.

— Yolları açıyorlar, ulaşımı sağlıyorlar, gidiş - gelişi düzenliyorlar! dedi.

22 Eylül 1958 - (Yeni Gazete)

HELİKOPTER HIRSIZININ SORGUSU...

Uzun yıllar Birleşik Amerika'da kalmış bir arkadaşımın iddiasına göre, Birleşik Amerika'nın en büyük gelir kaynağı, müstehcen yayın endüstrisiymiş. İddiasını ispat için evine çağırdı, belgeler göstereceğini söyledi. Gittim. Evinde, kadınlı, erkekli başka konuklar da vardı. İlkin müstehcen albümleri önümüze döktü. Biyandan da açıklıyordu. Her endüstri gibi, müstehcen yayın endüstrisi de gelişerek dış pazarlara açılıyormuş. Bu endüstri ilkin müstehcen kitaplarla başlamış... Sonra müstehcen albümler yayınlanmış. Daha sonra bir yenilik olarak müstehcen plâklar yapılmış.

Arkadaşım, ilerleyen tekniğe paralel olarak gelişen müstehcen yayın endüstrisinin, müstehcen kitap, albüm ve plâklardan sonra, müstehcen filmler de ürettiğini söyledi.

Onunla her karşılaşmamızda, teknik ilerlemelerin, yeni teknik buluşların, müstehcen yayın endüstrisinde ne gibi gelişmeler sağladığını soruyordum.

Yine bigün bu soruma karşılık, CİA'nın kullandığı teknik araçların ve yöntemlerin, müstehcen yayın endüstrisinde de kullanıldığını söyledi.

Bir gece kalabalık konuklar arkadaşımın evinde toplanmıştık. Bize açıkladığına göre, CİA, istediği kişilerin telefon konuşmalarını dinlemekle kalmıyor, gizli dinleme aygıtlarıyla evlerinin içinde, hattâ yatak odalarındaki konuşmaları, fısıldaşmaları bile dinliyormuş. Uzak - objektiflerle, özel ışınlı objektiflerle de, çok uzaklardan, kapalı kapı ve duvarların arkasındakilerin resimlerini çekebiliyormuş. Müstehcen yayın endüstrisi, CİA'nın kullandığı işte bu teknik araçlardan, aygıtlardan ve yöntemlerden yararlanmaya başlamış. CİA'dan ders alarak, yüksek düzeyde kişilerin, ilerigelenlerin, büyük yönetmenlerin yatak odalarındaki konuşmaları, aşk iniltilerini, gizli fısıltıları, kösnül solumaları ses bandına alıyorlarmış. O gece bu bantlardan bir ikisini de dinledik. Bu türlü filmlerden bikaçını da seyrettik. Filmlerden biri, filmin kahramanı yaşlı bir erkek, ona eşlik eden de çok genç bir kadın olduğundan, bir komedi filmi olmuştu.

Geçenlerde arkadaşımla yine karşılaştık. Sevinçliydi. Çünkü, müstehcen yayınlar endüstrisi, müstehcenin artık sonuna varınca, yani müşterilerin sonsuz müstehcenlik isteklerini karşılayamaz olunca, konusunu ve biçimini değiştirerek, müşterilerinin yeniden ilgisini çekmeye başlamış. Bu değişikliğin ne olduğunu sordum. Anlattı. Artık klâsik müstehcenden vazgeçilmiş. Onun yerine, yine CİA yönetmlerinden yararlanılarak, yapılara gizlice yerleştirilen dinleme aygıtlarıyla, Birleşik Amerika'da yapılan bütün gizli sorgulamaları ses bantlarına alıp bunları iç ve dış pazarlara satıyorlarmış. Söyledikleri inanılacak gi-

bi değildi. Ama bunlardan birini, evinde bize de dinletince, ben de inandım.

Olayı herkes gibi sizler de biliyorsunuz. Birleşik Amerika'da enerji bunalımından ötürü, Beyaz Saray'da bile geceleri ışık yanmıyor. 20 yaşında Robert Preston adında bir Amerikalı er, Maryland üssü'nden bir helikopter çalıyor. Geceleyin, karanlıktaki Beyaz Saray'ın üstünde uçarken, bindiği helikoptere ateş ediliyor. Er Robert Preston, yara alan helikopteri, Beyaz Saray'ın yemyeşil çimenleri üzerine indiriyor.

Arkadaşım, işte bu erin çok gizli yapılan sorgulamasını bana, ses bandından dinletmişti. Ama Robert Preston da, onu sorguya çekenler de Türkçe konuşuyorlardı. Bunun nasıl olduğunu sorduğumda arkadaşım, bu ses bantlarının, sürümünü arttırmak için, hangi ülkeye ihraç edilecekse, o ülkenin dilinde dublaj edildiğini söyledi. Şimdi sizlere, Robert Preston adlı erin çok gizli sorgusunun çok ilginç bulduğum bir bölümünü aktarıyorum.

*
**

— Bay Robert Preston, muayene sonunda deli olmadığınız anlaşıldı. Niçin helikopterle Beyaz Saray üstünde uçtunuz?

— Siz neyle uçmamı salık verirdiniz?

— Sizin soru sormaya yetkiniz yok; yalnız sorduklarımıza cevap vereceksiniz.

— Ben aslında Beyaz Saray'ın üstünde jet'le dolaşmayı tercih ederdim. Ama ne yazık ki, o sırada üssün havaalanındaki bütün uçaklar görevliydi. Ben de boş bulduğum bir helikopteri kaçır-

mak alçakgönüllüğünü göstermek zorunda kaldım.

— Peki, uçmak için, neden geceyi seçtiniz?

— Bir iddia üzerine oldu bu... Beyaz Saray'ı koruyan gizli ajanların geceleyin uyuduklarını söylemişlerdi. Oysa ben, ajanlarımızın görev başındayken, ne gece, ne de gündüz uyuduklarını söyledim.

— Bravo Bay Robert Preston...

— Teşekkür ederim. Ben, ajanlarımızın, yalnız izinli oldukları geceler, yataktayken, karılarının yanında uyuduklarını söyledim.

— Hangi amaçla Beyaz Saray'ın üstünde uçtunuz?

— Dedim ya, bir iddia üzerine... Beyaz Saray'ı koruyanların kör nişancı olduklarını, atışlarda hep karavana attıklarını, hiçbir hedefi vuramayacaklarını iddia ediyorlardı.

— Siz ne dediniz?

— Elbette ajanlarımızı savundum. Bizim Beyaz Saray ajanlarının, havada uçan sineği gözünün bebeğinden vurabileceklerini, çok keskin nişancı ve usta atıcı olduklarını söyledim. İddiamı ispat için de, çaldığım helikopterle geceleyin Beyaz Saray'ın üzerinde uçtum. Dediğim çıktı. Ajanlarımız, gece karanlığında bile helikopteri vurdular. İddiamı kazandığım için çok mutluyum. Beyaz Saray'ın gizli ajanlarıyla övünüyorum.

— Bravo Bay Preston.

— Teşekkür ederim.

— Sizinle iddiaya girenler kimlerdi?

— Amerika aleyhinde çalışan düşman casusları.

— Sizin onlarla ilişkiniz ne?

— Bunu siz çok iyi biliyorsunuz; sizin verdiğiniz görevle, iki yıldanberi onlarla birlikte çalışıyorum.

— Bay Robert Preston, sözlerinize dikkat edin!..

— Sorguma başlarken, doğru söyleyeceğime bana yemin ettirdiniz.

— Helikopterle uçmak için, neden Başkan Nikson'un Beyaz Saray'da bulunmadığı bir geceyi seçtiniz?

— Çünkü, Nikson'u kaçırmak için helikopterle geldiğim sanılabilir. Oysa Birleşik Amerika aleyhine çalışan düşman casuslarına göre, Birleşik Amerika için Nikson'dan daha iyi, ondan daha uygun bir başkan bulunamazdı. Başkan Nikson'un hangi gece Beyaz Saray'da bulunmayacağını da, bana onlar haber vermişlerdi.

8 Mayıs 1974 - (Akbaba)

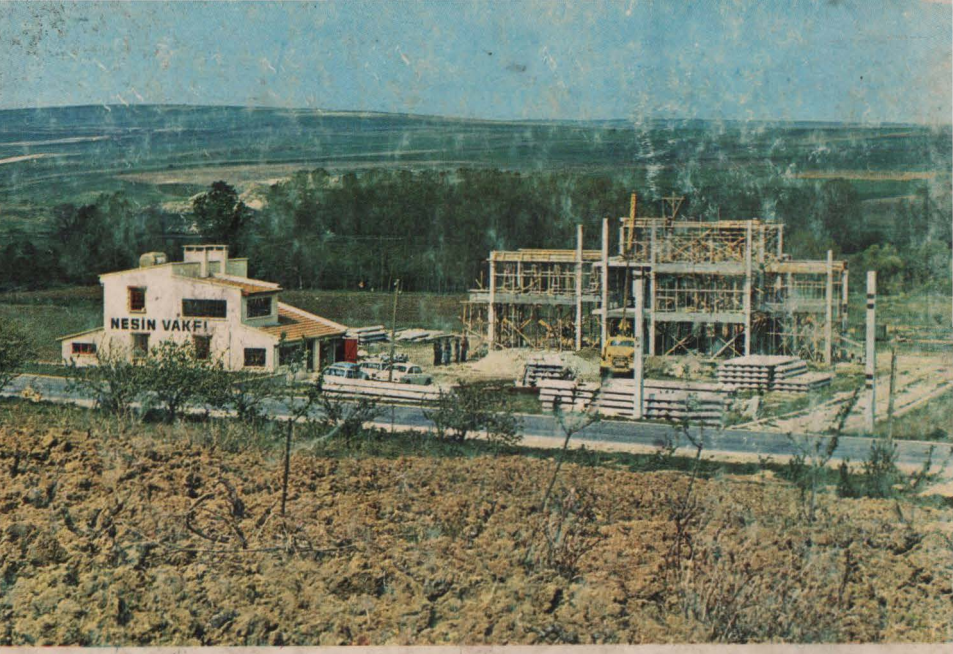
İÇİNDEKİLER

Coni, Bayrağa Dokunma 7
Kibritlerde Eşitlik 9
Biri Arabada Biri Yaya 13
Zamazingo 18
Ah Yaramaz Kız, Ah! 21
İnsan Hakları Üzerine Sözlük 24
Pastanede Buluşalım 28
Gafiller Gafletteler 31
Bir İstifa 33
Ailem Değil mi? 37
Herkes Pusuda 40
Tatlı Muhalefet 43
Sevgilim 47
Ooooh, Ne Âlâ!.. 50
Güzelim Konu 53
Benim Gölve'lilerim 56
Şehirlerarası 60
İlki Zor Gelir 63
Delifişek Bir Sinek 66
Ferferik 69
Ya Bu Bataklık 72
Tarihî Film 75
Balo Gazetesi İçin Yazı 77
Devenin Başı 80
Allasmarladık 86
Esat Adil 88
Yuvarlanıp Gidiyoruz İşte 90
Ha Yavrum Ha 93
Ne Verirseniz Verin 97
Kadın mı Balkon mu? 100
Objektif Korkusu 103
Mutlu Olmak İster misiniz? 107
Matbuat Nizamnamesi 112
Üçbin Çıplak 117
Sağol Yiğit Albayım 121
Lumumba'nın Son Mektubu 126
Tanışma 131
Sosyalizm Allahtır 134
Sus, Kimse Duymadan 137
Bu Zamların Sonu Nereye Varacak? 142
Kurt Kanunu 146
Yol Düzeni 149
Helikopter Hırsızının Sorgusu 152

Yayınlanış tarihlerine göre Aziz Nesin'in bugüne dek çıkmış kitapları şunlardır :

1945 — Parti Kurmak Parti Vurmak (Hikâyeler)
1948 — Aziznâme (Taşlamalar- 5. basım)
1949 — Monologlar (Çocuklar için- Oya Ateş takmaadıyla)
1953 — Geriye Kalan (Hikâyeler- 2. basım)
1955 — Mizah Hikâyeleri Antolojisi (İmzasız çıktı- 3 cilt)
İt Kuyruğu (Hikâyeler- 6. basım)
Kadın Olan Erkek (Roman- 2. basım)
Yedek Parça (Hikâyeler- 6. basım)
Düğümlü Mendil (Polisiye roman- Nur - Hayat takmaadıyla)
1956 — Fil Hamdi (Hikâyeler- 5. basım)
Damda Deli Var (Hikâye- 7. basım)
1957 — On Dakika (Şiir- Mehmet Nusret adıyla)
Koltuk (Hikâyeler- 6. basım)
Gol Kralı (Roman- 6. basım)
Kazan Töreni (Hikâyeler- 6. basım)
Toros Canavarı (Hikâyeler- 4. basım)
Deliler Boşandı (Hikâyeler- 6. basım)
Hangi Parti Kazanacak (Hikâyeler- 5. basım)
Ölmüş Eşek (Dizi Hikâye- 5. basım)
Bir Sürgünün Anıları (Anı- 5. basım)
Erkek Sabahat (Roman)
Mahallenin Kısmeti (Hikâyeler- 5. basım)
1958 — Bay Düdük (Hikâyeler- 4. basım)
Havadan Sudan (Hikâyeler- 4. basım)
Nâzik Âlet (Hikâyeler- 4. basım)
Biraz Gelir misiniz (Oyun- 2. basım)
Memleketin Birinde (Masallar- 6. basım)
Gıdıgıdı (Hikâyeler- 5. basım)
Nutuk Makinesi (Fıkralar- 3. basım)

1959 — Kördöğüşü (Hikâyeler- 4. basım.)
Aferin (Hikâyeler- 3. basım)
Az Gittik Uz Gittik (Fıkralar- 4. basım)
Mahmut İle Nigâr (Hikâyeler- 3. basım)
Saçkıran (Roman)
Bişey Yap Met (Oyun- 2. basım)
1960 — Ah Biz Eşekler (Hikâyeler- 5. basım)
Gözüne Gözlük (Hikâyeler- 4. basım)
Hoptirinam (Masallar- 6. basım)
1961 — Bir Koltuk Nasıl Devrilir (Hikâyeler- 3. basım)
Yüz Liraya Bir Deli (Hikâyeler- 3. basım)
Zübük (Roman- 8. basım)
1962 — Biz Adam Olmayız (Hikâyeler- 5. basım)
1964 — Namus Gazı (Hikâyeler- 5. basım)
1965 — Sosyalizm Geliyor Savulun (Hikâyeler- 4. basım)
Canavar (Oyun)
Rıfat Bey Neden Kaşınıyor (Hikâyeler- 4. basım)
İhtilâli Nasıl Yaptık (Hikâyeler- 5. basım)
1966 — Böyle Gelmiş Böyle Gitmez I Yokuş (5. basım)
1967 — Şimdiki Çocuklar Harika (Roman- 6. basım)
Poliste (Anılar- 3. basım)
1968 — Vatan Sağolsun (Hikâyeler- 5. basım)
Düdükçülerle Fırçacıların Savaşı (Oyun)
1969 — Üç Karagöz (Oyun)
1970 — Tut Elimden Rovni (Oyun)
Hadi Öldürsene (Oyun)
1971 — Merhaba (Fıkralar- 3. basım)
1972 — İnsanlar Uyanıyor (Hikâyeler- 6. basım)
Leylâ ile Mecnun (İnceleme)
1973 — Hayvan Deyip de Geçme (Çocuklar için- 2. basım)
Cumhuriyet Döneminde Türk Mizahı (İnceleme)
1974 — Tatlı Betüş (Roman- 4. basım)
1975 — Bu Yurdu Bize Verenler (Çocuklar için- 2. basım)
1976 — Borçlu Olduklarımız (Çocuklar için)
Surnâme (Hikâye- 2. basım)
Seyyahatnâme (Hikâye)
Pırtlatan Bal (Çocuk Oyunu)
Böyle Gelmiş Böyle Gitmez II Yokuşun Başı (Özyaşam)

Nesin Vakfı'nın yukarda görülen resmi 2 Mayıs 1976 tarihinde çekilmiştir. Aziz Nesin'in kitaplarının arka kapaklarında Nesin Vakfı yapılarının resmi basılmaktadır. Bu resimlere bakarak Nesin Vakfı yapılarının gelişmesi anlaşılabilir.

Nesin Vakfı, Aziz Nesin'in kitaplarından 55 inin geliriyle kurulmuştur. Bugüne dek Nesin Vakfı'nın arazi ve yapıları için üç buçuk milyon lira harcanmıştır. Ama Vakf'ın bugünkü artan değeri 10 milyon liranın üstündedir.

Nesin Vakfı'nda kimsesiz çocuklar barındırılıp bakılacak, geçimlerini sağlayacak bir iş edininceye dek korunacaklardır. Kimsesiz çocuklar Nesin Vakfı'nda tıpkı anababa ocağındalarmışcasına bakılacak, devlet okullarında okutulacaklardır.

Nesin Vakfı'na kimsesiz çocuklar 1978 yılında alınmaya başlanacaktır. İlk yıl 10, sonraları her yıl dörder çocuk alınacaktır. Tavan olarak Nesin Vakfı'nda 80 çocuk barınacaktır.

12.5 lira